

SLUŽBENI VJESNIK

SLUŽBENO GLASILO GRADA VUKOVARA

GODINA XI

Vukovar, 12. veljače 2010.

Broj 2

Na temelju članka 32. st. 1. točke 28. Statuta Grada Vukovara («Službeni vjesnik» Grada Vukovara br. 4/09), Gradsko vijeće Grada Vukovara, na 7. sjednici održanoj 10. veljače 2010. godine, donosi

O D L U K U

I

Usvaja se Program ukupnog razvoja (PUR) Grada Vukovara.

II

Ovaj Program stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u «Službenom vjesniku» Grada Vukovara.

REPUBLIKA HRVATSKA
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA
GRAD VUKOVAR
GRADSKO VIJEĆE

Klasa: 302-01/06-01/09
Urbroj: 2196/01-01-10-53
Vukovar, 10. veljače 2010.

Predsjednica Gradskog vijeća
Zdenka Buljan, dipl. politolog

SADRŽAJ

PREDGOVOR	4
PORUKA GRADONAČELNIKA	5
RIJEČ AUTORA	6
ŠTO JE PUR?	6
ODLUKA O IZRADI	6
SUDIONICI U IZRADI PUR-A	7
1. UVOD	10
2. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA	11
2.1. REGIONALNA POLITIKA U EU	11
2.2. REGIONALNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ	13
2.2.1. ZAKONSKI OKVIR REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE	15
2.3. REPUBLIKA HRVATSKA I REGIONALNA POLITIKA U SVJETLU IZRADE NOVE STRATEGIJE REGIONALNOG RAZVOJA	20
2.4. USPOREDBA REGIONALNIH RAZLIKA U EU I REPUBLICI HRVATSKOJ	24
2.5. REGIONALNI RAZVOJ U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJ	26
3. RURALNI RAZVOJ	32
3.1. OSNOVNE KARAKTERISTIKE RURALNOG PROSTORA HRVATSKE	32
3.2. REPUBLIKA HRVATSKA I STRATEGIJA RURALNOG RAZVOJA	33
3.3. RAZVOJ RURALNOG PROSTORA GRADA VUKOVARA	35
4. ODRŽIVI RAZVOJ	37
4.1. POJAM ODRŽIVOG RAZVOJA	37
4.2. REPUBLIKA HRVATSKA I ODRŽIVI RAZVOJ	39
4.3. GRAD VUKOVAR I ODRŽIVI RAZVOJ	42
5. FINANCIRANJE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	44
5.1. OSNOVNE PRETPOSTAVKE DECENTRALIZACIJE	44
5.2. FINANCIRANJE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	44
5.3. FINANCIRANJE RAZVOJA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE IZ VANJSKIH IZVORA	51

6. ANALIZA OSNOVNIH ČIMBENIKA RAZVOJA GRADA VUKOVARA	59
6.1. GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ I PROMETNA INFRASTRUKTURA	59
6.2. OBILJEŽJA PROSTORA I PRIRODNI RESURSI	62
6.3. STANOVNIŠTVO	63
6.4. GOSPODARSTVO I GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA	65
6.5. POTPORNA GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA	70
6.6. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA	74
6.7. OKOLIŠ, PRIRODNO NASLJEĐE I NJEGOVO OČUVANJE	80
6.8. OBJEKTI I STANJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	82
6.9. OBRAZOVANJE	83
6.10. KULTURNO NASLJEĐE, DJELOVANJE I OBNOVA	86
6.11. CIVILNO DRUŠTVO	94
7. USTROJ I PRORAČUN GRADA VUKOVARA	96
7.1. USTROJ	96
7.2. PRORAČUN	99
8. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI GRADA VUKOVARA	103
8.1. VIZIJA	103
8.2. SWOT ANALIZA GRADA VUKOVARA	104
8.3. CILJEVI PRIORITETI I MJERE	106
9. PROVEDBA PUR-A I MONITORING	112
10. PRILOZI	114
11. LITERATURA	127
11. LITERATURA	128

PREDGOVOR

U skladu s ciljevima gospodarske politike Republike Hrvatske pokrenute su aktivnosti za izradu Strategije razvoja RH, a u sklopu toga i izrada Regionalnih operativnih programa (kasnije Županijske razvojne strategije) i Programa ukupnog razvoja jedinica lokalne uprave i regionalne samouprave, a sve kako bismo došli do kvalitetne spoznaje o snagama i slabostima, mogućnostima i prijetnjama te predložili moguća rješenja i odredili moguće prioritete.

Svrha izrade ovog dokumenta jest: na temelju tzv. bota up analize dobiti što je moguće kvalitetniji uvid u posebnosti kraja i probleme koji otežavaju razvoj. Na osnovi spoznaje o mogućnostima koje ima određena jedinica lokalne samouprave, a obzirom na socijalni kapital i prirodne resurse, moguća je brža realizacija projekata koji su predviđeni u Programu ukupnog razvoja i ostvarivanje kvalitetnog životnog standarda ljudi koji na tom području rade i žive.

ISKAZNICA PROGRAMA

NAZIV NARUČITELJA

Republika Hrvatska

Grad Vukovar

Dr. Franje Tuđmana 1

32000 Vukovar

PROGRAM

Program ukupnog razvoja grada Vukovara

JLS

Grad Vukovar

KOORDINATOR IZRADE PROGRAMA

Dragan Njegić, dipl. oec.

PROGRAM IZRADILI

Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje prema Sporazumu o suradnji

STRUČNI SURADNICI

Sonja Vuković, dipl. oec.

Davor Garbac, dipl.oec.

OKONČANJE IZRADE PROGRAMA

Svibanj 2009. godine

DOPUNE I IZMJENE PROGRAMA:

Upravni odjel za gospodarstvo Grada Vukovara

Siječanj 2010. godine

PORUKA GRADONAČELNIKA

Osobito mi je drago da je i Grad Vukovar, kao i većina jedinica lokalnih samouprava (JLS) u RH, prepoznao potrebu kreiranja vizije budućeg razvoja Grada Vukovara s jasno definiranim ciljevima, prioritetima i konkretnim mjerama, što je rezultiralo vrijednim dokumentom - Programom ukupnog razvoja Grada Vukovara (PUR).

Izrada PUR-a iznimno je važna za Grad Vukovar, jer osim same vizije budućeg razvoja grada, PUR sadrži i realnu sliku stanja, mogućnosti i ograničenja koja proizlaze iz posebnosti samog kraja i okruženja, a mogli bi otežavati definirane smjernice razvoja, te kao takav nudi odrednice za optimalan put realizacije definiranih ciljeva kao i odgovor na pitanje gdje Grad želi i može biti u gospodarskom i kulturnom pogledu u odnosu na regiju i državu u cjelini.

Njegova važnost proizlazi iz činjenice da kreira cjelokupan razvoj na načelima održivosti, optimalne iskorištenosti resursa (financijskih sredstava, ljudskog kadra, prirodnih i drugih resursa), postizanja razvojnih ciljeva te u konačnici, zadovoljstva svih stanovnika Grada Vukovara.

PUR je podloga za izradu projekata koji proizlaze iz mjera za njihovu provedbu, te će omogućiti Gradu Vukovaru planiranje, provedbu, kontrolu i evaluaciju gospodarskog, komunalnog i društvenog razvitka, potencijalnim investitorima daje uvid u strategiju grada u koji žele ulagati, dok je za donatore osnovni dokument na temelju kojega odlučuju o dodjeli bespovratnih sredstava.

PUR je temeljni razvojni dokument pomoću kojeg će se Grad, mala i srednja trgovačka društva, zadruge, ustanove, škole i udruge moći prijaviti na natječaje za dodjelu sredstava iz domaćih izvora financiranja i sredstava iz predpristupnih i strukturnih fondova EU.

Neosporni je zaključak da se donošenjem PUR-a i Grad Vukovar aktivno uključuje u strategije razvoja kreirane na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i županijskoj razini, te na taj način preuzimamo ozbiljnu odgovornost za gospodarski razvoj našega grada i postajemo nositelj sveukupnog razvoja grada Vukovara.

*Gradonačelnik
Željko Sabo, teolog*

RIJEČ AUTORA

ŠTO JE PUR?

Program ukupnog razvoja (PUR) je temeljni razvojni dokument pomoću kojeg će se Grad, mala i srednja trgovačka društva, zadruge, institucije, škole i udruge moći prijaviti na natječeaje za dodjelu sredstava iz domaćih izvora financiranja i sredstava iz predpristupnih fondova EU.

Njegova važnost proizlazi iz činjenice da kreira cjelovit razvoj na načelima održivosti, optimalne iskorištenosti resursa (financijskih sredstava, ljudskih potencijala, prirodnih i drugih resursa), postizanja razvojnih ciljeva te dugoročnom zadovoljstvu stanovnika.

PUR je dokumentarna podloga za javljanje na natječeaje za razne izvore financiranja u svrhu provođenja u PUR-u naznačenih gospodarskih ulaganja.

PUR je podloga za izradu projekata koji proizlaze iz mjera za njihovu provedbu. Program ukupnog razvoja grada Vukovara ima nekoliko ciljeva:

- pojačati aktivnosti/kapacitete razvoja;
- odrediti prioritete za djelovanje lokalne samouprave;
- stvarati i održavati dobru poslovnu i društvenu klimu, koja će poticati privatno poduzetništvo i privlačiti lokalna i inozemna ulaganja;
- maksimalno iskoristiti sinergiju koja se javlja djelovanjem ulaganja privatnog i javnog sektora i sudjelovanjem građana za stvaranje boljih uvjeta života;
- mobilizirati i osnaživati raspoložive lokalne resurse: ljudske, institucionalne, poslovne, fizičke i financijske.

PUR omogućuje jedinicama lokalne samouprave planiranje, provedbu, kontrolu i evaluaciju gospodarskog razvitka u razdoblju od 5 godina, potencijalnim investitorima daje uvid u strategiju zajednice u koju žele ulagati, dok je za donatore osnovni dokument na temelju kojeg odlučuju o raspodjeli bespovratnih sredstava.

ODLUKA O IZRADI

Odluka o izradi Programa ukupnog razvoja grada Vukovara donesena je na temelju čl. 39. točka 10. Statuta Grada Vukovara (Službeni vjesnik Grada Vukovara br. 7/01, 2/04, i 2/06) od strane Gradskog poglavarstva, na sjednici održanoj 8. rujna 2006. godine.

Tom su prilikom ispred Grada Vukovara zadužene osobe za formiranje interesnih skupina koje će surađivati na izradi PUR-a Grada Vukovara i to slijedi:

- interesna skupina za društvena pitanja (odgovorna osoba: Zlatko Hegeduš, prof., pročelnik Upravnog odjela za društvene djelatnosti);
- interesna skupina za gospodarska pitanja (odgovorna osoba: Dragan Njegić, dipl.oec, pročelnik Upravnog odjela za gospodarstvo);
- interesna skupina za pitanja infrastrukture, prometa i komunikacija, zaštite okoliša i prostornog razvoja (odgovorna osoba: Ivan Molnar kojeg je zamijenio Vlatko Štimac, pročelnik Upravnog odjela komunalnog gospodarstva i uređenja grada).

Raspisanim javnim pozivom u lokalnim medijima pozvani su svi zainteresirani subjekti i građani za sudjelovanje u izradi PUR-a. Nakon toga formirane su tri interesne skupine: gospodarstvo, društvene djelatnosti i infrastruktura. U rad skupina uključili su se predstavnici iz javnog, poslovnog i civilnog sektora, sukladno svojim interesima i

području svojeg djelovanja. Cilj rada u interesnim skupinama bilo je uključivanje lokalnih stručnjaka za pojedina područja, angažiranje područnog znanja u funkciji razvoja Grada Vukovara te osiguravanje pozitivnog ozračja za daljnje provođenje i sudjelovanje pojedinaca u projektima koji trebaju uslijediti nakon dovršetka PUR-a. Interesne skupine zajedno su usvojile tekst vizije Grada Vukovara te je svaka interesna skupina formirala ciljeve i prioritete za svoje područje djelovanja.

Rad interesnih skupina bio je vođen od strane LEDA PC VSŽ (do raskida ugovora i prekida izrade PUR-a u veljači 2008. godine).

Odlukom Gradskog poglavarstva od 14. listopada 2008. godine nastavak i završetak izrade PUR-a Grada Vukovara povjeren je Regionalnoj razvojnoj agenciji Slavonije i Baranje d.o.o. Osijek.

Za koordinaciju rada na izradi PUR-a Grada Vukovara zadužen je gospodin Dragan Njegić, dipl.oec., pročelnik Upravnog odjela za gospodarstvo.

SUDIONICI U IZRADI PUR-A

Osnovne informacije neophodne za izradu PUR-a prikupljene su preko gore spomenutih interesnih skupina čija su imena navedena u Tablici 1.

Možemo reći da su Program ukupnog razvoja grada Vukovara izradile dvije agencije sličnih područja djelovanja. Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. prihvatila je zadatak dovršenja Programa ukupnog razvoja na temelju podataka i materijala koje je u velikoj mjeri prikupila i pripremila LEDA Vukovarsko-srijemske županije (Lokalna ekonomsko-razvojna agencija).

Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. temeljno djeluje na području Osječko-baranjske županije, no u svojem programu, viziji i misiji ima odrednice koje se odnose na cijelu regiju Slavonije i Baranje, odnosno Središnje i Istočne Hrvatske, kako je to definirano prema odrednicama Eurostata na NUTS II razini.

Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. za međunarodnu i regionalnu suradnju (nadalje RRA) osnovana je na zajedničku inicijativu Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije. Agencija je registrirana kao trgovačko društvo ograničene odgovornosti pri Trgovačkom sudu u Osijeku 8. veljače 2006.

RRA za cilj ima poticanje suradnje i zajedničkog korištenja informacija, ideja i ekspertiza putem direktnih kontakata s pojedincima, grupama i organizacijama. Pri tome se kroz razne aktivnosti podržava regionalni razvoj, razvoj jedinica lokalne samouprave, prikupljanje, razmjena i upravljanje informacijama, razvoj različitih oblika udruživanja (klasteri, interesne udruge, zadruge i dr.), razmjena informacija, programa i projekata suradnje, savjetovanje, promocija i marketing teritorija i poticanje stranih investicija.

Tablica 1: Sastav interesnih skupina

Rbr.	Ime i prezime	Instucija/tvrtka
	GOSPODARSTVO	
1.	Dragan Njegić	Grad Vukovar, UO za gospodarstvo
2.	Jovica Knežević	VUPIK d.d.
3.	Dražen Čović	Vukovarska gospodarska zona d.o.o.
4.	Josip Kovač	BOROVO d.d.
5.	Petar Bor	Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara
6.	Mario Mrvelj	Slavonska banka d.d.
7.	Vlatko Šeda	Luka Vukovar d.o.o.
8.	Zvonimir Ivanišević	Velepromet d.d.
9.	Zvonko Lipovčević	Etix d.o.o.

10.	Jugoslav Holik	Hrvatska gospodarstka komora ŽK Vukovar
11.	Ivan Marijanović	Hrvatska gospodarstka komora ŽK Vukovar
12.	Jasna Kolar	HZZ Područna služba Vukovar
13.	Davor Foriš	Razvojna agencija Vukovar d.o.o.
INFRASTRUKTURA		
1.	Vlatko Štimac	Grad Vukovar, UO komunalnog gospodarstva i uređenja grada
2.	Đorđe Njegić	Grad Vukovar
3.	Nataša Velimirović	Vukovarsko-srijemska županija UO za kapitalna ulaganja
4.	Svetislav Lađarević	Grad Vukovar
5.	Dražen Čulig	Grad Vukovar
6.	Stjepan Antolović	Lučka uprava
7.	Tamara Šarić	Zavod za prostorno uređenje VSŽ
8.	Krešimir Šlafhauzer	Hrvatske vode
9.	Miroslav Ištuk	Agencija za plovne putove
10.	Vladimir Marinković	Vukovarsko-srijemska županija
11.	Branka Jukić Krajnović	Stari grad d.o.o.
12.	Milica Zebec	Vodovod grada Vukovara d.o.o.
13.	Mile Matijević	Vodovod grada Vukovara d.o.o.
14.	Tihomir Kedmenec	Grad Vukovar
15.	Neven Genčić	Grad Vukovar
DRUŠTVENE DJELATNOSTI		
1.	Zlatko Hegeduš	Grad Vukovar, UO za društvene djelatnosti
2.	Lidija Miletić	OŠ Dragutina Tadijanovića, Vukovar
3.	Ankica Kojić	OŠ Josipa Matoša, Vukovar
4.	Ivanka Mihajlović	Opća bolnica Vukovar
5.	Damir Kruljac	Grad Vukovar
6.	Ruža Marić	Gradski muzej Vukovar
7.	Antonija Kukuljica	Gradska knjižnica Vukovar
8.	Gordan Propadalo	Franjevački samostan
9.	Ljiljana Gehrecke	Europski dom Vukovar
10.	Ivica Azenić	Društvo za pomoć retardiranim osobama Vukovar
11.	Jasna Kolar	HZZ, Područna služba Vukovar
12.	Goran Jelenić	PRONI, Centar za socijalno podučavanje Vukovar
13.	Domagoj Marenić	Gospodarska stranka
14.	Ljubica Prekodravac	Društvo osoba s invaliditetom „Podunavlje“, Vukovar
15.	Ivan Mađaroš	OŠ Antuna Bauera, Vukovar
16.	Ivanka Miličić	Javna ustanova u kulturi Hrvatski dom Vukovar
17.	Darija Benaković	Grad Vukovar
18.	Đorđe Bošnjak	DOI Podunavlje
19.	Goran Primorac	DOI Podunavlje

I. DIO PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA GRADA VUKOVARA

1. UVOD

Temelj izrade Programa ukupnog razvoja bilo koje jedinice lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj svakako mora biti Strategija razvoja općenito, odn. Strategija regionalnog, ruralnog i održivog razvoja. Strategija regionalnog razvoja RH u postupku je donošenja i na njoj intenzivno radi Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva RH. Strategija ruralnog razvoja pod nadležnosti je Ministarstva poljoprivrede, dok je Strategija održivog razvoja smjerokaz za sve pravce razvoja koji se definiraju u jednog državnoj odnosno društvenoj zajednici ili s tim u svezi jedinici lokalne odn. regionalne samouprave. Regionalni razvoj je područje koje prije svega nastoji postaviti pravila za ravnomjeran razvitak svih dijelova Republike Hrvatske, ili parafrazirano „svaka je država snažna onoliko koliko su snažni njezini rubni odnosno najslabiji dijelovi“.

Pod pojmom ruralnog razvoja ne misli se nikako samo na razvoj sela, već se radi o razvoju svih područja koja se nalaze izvan gradskih aglomeracija pri čemu gospodarsko obilježje nije samo poljoprivreda već i ukupnost ostalih funkcija: rad, stanovanje, opskrba, obrazovanje, promet, korištenje slobodnog vremena i sl. Kao kriterij za razlikovanje regija prema ruralnosti koristi se gustoća naseljenosti, pri čemu Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) definira ruralna područja kao zajednice s gustoćom naseljenosti stambenosti ispod 150/km², a EUROSTAT (EU) određuje ruralna područja kao ona s gustoćom naseljenosti ispod 100 stanovnika po km².

Održivi razvoj je još jedan od temelja koji se uzimaju u obzir prilikom izrade strategije razvoja bilo koje zajednice, bila ona društvena ili poslovna. Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe današnjice, a pri tome ne ugrožava potrebe budućih generacija. Održivi razvoj ostvaruje ravnotežu između zahtjeva za unapređenjem kakvoće života (gospodarska sastavnica), za ostvarenjem socijalne dobrobiti i mira za sve (socijalna sastavnica) te zahtjeva za očuvanjem prirodnih dobara i eko-sustava (sastavnica zaštite okoliša o kojima ovise i sadašnja i buduće generacije

2. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA

Posljednjih godina sve više jača svijest o ulozi regionalnog razvoja u ukupnom razvoju Republike Hrvatske. Potpisivanjem Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom u listopadu 2001. godine, dodatno su pojačane i aktivnosti u području regionalnog razvoja.

Institucionalni okvir za provođenje regionalnog razvoja na nacionalnoj razini je Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva. U okviru samoupravnog djelokruga regionalnih i lokalnih jedinica, u županijama i ne malom broju gradova postoje upravna tijela nadležna za pitanja regionalnog, odnosno, lokalnog razvoja. Uz to, u nekim županijama i gradovima postoje županijske, tj. lokalne razvojne agencije, poduzetnički centri, tehnološki centri i druge razvoje institucije koje rješavaju gospodarska i druga razvojna pitanja na regionalnoj (lokalnoj) razini.

2.1. REGIONALNA POLITIKA U EU

Regionalna politika Europske unije najvažniji je instrument za postizanje tzv. kohezije i podrazumijeva prilagodbe novim kretanjima te restrukturiranja velikih razmjera (razvoj infrastrukture, smanjivanje nezaposlenosti, poticanje industrije i svih oblika djelatnosti) kako bi se poboljšala konkurentnost lokalnih gospodarstava i time izjednačile nejednakosti u razvoju regija Europske unije.

Uz naziv regionalna politika (engl. regional policy) najčešće se rabi i naziv kohezijska politika (engl. cohesion policy), a oba se odnose na politiku čiji je cilj solidarnost i smanjivanje razlika koje su oduvijek postojale, a produbljuju se nakon stvaranja zajedničkog tržišta, uvođenja zajedničke valute ili su nastale tijekom provedbe nekih drugih zajedničkih politika EU-a. Ova se politika provodi putem redistribucije novčanih sredstava iz zajedničkog proračuna Europske unije.

Općenito govoreći, postojanje ove politike u ovlasti zajedničkih institucija, na nadnacionalnoj razini, opravdano je činjenicom da se razlike u stupnju razvoja regija Europske unije moraju ispraviti zajedničkim naporima. Stvaranje jedinstvenog tržišta pokrenulo je proces uvjetovanih prilagodbi tržišta država EU-a s velikim utjecajem na društveno blagostanje. Nastale razlike ne samo što ugrožavaju jedinstveno tržište i Europsku monetarnu uniju, nego je njihovo postojanje posve suprotno smislu ujedinjavanja u Zajednicu i pojmu solidarnosti čije je postojanje pretpostavljeni preduvjet europskih integracija.

No, razlozi postojanja regionalne politike idu i dalje od pojma solidarnosti. Gospodarsko povezivanje i konkurencija zahtijevaju velike prilagodbe u regijama. Budući da se neke regije uspješnije prilagođavaju, nastaju razlike s obzirom na prihode, proizvodnju i stopu nezaposlenosti. Za razliku od uvriježenog mišljenja s početka stvaranja Europske ekonomske zajednice, pokazalo se da stvaranjem jedinstvenoga tržišta nejednakosti među regijama neće biti smanjene spontano. Naprotiv, dugoročne posljedice stvaranja zajedničkoga tržišta pokazale su tendenciju koncentriranja razvoja u vrlo konkurentnim regijama (najčešće u središtu) i stvaranja trajno zaostale periferije, čime se stvaraju okolnosti koje pogoduju pokretanju migracija i nastanku političke nestabilnosti. Činjenica da na području EU-a do velikih migracija još ne dolazi, ponajprije zbog kulturalnih i jezičnih razlika, ničime ne umanjuje ekonomsku opravdanost postojanja regionalne politike. Naime, ako proces integracije dovodi neke regije u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale, postoji opasnost od pojave protivnih političkih struja koje bi mogle dovesti u pitanje i samo postojanje Europske unije. Osim toga, iako sustav redistribucije podrazumijeva da su neke regije (ili države) gotovo isključivo korisnici, a druge samo pružatelji financijske pomoći, sve države članice, pa i one najrazvijenije, zainteresirane su za sustavno pomaganje regijama koje zaostaju jer su one slaba, nedovoljno razvijena tržišta za proizvode iz razvijenijih regija.

PRIMJER RAZVOJA JEDNE REGIJE U EU

Talijanska autonomna regija FRIULI-VENEZIA-GIULIA (Furlanija-Julijska krajina)

U Europskoj Uniji postoji dosta primjera uspješno provedene politike regionalnog razvoja. Italija je svakako jedan od uspješnih primjera, kao četvrta industrijska sila u Europi s površinom od 301.230 km², 58 milijuna stanovnika, BDP 34.306 milijuna € i BDP po glavi stanovnika od 28.342 € (podaci iz 2006. godine).

Friuli-Venezia-Giulia je jedna od 5 talijanskih regija koje od svojeg osnivanja uživaju legalnu autonomiju koja im omogućava osobito snažnu ulogu u regiji kao izbornu tijelo politike namijenjene razvoju teritorija. Regija je u ovom obliku i s ovim teritorijem osnovana 1963. godine, a s aktivnostima je počela godinu dana kasnije. Formiranje administrativne organizacije počinje okupljanjem osoblja iz drugih administrativnih tijela, pretežito u državnom vlasništvu, te regrutiranjem novog stručnog osoblja.

Samouprava regiji omogućuje sigurne prihode koji su tijekom godina rasli do sadašnjih 6/10 od ukupnih financijskih prihoda regionalnog područja. Dodjelom posebnog autonomnog statusa regija je dobila pravo na korištenje zakonske snage za iniciranje prilagodbi javnih alata za posredovanje prema specifičnim potrebama teritorije. Između ostalog, regija donosi zakone koji omogućavaju brži razvoj industrije i trgovine, poduzetništva, turizma, urbanog planiranja, izgradnje cesta i ostalih javnih radova. Jedino ograničenje zakonskoj autonomiji je obaveza kreiranja zakona sukladno općim načelima državnog sustava.

S takvom moći regija je u stanju provoditi politiku namijenjenu javnoj potpori tvrtkama i investicijama u infrastrukturu koje su od gospodarskog interesa, a što u perspektivi pomaže regiji Friuli Venezia Giulia kako ne bi došla u situaciju u kojoj će zaostajati u razvoju, a što je bila karakteristika ovog teritorija sve do ranih 60-tih godina, te da konstantno ojačava razvoj što je čini jednom od najbogatijih regijau Italiji.

Od samog početka, regija je izglasala regionalne zakone važne za razvoj gospodarstva. 1967. godine osnovana je Regionalna Financijska Kompanija - Friulia Inc. čiji izvor je bio regionalni proračun. Svrha kompanije je kapitalizacija regionalnih tvrtki stjecanjem javnih udjela i financiranje ugovorenih razvojnih programa. Tijekom 30-godišnjeg rada kompanija je posredovala u više od 400 slučajeva kao financijski partner u razvoju poduzetništva na području Friuli Venezia Giulia.

Zahvaljujući mjerodavnosti u planiranju, regija je bila u mogućnosti pokrenuti relativno discipliniran razvoj proizvodnih aktivnosti. Od 1965 najveći alat ove politike je bilo uređenje industrijskog razvojnog konzorcija i kasnija mogućnost urbanog planiranja kroz „Plan postavljanja proizvodnje“ koji će poslužiti za implementaciju, na općinskoj razini, detaljnijih planova, a koji se tiču položaja područja namijenjenog industriji, obrtništvu, trgovini i turizmu.

Industrijski konzorcij djeluje tako da potiče stvaranje industrijskih clustera, a koji su od regionalnog značaja i koji su prepoznati u regionalnom, gospodarskom i teritorijalnom planiranju, te koji su ustrojeni općinskim planom. Institucionalni cilj konzorcija je poboljšati neophodne uvjete koji su potrebni za stvaranje i razvoj proizvodnih aktivnosti u industrijskom sektoru. U skladu s tim oni stvaraju i upravljaju infrastrukturom neophodnom za industrijske aktivnosti i unapređuju i obavljaju uslužne aktivnosti za tvrtke.

Već od samih početaka, regionalna politika temelji se na pretpostavci da su regije u središtu EU-a u prednosti pred onima na periferiji, a uzastopnim pristupanjima novih članica te su se razlike dodatno povećavale. Razlike s obzirom na standard posebno su postale vidljive nakon pristupa Grčke (1981.), Španjolske i Portugala (1986.), a ujedinjenjem Njemačke (1989.) pojavilo se još jedno veliko područje (bivša istočna Njemačka) s velikim gospodarskim i strukturnim problemima. Gospodarski najzaostaliya područja EU-a s 15 članica bila su jug Italije, dijelovi Irske, Grčke, Španjolske i Portugala, Korzika, Sardinija, francuski prekomorski departmani, udaljeni španjolski i portugalski otoci. Mnoge su regije izgubile mogućnost korištenja sredstava strukturnih fondova nakon pristupa novih deset članica (svibanj 2004.) zbog spuštanja prosjeka BDP-a Europske unije, na kojemu se temelji sustav određivanja regija koje mogu koristiti strukturne fondove. Nakon njihova pristupa, a posebice nakon pristupa Bugarske i Rumunjske 2007. godine, već postojeće razlike posebno su naglašene jer sve one imaju BDP per capita bitno niži od prosjeka EU-a s petnaest država članica, pa je i cijeli sustav regionalne politike bitno reformiran kako bi u financijskom razdoblju 2007. - 2013. mogao zadovoljiti veće potrebe.

Zbog složenosti sustava korištenja strukturnih fondova, postojala je mogućnost da se nove članice EU-a suoče s problemima kod korištenja strukturnih fondova uslijed nedovoljno pripremljenih ustanova i struktura potrebnih za njihovo korištenje te nedostatka osposobljenih kadrova u njima (tzv. niska apsorpcijska sposobnost). Zbog toga je EU već i prije pristupa uvela posebne programe čiji je cilj postupna prilagodba institucija država kandidatkinja za pristup Europskoj uniji: PHARE (jačanje institucija, ulaganja u regulatornu infrastrukturu te ulaganja u gospodarsku i socijalnu koheziju), ISPA (projekti u području zaštite okoliša i prometa) i SAPARD (poljoprivreda i ruralni razvoj). Cilj ovih programa nije samo konkretno pružanje pomoći, nego ponajprije „učenje“ pravila i uvođenje novih propisa kako se ne bi dogodilo da nova država članica nakon pristupa Europskoj uniji ne uspije iskoristiti sredstva koja su za nju predviđena zbog loše pripreme vlastitih struktura. Od 1. siječnja 2007. te programe zamijenjuje novi, jedinstveni pretpristupni program IPA, (Instrument for Pre-Accession).

SLIKA 1: Položaj Republike Hrvatske u Europi

2.2. REGIONALNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Regionalna politika Republike Hrvatske u kontekstu pristupanja Europskoj Uniji

Jedan od ključnih pokretača promjena u pristupu regionalne politike u velikom broju zemalja EU je bila upravo Kohezijska politika. Ona je regije stavila u centar politike, kako u pogledu planiranja tako i u pogledu provedbe. Obilježja Kohezijske politike EU kao što je višegodišnje programiranje, te stroga pravila upravljanja i financiranja projekata rezultiraju povećanim pritiskom na administrativne kapacitete kako na nacionalnoj, tako i na regionalnoj i lokalnoj razini. Iskustva zemalja članica pokazuju da regionalne i lokalne vlasti jako dobro reagiraju, odnosno povećani pritisak rezultira i jačanjem kapacitetom na svim razinama. Međutim, pri tome je jako važno voditi računa o motiviranosti kadrova koji iznose najveći teret pritiska, jer se brojni primjeri da mladi i obrazovni kadrovi koji su najčešće nositelji provedbe EU financiranih projekata, vrlo brzo napuštaju pozicije u javnom sektoru ako nisu adekvatno nagrađeni za svoj rad.

Sudjelovanje u Kohezijskoj politici EU (bilo kroz Strukturne fondove ili “treniranjem” kroz pretpristupne fondove) daje mogućnost svim učesnicima, pa tako i regionalnoj i lokalnoj razini da se na konkretnim projektima uvjere u vrijednost različitih praksi Kohezijske politike, od višegodišnjeg programiranja, do stroge financijske kontrole i praćenja i vrednovanja učinaka.

Regionalna politika u kojoj regije postaju ključni igrač je politika koja koristi svim regijama pa i onim najrazvijenijim. Primjenom regionalne politike postupno se fokus usmjerava na područja koja zaostaju u razvoju, a naročito na problem sa apsorpcijskim kapacitetima u odnosu na EU fondove. Međutim, kako vremenom ti kapaciteti budu rasli, može se očekivati još veća uloga regija.

Ako se želi smanjiti jaz u odnosu na EU te odgovoriti na globalizacijske izazove, nužno je prepoznati i poticati razvojne potencijale svih regija i tako dati najveći mogući doprinos unapređenju razvojne pozicije zemlje u cjelini.

Danas je uvriježeno mišljenje da postojanje značajnih regionalnih razlika uzrokuje probleme jer otežavaju dostizanje ciljeva nacionalnih politika poput ostvarenja zadovoljavajućih stopa rasta, omogućavanja jednakih mogućnosti zapošljavanja i ravnomjernije razdiobe dohotka i bogatstva. Stoga je svrha

SLIKA 2: Položaj Vukovarsko-srijemske županije u Republici Hrvatskoj

regionalne politike da ostvari specifične ciljeve nacionalne politike.

Treći izvještaj Europske Komisije o koheziji (2004.) prepoznaje više čimbenika važnih za uspješan razvoj regija: prepoznavanje i bavljenje strukturnim propustima u regionalnom gospodarstvu; unapređenje kvalitete i fleksibilnosti radne snage; bavljenje infrastrukturnim preprekama dostupnosti; održivom razvoju; promicanje inovacija (novi proizvodi, postupci) i stvaranje bolje veze između znanosti i tehnologije i poduzetništva; potporu i poticaj sektoru malog i srednjeg poduzetništva, izgradnju suvremene, sposobne i ažurne uprave i sustava institucija koje zajednički rade za razvoj.

Decentralizirani pristup

Decentralizirani pristup bi se temeljio na korištenju NUTS 2 jedinica kao osnove za uspostavljanje upravljačke strukture sredstvima Strukturnih fondova. Kod takvog pristupa uloga regionalne razine bi trebala biti veća u samoj upravljačkoj strukturi.

Europska komisija je, tijekom pripreme Hrvatske kandidature za članstvo u EU, u okviru pitanja iz poglavlja o regionalnoj politici i koordinaciji strukturnih instrumenata istaknula, da će Hrvatska morati:

- imati ustrojene administrativne kapacitete kako bi mogla sudjelovati u strukturnoj politici EU. Posebno će morati osmisliti i provesti regionalne razvojne planove; jasno odrediti odgovornosti pojedinih ministarstava i drugih tijela uprave koja sudjeluju u upravljanju fondovima Zajednice, osigurati blisku suradnju između Komisije, nadležnih nacionalnih i regionalnih vlasti, gospodarskih i socijalnih partnera, kao i privatnog poduzetništva uključenog u financiranje programa i projekata; osigurati sufinanciranje programa i projekata; razviti potrebne financijske mehanizme; osigurati primjeren nadzor, kontrolu i vrednovanje programa i projekata; te predstaviti program približavanja kako bi se kvalificirala za dobivanje potpore iz Kohezijskog fonda;
- uvesti standardiziranu metodologiju i zajedničke međusektorske procedure radi osiguravanja nadzora i vrednovanja kvalitete i učinaka razvojnih programa;
- za provedbu regionalne razvojne politike osigurati izgradnju adekvatnog institucionalnog okvira, a među ministarstvima će biti potrebno osnovati formalni koordinacijski mehanizam;
- omogućiti dostupnost relevantnih i pouzdanih regionalnih statistika, za što će morati ojačati svoje sposobnosti za pripremu odgovarajućih statističkih podataka (npr. BDP/capita, standard kupovne moći, stupanj nezaposlenosti) na NUTS II i III razinama radi utvrđivanja područja pogodnih za nadzor i uključivanje u programe;
- uskladiti zakonski okvir za provedbu regionalne politike budući da trenutno ovo područje pokriva nekoliko zakonskih akata koji svaki za sebe utvrđuju posebne sustave donošenja odluka, provedbe i nadzora. Iako za sudjelovanje u strukturnoj politici EU nije potreban poseban zakon o regionalnoj politici, ipak bi postojeći zakoni trebali biti doneseni u skladu s obvezama sadržanima u propisima o strukturnim fondovima;
- obratiti pažnju na činjenicu da je uspješna priprema za sudjelovanje u strukturnim fondovima i Kohezijskom fondu u bliskoj vezi s usklađivanjem s propisima EU o javnoj nabavi, državnoj pomoći i okolišu. Osobito se ne dopuštaju odredbe o povlasticama kojima se diskriminiraju trgovačka društva u Zajednici, a uz državnu se pomoć prije provedbe programa mora obaviti uvid u stanje i izvršiti sustavna procjena utjecaja na okoliš;
- obratiti pažnju na primjenu načela partnerstva, jer je koordinacija između središnje razine i lokalnih razina trenutačno neformalna i odvija se ad hoc. Potrebno je ustrojiti jedinstvenu partnersku strukturu za svaki oblik pomoći koja će obuhvatiti pripremanje, financiranje, nadzor i vrednovanje pomoći.

2.2.1. ZAKONSKI OKVIR REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE

Zbog potrebe usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s propisima Europske unije na području reguliranja djelatnosti u regionalnom razvoju, Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske donesen je po hitnom postupku na 15. sjednici Hrvatskoga sabora 11. prosinca 2009. godine. Prije donošenja Zakona nije postojao jedinstveni normativni akt koji bi uređivao načelna pitanja, uspostavio temelje za politiku regionalnog razvoja, davao jedinstvenu i opće prihvaćenu definiciju regionalnog razvoja te utvrdio ciljeve i načela upravljanja regionalnim razvojem Republike Hrvatske već je normativno uređenje regionalnog razvoja pokriveno kroz tri pristupa:

- teritorijalni pristup u kojem je cjelokupni teritorij Republike Hrvatske podijeljen prema različitim kriterijima (npr. specifičan položaj i razvoj otoka - Zakon o otocima (NN 34/99, 149/99, 32/02, 33/06); obnova pojedinih teritorijalno određenih jedinica - Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara (NN 44/01, 90/05, 80/08, 38/09) ; brdsko-planinska područja - Zakon o brdsko-planinskim područjima (NN 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08); područja od posebne državne skrbi - Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 86/08)),
- sektorski pristup razvoju pojedinih gospodarskih grana i ekonomskih sektora (npr. poljoprivredno zemljište, poticaji u poljoprivredi, poticaji za ribarstvo, poticaji za razvoj malog i srednjeg poduzetništva),
- institucionalni pristup u kojem je riječ o uspostavljanju posebnih javnih tijela koja su usmjerena pitanjima regionalnog razvoja.

Osim velikog broja propisa koji reguliraju pojedina pitanja regionalnog razvoja također postoje pitanja značajna za upravljanje politikom regionalnog razvoja koja nisu uređena niti jednim propisom te čest nedostatak koordinacije razvojnih aktivnosti na razini središnjih tijela državne uprave i drugih javnih tijela koja potiču razvoj i središnje razine s nižim razinama teritorijalnog upravnog sustava Republike Hrvatske.

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske uređuju se ciljevi i načela upravljanja regionalnim razvojem Republike Hrvatske, planski dokumenti, tijela nadležna za upravljanje regionalnim razvojem, ocjenjivanje stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i izvještavanje o provedbi regionalne razvojne politike.

Zakonom se:

- uvodi praksa partnerstva kao osnovne metode rada u oblikovanju regionalne razvojne politike,
- uvodi jedinstveni model ocjenjivanja i razvrstavanja jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti kao i jedinstveni sustav kriterija za izdvajanja područja s razvojnim poteškoćama,
- određuju osnovni planski dokumenti putem kojih se programira regionalni razvoj, čime se stvara usuglašena i ujednačena osnova vođenja sveukupne razvojne politike Republike Hrvatske,
- jasno određuje uloga i odgovornost nositelja regionalne razvojne politike na razini središnje države,
- jasno određuje uloga i odgovornost jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave u koncipiranju i vođenju regionalne razvojne politike,
- institucionaliziraju temeljna načela upravljanja regionalnom razvojnom politikom i uvodi jedinstvena terminologija.

Planiranje i provedba regionalne razvojne politike organizira se na nekoliko razina javne vlasti koju čine središnja tijela državne uprave te jedinice područne (regionalne) samouprave. Zakonom se daje naglasak suradnji i partnerstvu između središnje i županijske razine sa ciljem iskorištavanja razvojnih potencijala cjelokupnog državnog teritorija u najvećoj mogućoj mjeri pri čemu je središnja razina odgovorna za sveukupnu viziju razvoja i ima u tome vodeću ulogu dok se županijskim razinama omogućava fleksibilnost i samostalno usmjeravanje vlastitog razvoja.

Važno je istaknuti kako se regionalni razvoj ne može poistovjećivati s regionalizacijom odnosno Zakon nema svrhu promijeniti sustav lokalne i područne (regionalne) samouprave jer je politika regionalnog razvoja javna politika koju vodi središnja država pomažući i podupirući ravnomjeran i održiv gospodarski i ukupni društveni razvoj na čitavom državnom teritoriju u suradnji s jedinicama područne (regionalne) i lokalne samouprave.

Zakonom se sustavno uređuju strateški planski dokumenti Republike Hrvatske na području upravljanja regionalnim razvojem, njihov odnos i međusobna usklađenost. Osim planskog dokumenta središnje razine, Zakon će kroz planske dokumente županijske razine (županijska razvojna strategija) omogućiti prepoznavanje i poticanje razvojnih potencijala pojedine županije.

Eurostat je 2007. godine odobrio podjelu Republike Hrvatske na tri statističke regije, NUTS 2 (Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku), koje su usklađene sa standardima Europske unije (Sjeverozapadna, Panonska i Jadranska Hrvatska) - Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku (NKPJS) (NN 35/07). Zakon prati tu podjelu na statističke regije koja je preduvjet za povlačenje sredstava iz pretpristupnih i strukturnih fondova Europske unije, a procjenjuje se da bi Republika Hrvatska, nakon ulaska u Europsku uniju, iz strukturnih fondova mogla povlačiti oko milijardu eura godišnje.

Sukladno načelima održivog razvoja, politikom regionalnog razvoja želi se pridonijeti gospodarskom rastu i razvoju Republike Hrvatske u cjelini te smanjiti razlike u prihodima i životnom standardu između pojedinih županija odnosno regija te omogućiti jačanje njihove konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Zakonodavni i institucionalni okvir djelovanja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Pravni okvir samoupravnog djelokruga općina, gradova i županija i institucionalni oblici koji koji izvršavaju poslove utvrđeni su Ustavom Republike Hrvatske, Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, posebnim zakonima koji reguliraju određena područja i djelatnosti djelokuga i općim aktima jedinica donesenim na temelju i u skladu s zakonima.

USTAV RH

Ustavom RH na kojem se zasniva funkcioniranje cjelokupnog sustava i pravni društveni i politički poredak zemlje utvrđena su između ostaloga i osnovna temeljna načela i odrebe postupanja koje se odnose na gospodarska, socijalna prava te lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.

Člankom 134. Ustava Republike Hrvatske propisani su poslovi koje obavljaju općine i gradovi te županije:

- Općine i gradovi obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu.
- Županije obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značenja, a osobito poslove koji se odnose na školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova.

Ustavom je propisano da se poslovi lokalnog i područnog (regionalnog) djelokruga uređuju zakonom, s tim da će prilikom dodjeljivanja tih poslova prednost imati ona tijela koja su najbliža građanima, s tim da se prilikom određivanja djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave mora voditi računa o širini i prirodi poslova i o zahtjevima učinkovitosti i ekonomičnosti.

Člankom 135. Ustava propisano je da općine, gradovi i županije imaju pravo u okviru zakona, svojim statutima samostalno urediti unutarnje ustrojstvo i djelokrug svojih tijela te ih prilagoditi lokalnim potrebama i mogućnostima.

ZAKON O LOKALNOJ I PODRUČNOJ (REGIONALNOJ) SAMOUPRAVI

Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi¹ uređene su jedinice lokalne i područne (regionalne samuprave), njihov djelokrug i ustrojstvo način rada njihovih tijela, nadzor nad njihovim aktima i radom te druga pitanja od interesa za njihov rad

Zakonom² je propisano da su općina, grad i županija samostalne u odlučivanju u poslovima iz svoga samoupravnog djelokruga u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i ovim Zakonom.

Zakonom je propisan je samoupravni djelokrug općine, grada, velikog grada i županije, s tim da je stavkom 2. svakoga od navedenih članaka propisano da se posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti određuju poslovi čije je obavljanje općina, grad, veliki grad i županija dužna organizirati te poslovi koje odnosna jedinica može obavljati i u skladu s tim i obveze za osnivanje institucionalnog okvira koje iz toga proizlaze za jedinice.

Djelokrug poslova općina i gradova³ - poslovi lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima odnose se na:

- uređenje naselja i stanovanje;
- prostorno i urbanističko planiranje;
- komunalno gospodarstvo;
- brigu o djeci;
- socijalnu skrb;
- primarnu zdravstvenu zaštitu;
- odgoj i osnovno obrazovanje;
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport;
- zaštitu potrošača;
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša;
- protupožarnu i civilnu zaštitu;
- promet na svom području;
- te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Zakonom su definirani i veliki gradovi⁴ i njihove značajke te utvrđena područje njihova djelokruga: to su jedinice koje su ujedno gospodarska, finansijska, kulturna, zdravstvena, prometna i znanstvena središta razvitka šireg okruženja i koji imaju više od 35.000 stanovnika. U te gradove uključeni su i gradovi koji su sjedišta županija.

Ne postoji dovoljno jasna razlika između djelokruga poslova lokalnih jedinica s obzirom na njihovu veličinu, broj stanovnika, fiskalni kapacitet, itd. Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi od 2005. godine jedino je predviđena mogućnost da veliki gradovi s preko 35 000 stanovnika i sjedišta županija mogu obavljati određene poslove koje su dosad bile u djelokrugu državne uprave ili iz samoupravnog djelokruga županije, sukladno posebnim zakonima.

Veliki gradovi i sjedišta županija obavljaju osobito poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i to osobito one koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje;
- prostorno i urbanističko planiranje;
- komunalno gospodarstvo;
- brigu o djeci;
- socijalnu skrb;

¹ NN 33/01 i 60/01 Vjerodostojno tumačenje i 129/05

² Članci 19. i 20. Zakona

³ Članak 19. Zakona

⁴ Članak 19a Zakona

- primarnu zdravstvenu zaštitu;
- odgoj i obrazovanje;
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport;
- zaštitu potrošača;
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša;
- protupožarnu i civilnu zaštitu;
- promet na svom području;
- održavanje javnih cesta;
- izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju, te provedbu dokumenata prostornog uređenja;
- te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Obavljanje poslova iz djelokruga jedinica lokalne samouprave

Zakonom⁵ je propisano da se za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i prenesenih poslova državne uprave prenijetih na te jedinice ustrojavaju upravni odjeli i službe (upravna tijela).

Nadalje Zakonom je propisano⁶ da se odlukom predstavničkog općine i grada u skladu s njezinim statutom i statutom županije, pojedini poslovi iz samoupravnog djelokruga jedinice lokalne samouprave mogu prenijeti na županiju, odnosno mjesnu samoupravu, i to se odnosi na poslove koji su od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana na području mjesnog odbora.

Gradsko odnosno općinsko vijeće općine i grada može tražiti od županijske skupštine da jedinici uz suglasnost središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove lokalne i područne (regionalne) samouprave, povjeri obavljanje određenih poslova iz samoupravnog djelokruga županije na području te jedinice, ako može osigurati dovoljno prihoda za njihovo obavljanje.

Poslovi državne uprave koji se obavljaju u jedinici lokalne samouprave i u jedinici područne (regionalne) samouprave određuju se zakonom, s tim da se troškovi obavljanja poslova koji su preneseni na tijela općina, gradova i županija podmiruju se iz državnog proračuna.⁷

Poslovi predstavničkog tijela – donošenje odluke o osnivanju ustanova i trgovačkih društava

Člankom 35. točkom 6. Zakona, koji regulira poslove predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, propisano je da to tijelo pored ostalih navedenih poslova donosi odluku o osnivanju javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih djelatnosti od interesa za jedinicu lokalne i područne (regionalne) samouprave. Radi se o članku Zakona koji jedinice izvorno koriste (pored statuta) kao pravni temelj prilikom osnivanja ustanova i drugih pravnih osoba za obavljanje gospodarske djelatnosti neovisno o člancima 19-20 Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi koji reguliraju njihov djelokrug te posebnih zakona kao i prethodno navedenih članka 53. i 54. citiranoga zakona.

ZAKON O USTANOVAMA

Posebni zakoni koji reguliraju poslove iz djelokruga poslova općina, gradova i županije na izravan ili neizravan način utvrđuju institucionalne oblike kojima se obavljaju poslovi i javne usluge te standarde koji se u danim uvjetima različitog fiskalnog kapaciteta teško izvršavaju.

Kako se radi o poslovima i uslugama koji su u funkciji javnog interesa i općeg značaja to se gotovo u cijelosti radi o pravnim osobama – najčešće ustanovama raznih oblika koje nemaju proftni karakter i na koje se najvećim

⁵ Članak 53. Zakona

⁶ Članak 22. Zakona

⁷ Članak 23. Zakona

dijelom primjenjuje Zakon o ustanovama⁸ uz određene posebnosti koje proizlaze iz posebnih zakona iz područja tzv. društvenih djelatnosti (odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, tjelesne kulture i športa te informiranja), socijalne sigurnosti (socijalne skrbi i zdravstva), te zaštite i sigurnosti (protupožarne i civilne zaštite te zaštite okoliša), komunalnog gospodarstva, prostornog planiranja i graditeljstva gdje se također mogu osnivati ustanove za obavljanje propisanih djelatnosti, a u većem dijelu i javne ustanove s posebnim ovlastima.

Ustanova se osniva za trajno obavljanje djelatnosti :

- odgoja i obrazovanja;
- znanosti;
- kulture;
- informiranja;
- športa, tjelesne kulture;
- tehničke kulture;
- skrbi o djeci;
- zdravstva;
- socijalne skrbi;
- skrbi o invalidima i
- druge djelatnosti ako se ne obavljaju radi stjecanja dobiti.

Na pravnu osobu koja navedene djelatnosti obavlja radi stjecanja dobiti primjenjuju se propisi o trgovačkim društvima.

Javna ustanova⁹ osniva se za obavljanje navedenih djelatnosti ili dijela djelatnosti ako je zakonom određeno da se ona obavlja kao javna služba a može se osnovati kao javna ustanova ako to nije zakonom određeno, ali ako se djelatnost obavlja na način i pod uvjetima koji su propisani za javnu službu.

Grad ili općina koja je većinski osnivač ustanove iskazuje ustanovu kao proračunskog korisnika, a ostale jedinice koje koriste sredstva osiguravaju u svom proračunu svoj dio na rashodnoj strani kao pomoć proračunu za proračunskog korisnika (na primjer vrtić).

Isti je odnos i kod javnih vatrogasnih postrojbi gdje se sredstva od dodatnog udjela u porezu na dohodak i pomoći iz sredstava izravnjanja iz državnog proračuna doznaju jedinici koja je većinski vlasnik JVP-a.

Vrlo je česti primjer sufinanciranja i kod dječjeg vrtića, knjižnice, kazališta i dr.

ZAKON O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA

Za razliku od Zakona o ustanovama, Zakon o trgovačkim društvima regulira osnivanje i ustroj trgovačkih društava (raznih oblika i vlasničke strukture). Osnovni princip postupanja tih pravnih osoba trgovačkih društava da samostalno trajno obavljaju bilo koju gospodarsku ili drugu dopuštenu djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu. Financiraju iz prihoda koje ostvaruju obavljanjem svoje djelatnosti, obveznici su plaćanja poreza na dobit, registrirani su kao trgovačka društva neovisno o njihovoj djelatnosti te da se na njih primjenjuju propisi koje primjenjuje gospodarstvo (poduzetničko računovodstvo) te podliježu općim propisima za gospodarstvo, osim ako posebnim zakonima na temelju kojih su osnovani nije propisano nešto drugo

⁸ NN 76/93

⁹ Članak 6. Zakona o ustanovama

2.3. REPUBLIKA HRVATSKA I REGIONALNA POLITIKA U SVJETLU IZRADE NOVE STRATEGIJE REGIONALNOG RAZVOJA

Za razliku od regionalne politike u 60-im i 70-im koje se prepoznavala kao politika “za regije”, čime se naglašavao centralizirani pristup odozgo, suvremena regionalna politika od 90-ih pa nadalje sve više postaje politika “kojom upravljaju regije” čime se naglašava participativni pristup u dizajniranju i provedbi politike. Regionalna politika postaje “regionalni pristup” ukupnoj nacionalnoj razvojnoj politici, gdje država pomaže regijama pronaći vlastitu gospodarsku, kulturnu i društvenu “nišu” na europskom i svjetskom tržištu.

Premda ulaganja u infrastrukturu i dalje ostaju važan aspekt politike, puno više pažnje se poklanja pitanjima poput obrazovanja, inovacijskog potencijala, stvaranja poduzetničke klime, upravljačkim kapacitetima i sličnim “neopipljivim” područjima.

Ključne obveze RH prema EU na području regionalne politike:

- Uspostava zakonodavne, institucionalne, programske i kadrovske strukture kojom će se jamčiti učinkovito korištenje EU sredstava u skladu s propisima i načelima Kohezijske politike, što podrazumijeva sljedeće:
- Uspostavljena međuministarska koordinacija,
- Jasno definirane uloge i odgovornosti na svim razinama,
- Uspostavljene strukture za partnerstvo,
- Ojačani mehanizmi za konzultacije
- Poseban naglasak na uvođenju učinkovite međusektorske koordinacije te procedura koje će omogućiti nadzor i vrednovanje kvalitete i učinaka razvojnih programa
- Uspostava NUTS klasifikacije
- Usklađivanje regionalne statistiku sa standardima EU

Izvršenjem obveza stvorit će se preduvjeti za značajne rezultate:

- Poboľjšati položaj područja sa razvojnim poteškoćama
- Naglašeno partnerstvo središnje i regionalne/lokalne razine
- Veća sinergija između nacionalnih i regionalnih razvojnih strategija
- Uspješna nacionalna regionalna politika znači veće kapacitete za povlačenje sredstava iz fondova EU na regionalnoj i lokalnoj razini

Dosadašnje sudjelovanje regionalne i lokalne razine u EU programima

- početni fokus EU na ratom stradala područja (stvaranje uvjeta za povratak stanovništva) i središnju razinu (tehnička pomoć)
- važna uloga EU u izradi ROP-ova
- s vremenom povećanje broja natječaja (grant shema) namijenjenih lokalnoj i regionalnoj razini.
- premda financijska korist od EU pomoći nije jako velika važnost stjecanja iskustva je izuzetno
- značajno za buduća sudjelovanja u puno “bogatijim” natječajima nego što je to do sada slučaj.

Ciljevi politike regionalnog razvoja

Politika regionalnog razvoja sustavno se provodi s ciljem ostvarivanja trajnog i mjerljivog učinka na cjelokupnom području Republike Hrvatske, a posebno se usredotočuje na dodatno poticanje razvoja područja koja zaostaju za nacionalnim prosjekom.

Posebno poticanje razvoja područja s razvojnim poteškoćama temelji se na uzajamnoj solidarnosti svih građana Republike Hrvatske i potrebi stvaranja životnih uvjeta u kojima će svatko imati jednake prilike za razvoj vlastitih potencijala.

Politika regionalnog razvoja temelji se na partnerstvu i suradnji između javnog, privatnog i civilnog sektora. Planiranje i programiranje regionalnog razvoja ostvaruje se na temelju višegodišnjih razvojnih dokumenata

SVEUKUPNI CILJ

Postojanje funkcionalne politike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj koja doprinosi održivom razvoju i nacionalnoj konkurentnosti do 2013. godine

Strateški cilj 1

Sve su županije i šire regije sposobne doprinositi održivom razvoju i nacionalnoj konkurentnosti te smanjivanju socijalnih i gospodarskih razlika u državi.

- **Prioritet 1.1** - Jačanje sposobnosti županija i širih regija kako bi koristile i upravljale svojim razvojnim potencijalom
- **Prioritet 1.2** - Potpora područjima koja trajno zaostaju u razvoju kako bi doprinijela održivom razvoju i nacionalnoj konkurentnosti
- **Prioritet 1.3** - Smanjenje negativnih učinaka granica na razvoj županija jačanjem prekogranične suradnje

Strateški cilj 2

Uveden učinkovit sustav za upravljanja regionalnim razvojem.

- **Prioritet 2.1** - Izrada i provedba usklađenog i cjelovitog pravnog okvira za upravljanje regionalnom politikom
- **Prioritet 2.2** - Uspostava učinkovitog institucionalnog okvira za upravljanja regionalnom politikom

PROVEDBA

U provedbi aktivnosti koje će dovesti do ostvarenja prioriteta i ciljeva definiranih u Strategiji regionalnog razvoja sudjeluju sljedeće institucije:

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva

- trenutno zaduženo za regionalnu politiku
- ima značajna sredstva na raspolaganju
- ima dobar poslovni odnosi s regionalnom i lokalnom samoupravom
- iskustvo u provedbi projekata na regionalnoj i lokalnoj razini
- postojeća iskustva u upravljanju i vođenju politike regionalnog razvoja i poznavanja EU procedura na tom području
- administrativno relativno jednostavno i brzo provediva

Vijeće za nacionalnu razvojnu politiku

Međuministarsko tijelo koje imenuje Vlada RH u cilju dogovora i koordinacije procesa planiranja nacionalnog i regionalnog razvoja (uklj. strukturne fondove EU)

Članstvo

- Zamjenik premijera – predsjedavajući; supredsjedatelji - državni tajnik za razvojnu strategiju i državni tajnik za regionalni razvoj
- Vlada imenuje članove koji će predstavljati relevantna TDU

Tajništvo

- Središnji državni ured za razvojnu strategiju

Partnersko vijeće RH

Savjetodavno tijelo koje imenuje Vlada RH u cilju konzultiranja svih relevantnih sektora koji trebaju biti uključeni u proces planiranja nacionalnog i regionalnog razvoja (uklj. strukturne fondove EU).

Članstvo

- Zamjenik premijera – predsjedavajući;
- Svi relevantni sektori zastupljeni u jednakom broju (TDU, regionalna samouprava, lokalna samouprava, ekonomski i socijalni partneri, civilno društvo).

Tajništvo

- Središnji državni ured za razvojnu strategiju

Županijske razvojne agencije

- Multidisciplinarni tim za poticanje i podupiranje razvojnih aktivnosti u županiji
- Stručna podrška u izradi, provedbi i praćenju provedbe županijskih razvojnih strategija (pružanje potpore županijskim partnerstvima)
- Strateško planiranje (priprema dokumenata, koordinacija i vođenje različitih istraživanja i sl.)
- Stručna podrška u pripremi konkretnih razvojnih projekata

Akreditacija

- Svaka agencija će morati biti akreditirana od strane MMTPR-a

Financiranje troškova

- Agencija “treba” dobiti sredstva od strane središnje države radi pokrića dijela troškova osposobljavanja agencije

Županijska partnerstva za društveno-gospodarski razvoj

- Savjetodavno tijelo za potrebe konzultiranja svih relevantnih sudionika u razvoju županije oko županijskih razvojnih prioriteta i smjera razvoja
- Sudjelovanje u izradi i provedbi županijskih razvojnih strategija

Članstvo

- Predstavnici svih relevantnih institucija središnje vlasti koje djeluju na lokalnoj razini, županijske i lokalne samouprave, socijalnih partnera, poslovnog sektora i civilnog društva

Regionalni operativni programi (ROP) – u kontekstu kohezijske politike EU**REGIONALNI OPERATIVNI PROGRAMI**

ROP-ovi su u razdoblju 2000.-2006. bili jedan od tipova programskih dokumenta na osnovi kojih su se dobivala sredstva iz strukturnih fondova EU. ROP-ovi su izrađivani na NUTS II razini, što predstavlja regije koje su znatno veće od hrvatskih županija. Korišteni su različiti pristupi izrade ROP-a, iako je osnovna struktura bila zadana

ROP-OVI U HRVATSKOJ

- Inicijativa za izradu prvih ROP-ova pokrenuta od Europske komisije u okviru CARDS programa pod komponentom Demokratske stabilizacije
- Prvi ROP-ovi izrađeni su za Zadarsku i Šibensko-kninsku županiju 2001. godine
- ROP-ovi su bili predstavljeni kao ključni strateški razvojni dokumenti na županijskoj razini pomoću kojih se mogu privući dodatna financijska sredstva za razvojne projekte

ROP – ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA (ŽRS)

- Zakon o regionalnom razvoju pruža pravnu osnovu – predviđa potrebnu transformaciju ROP-a u Županijske razvojne strategije (ŽRS)
- ŽRS postaje glavni razvojni dokument županije
- ŽRS će biti integrirana u nacionalni sustav programiranja
- ŽRS će biti osnovni pregovarački okvir za financiranje županijskih projekata sredstvima iz državnog proračuna
- ŽRS će se trebati također izraditi prema razrađenoj metodologiji čime bi se osigurala njihova bolja usklađenost s nacionalnim posebnostima hrvatskog sustava javne uprave i teritorijalnog ustroja

PODRUČJA ČIJI SE RAZVOJ POSEBNO POTIČE

- Područja posebne državne skrbi:
 - 1. i 2. skupina (nekadašnja okupirana područja) i 3. skupina (područja sa socio-ekonomskim poteškoćama koja nisu obuhvaćena 1. i 2. skupinom);
- Brdsko-planinska područja
- Otoci:
 - 1. skupina (slabo razvijeni otoci)
 - 2. skupina (ostali otoci i poluotok Pelješac)
- **Grad Vukovar**

Zakon o područjima posebne državne skrbi (PPDS), kao najvažniji zakon, koristi dva različita pristupa za određivanje područja o kojima država posebno skrbi. Prvi se temelji na kriteriju okupiranosti određenog područja tijekom Domovinskog rata, dok se drugi temelji na društveno gospodarskim pokazateljima. Područja posebne državne skrbi obuhvaćaju tri skupine:

- **Prvoj skupini** pripadaju područja gradova i općina okupirana tijekom Domovinskog rata koja se nalaze neposredno uz državnu granicu, a gradsko/općinsko središte nije od državne granice udaljeno više od 15 kilometara zračne linije i nema više od 5 000 stanovnika prema popisu pučanstva iz 1991. godine, kao i sva preostala tada okupirana područja gradova, općina i naselja hrvatskog Podunavlja. Zakon taksativno navodi gradove, općine i naselja.
- **U drugoj skupini** su područja gradova, općina i naselja koja su bila okupirana za vrijeme Domovinskog rata, a nisu određena u prvoj skupini. Zakon taksativno navodi gradove, općine i naselja.
- **U trećoj skupini** su područja koja udovoljavaju specifičnim kriterijima nerazvijenosti.

S izmjenom Zakona o područjima posebne državne skrbi iz 2008. godine uvedena su tri društveno-gospodarska kriterija i jedan poseban kriterij na temelju kojih Vlada RH na godišnjoj osnovi utvrđuje koje jedinice lokalne samouprave ulaze u treću skupinu područja posebne državne skrbi.

Ekonomski kriterij, mjereno pripadajućim osnovnim indikatorima - dohodak po stanovniku, udio osoba s vlastitim prihodima u ukupnoj populaciji, direktni proračunski prihodi jedinica lokalne samouprave po stanovniku.

Kriterij strukturnih poteškoća, mjereno pripadajućim osnovnim indikatorima - stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti i udio socijalne pomoći po stanovniku. Demografski kriterij, mjereno pripadajućim osnovnim indikatorima – opće kretanje stanovništva, udio obrazovanog stanovništva, gustoća naseljenosti, indeks starenja i vitalni indeks.

Poseban kriterij, mjereno s dva indikatora - pogranični položaj jedinica lokalne samouprave koje su takav položaj dobile 1991. godine s formiranjem novih državnih granica (duž granice sa Slovenijom, Srbijom i Crnom Gorom i BiH) i miniranost područja.

Zakonom se osiguravaju poticaji za obnovu i razvoj Grada Vukovara te uklanjanje posljedica rata. Vezano uz isto, regulirane su posebne mjere koje uključuju: obnovu u ratu uništenih zgrada, razminiranje, povratak izbjeglica i raseljenih osoba, stvaranje prilika za zapošljavanje i nova radna mjesta, tehničku i tehnološku

modernizaciju, obrazovanje u skladu s lokanim potrebama, razvoj poduzetništva, zaštitu okoliša.

Terminologija - usko povezana s regionalnim razvojem i razvojnom politikom

Kada se govori o regionalnom razvoju i razvojnoj politici spominju se različiti termini:

1. „Razvojna politika“ označava cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta i mjera usmjerenih postizanju održivog gospodarskog i društvenog razvoja Republike Hrvatske.
2. „Regionalni razvoj“ je dugoročni proces unaprjeđenja održivog gospodarskog i društvenog razvoja nekog područja koji se ostvaruje kroz prepoznavanje, poticanje i upravljanje razvojnim potencijalima tog područja.
3. „Politika regionalnog razvoja“ označava cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta i mjera usmjerenih postizanju gospodarskog rasta i održivog razvoja, smanjenja regionalnih gospodarskih i društvenih razlika unutar Republike Hrvatske radi postizanja uravnoteženog razvoja, te uspostavljanje okvira za učinkovito planiranje i koordiniranje razvojnih aktivnosti.
4. „Područje s razvojnim poteškoćama“ je područje Republike Hrvatske koje je, na temelju kriterija propisanih ovim Zakonom, ocijenjeno kao područje koje u društvenom i gospodarskom smislu zaostaje za nacionalnim prosjekom i čiji razvoj je potrebno dodatno poticati.
5. „Razvojni dokumenti“ su Razvojni plan Republike Hrvatske, Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, sektorske razvojne strategije, županijske razvojne strategije, zajednički razvojni programi, te njihovi provedbeni dokumenti (Akcijski plan i sl.).
6. „Razvojni projekt“ je projekt izgradnje i/ili obnove komunalne, gospodarske i druge podržavajuće infrastrukture za razvoj, izgradnje i/ili jačanja obrazovnih, kulturnih, znanstvenih i drugih institucija, jačanja i izgradnje društvenog kapitala, gospodarski i drugi projekt kojim se doprinosi regionalnom razvoju.
7. „Ministarstvo“ je ministarstvo u čijem djelokrugu je regionalni razvoj.
8. „Vlada“ je Vlada Republike Hrvatske
9. „Središnji ured“ je Središnji državni ured za razvojnu strategiju.

2.4. USPOREDBA REGIONALNIH RAZLIKA U EU I REPUBLICI HRVATSKOJ

Podaci se odnose na NUTS 3 razinu. Hrvatska je na četvrtom mjestu po regionalnim razlikama prema BDP-u per capita.

Usporedba s EU

Značajna geografska raširenost područja sa razvojnim poteškoćama

- Lokalne jedinice koje bilježe stopu nezaposlenosti u 2004. za 50% veću od državnog prosjeka obuhvaćaju 15% ukupnog stanovništva, 27% svih lokalnih jedinica i 32,5% ukupne površine RH
- Lokalne jedinice koje prema stopi obrazovanosti zaostaju više od 25% od nacionalnog prosjeka obuhvaćaju 19% ukupnog stanovništva, 48% svih lokalnih jedinica i 48% ukupne površine RH
- Iznimna geografska raširenost „problematičnih“ područja sugerira da se radi o širim, regionalnim, problemima koji se ne mogu rješavati samo mjerama usmjerenim ka lokalnoj razini.

Najveći udjel područja sa visokom stopom nezaposlenosti bilježe Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska i Virovitičko-podravska županija, dakle izrazito poljoprivredna područja. Iste županije bilježe i veliki udjel lokalnih jedinica koje znatno zaostaju za nacionalnim prosjekom. Alarmantni podaci o geografskoj raširenosti područja sa visokom stopom nezaposlenosti indiciraju da se radi o problemu koje se ne može rješavati samo mjerama usmjerenim ka lokalnoj razini.

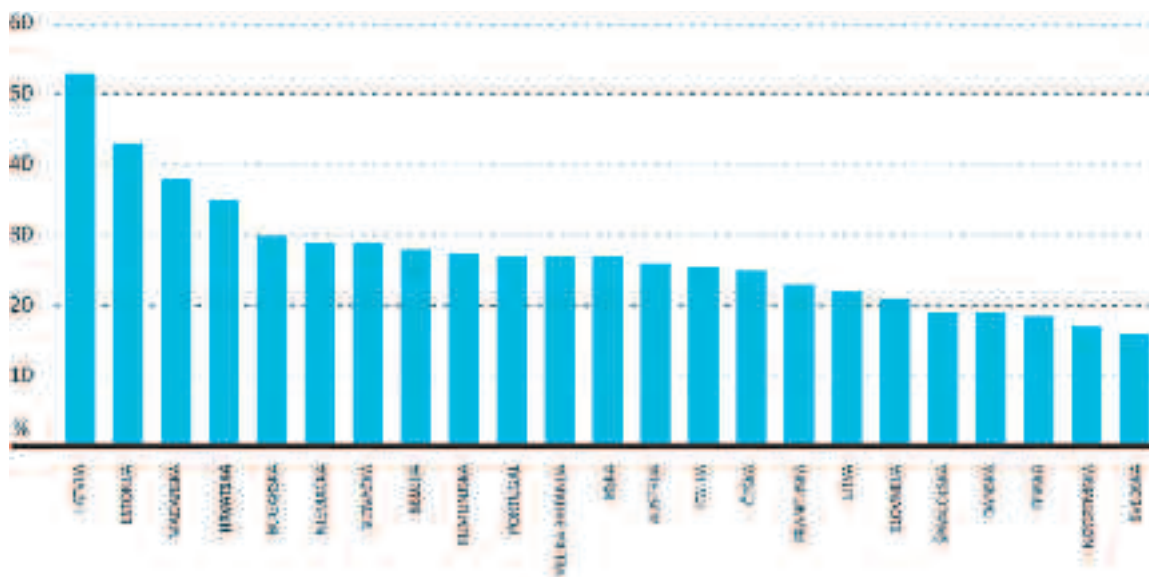
Iznimna geografska raširenost područja sa razvojnim poteškoćama izravno je povezana sa lošim demografskim obilježjima velikog dijela Hrvatske. Zato su demografska pitanja od iznimne važnosti za postizanje ravnomjernijeg regionalnog razvoja.

Kod podataka o obrazovanost jasno je da su već na županijskoj razini zabilježene ogromne razlike, zbog čega bi trebalo analizirati mogućnost primjene mjera na županijskoj razini.

Stopa nezaposlenosti na nacionalnoj razini u 2004. je iznosila 16,8%. Nacionalna stopa obrazovanosti je prema podacima iz Popisa stanovništva 2001. iznosila 59%, pri čemu se stopa obrazovanosti računa kao udjel osoba sa srednjom školom i više u stanovništvu iznad 15 godina.

GRAFIKON 1: Prosječno odstupanje regionalnog BDP-a u odnosu na nacionalni prosjek u 2004. Godini

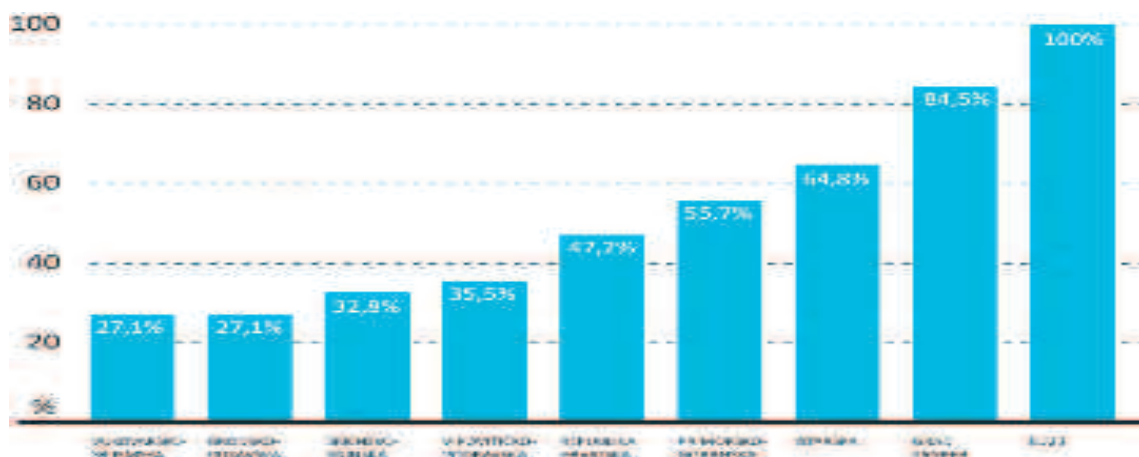
Podaci se odnose na NUTS3 razinu. Hrvatska je na četvrtom mjestu po regionalnim razlikama prema BDP-u per capita.

BDP per capita EU 25 iznosio je 2003. 21822€ prema paritetu kupovne moći (PPS), dok je BDP p/c Hrvatske iznosio 10229€ (PPS). Samo tri županije bilježe iznadprosječne vrijednosti. To su grad Zagreb, Istarska i Primorsko-goranska županija. Međutim, u odnosu na prosjek EU, čak i grad Zagreb zaostaje više od 15%, dok druge dvije vodeće županije zaostaju 35% u slučaju Istarske, odnosno 45% u slučaju Primorsko-goranske županije.

Na drugom kraju su tri najslabije razvijene županije koje u prosjeku zaostaju oko 70% za EU prosjekom. Podaci ne uključuju udjel sive ekonomije u privredi, a koju EK uzima u obzir kod računanja BDP-a za potrebe Strukturalnih fondova.

GRAFIKON 2: BDP per capita 2004. (€, PPS)

2.5. REGIONALNI RAZVOJ U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI

Vukovarsko-srijemska županija - Strategija razvoja

Kako regionalna politika tako i ostali aspekti razvoja Vukovarsko-srijemske županije sadržani su u Razvojnoj strategiji Vukovarsko-srijemske županije koja je doneše-na 2007. godine.

Iz spomenute Strategije donosimo dio uvoda koji def-nira ulogu same Strategije i razvoja u životu županije: „Nakon provedbe prvih ROP-ova u Hrvatskoj, povećane osviještenosti o važnosti regionalnog razvoja, znanja prikupljenog tijekom proteklih nekoliko godina i napretka u pregovorima s EU glede pridruživanja, Vlada RH je pripremila nacrt «Nacionalne strategije regionalnog razvoja» i drugih dokumenata defnirajući budući regionalni razvoj u Hrvatskoj.

Slijedeći najbolju EU praksu i u skladu s nacionalnom politikom, VSŽ je započela sa sljedećom fazom planiranja vlastitog razvoja – revizijom ROP-a i njegovom evolucijom u Županijsku razvojnu strategiju (ŽRS).

Županijska razvojna strategija je opći razvojni dokument koji pokriva sve aspekte društvoekonomskog života u Županiji. Pripremljena je na temelju najbolje prakse ROP-a, naučenim lekcijama i iskustvu. Parti-cipativni pristup, konzultativni proces, programiranje i odlučivanje na bazi partnerstva, otvorenost i tran-sparentnost su glavne karakteristike procesa pripreme Županijske razvojne strategije. S ciljem pripreme dokumenta koji odgovara potrebama dionika VSŽ, održan je niz radionica npr. sa Županijskom radnom grupom, javnom upravom (svi gradonačelnici i načelnici općina), poslovnom zajednicom (sve institucije vezane uz gospodarstvo poput Gospodarske i Obrtničke komore, Zavoda za zapošljavanje, sindikata, Lokalne ekonomske razvojne agencije, Turističke zajednice VSŽ i sl.) i civilnim društvom (razne nevladine udruge i institucije vezane uz obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, sport, nacionalne manjine, zaštitu okoliša, mlade itd.). Nadalje, ojačano je Regionalno partnerstvo koje se sada sastoji od 21 člana, po sedam iz svake interesne grupe (javna uprava, poslovna zajednica, civilno društvo).

Ovaj dokument je u skladu s drugim relevantnim dokumentima na nacionalnoj razini, kao što su «Strateški okvir za razvoj 2006-2013», «55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske», «Pretpristupni ekonomski program 2006-2008», nacrt «Nacionalne strategije regionalnog razvoja» i drugi.

Županijska razvojna strategija predstavlja moderan, sveobuhvatan razvojni okvir za Županiju i koristit će se za utvrđivanje i prioritizaciju razvojnih prioriteta od strane Županije kao i od strane ministarstava, različitih međunarodnih donatora, pretpristupnih fondova i drugih institucija kao vodič za njihovu potporu Županiji.

Razvojna strategija Vukovarsko-srijemske županije izrađena je za razdoblje 2007.-2013., a s ciljem da uvijek bude ažurirana i relevantna za Županiju, periodično će se revidirati. To će osigurati upotrebu i praktičnu vrijednost ŽRS-a kao alata za strateško planiranje regionalnog razvoja u Županiji. Također, bit će osnaživana i nadopunjavana na redovnoj osnovi dodatnim dokumentima pripremljenim na godišnjoj razini od strane županijskih odjela.“

SWOT ANALIZA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Snage	Slabosti
Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša • Bogati i raznoliki prirodni resursi (šume, poljoprivredno zemljište, voda...) • Odličan geostrateški položaj • Nezagađen okoliš • Započeti procesi brige o okolišu (npr. sanacija divljih deponija) • Nepostojanje značajnijih industrijskih zagađivača okoliša Prostorno planiranje, urbana mreža i administracija • Ažurirana dokumentacija u katastru i gruntovnici za područje cijele Županije • Pokrivenost cijele Županije prostorno-planskom dokumentacijom Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje • Sve razvijeniji sektor malog i srednjeg poduzetništva • Područje od posebne državne skrbi koje nudi konkurentne prednosti (npr. porezi, potpore) • Rastuća izvozna orijentacija gospodarstva • Razvijen financijski sektor (ponuda) • Jedinstveni domaći proizvodi (npr. kulen...) • Pogodna klima za poljoprivrednu proizvodnju Infrastruktura • Dobra transportna mreža (ceste, željeznice, riječna luka) • Opskrba energijom zadovoljava trenutne potrebe • Dobra pokrivenost telekomunikacijskom mrežom Školstvo, kultura i sport • Bogato kulturno i povijesno nasljeđe • Multietnička raznolikost stanovništva VSŽ Zdravstvo i socijalna skrb • Dobra osposobljenost liječničkog kadra, iskustveno i stručno • Razvijena mreža ustanova socijalne skrbi Međunarodna i međužupanijska suradnja Civilno društvo Turizam • Sve razvijeniji uslužni sektor (npr. smještajni kapaciteti u turizmu)	Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša • Odljev mozgova; mladi napuštaju Županiju • Opadanje stope nataliteta; starenje stanovništva (posebice u ruralnim područjima) • Niska razina iskorištenosti prirodnih resursa (npr. rascjepkano zemljište, termalne vode...) • Niska razina svijesti stanovništva o vrijednostima Županije (prirodna bogatstva, proizvodi, itd..) • Neizgrađen sustav kontrole tokova otpada te sustav gospodarenja otpadom (sanitarno odlagalište, recikliranje iskoristivog dijela otpada) • Nedostatak pročišćivača otpadnih voda; nedovoljna pokrivenost mrežom za zbrinjavanje otpadnih voda • Nedostatne javne i znanstvene institucije, nedovoljno osposobljeni kadrovi za upravljanje otpadom, nedovoljna edukacija stanovništva te nedovoljan broj uposlenih na području zaštite okoliša svim razinama • Neizgrađen sustav praćenja za sve sastavnice okoliša-zrak, tlo, vode Prostorno planiranje, urbana mreža i administracija • Nedovoljna strateška povezanost između (horizontalna i vertikalna) Županije, JLS i interesnih skupina Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje • Nedostatne prilike za zapošljavanje i loši uvjeti za rad • Nedovoljna uporaba novih industrijskih proizvodnih / preradbenih / IT tehnologija • Niska razina izravnih stranih ulaganja • Slaba iskorištenost informacija o tržištima • Neadekvatna struktura gospodarstva • Nedostatak poduzetničkog duha • Nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura (inkubatori, teh. parkovi, financiranje poduzetničkih mikroprojekata...) • Neusredotočenost prerađivačkog sektora na proizvodnju proizvoda s višom dodanom vrijednošću na temelju sirovinske baze VSŽ • Nevoljko suočavanje s izazovima društveno- gospodarskih promjena • Neuravnotežen gospodarski razvoj • Slaba organiziranost poljoprivredne proizvodnje • Nizak stupanj integracije poduzeća / zadruga • Premali broj modernih zadruga • Minirane površine Infrastruktura • Dotrajalost vodovodne mreže • Niža kvaliteta prometne infrastrukture od prosjeka RH • Slaba pokrivenost širokopojasnim internetom Školstvo, kultura i sport • Slaba povezanost između obrazovanja / obuke i potreba tržišta rada • Mali broj visoko obrazovanih • Nedovoljni fizički kapaciteti obrazovne infrastrukture • Nedostatni kapaciteti vrtića i dječjih igraonica • Visoka ovisnost o Vladinim potporama • Nedovoljna razina zaštite prirodne i kulturne baštine Zdravstvo i socijalna skrb • Nema zdravstvenih programa i ustanova za palijativnu skrb • Visoka ovisnost o Vladinim potporama • Minimalno prihvatljiva razina raspoloživosti liječnika • Nedostatni smještajni kapaciteti ustanova socijalne skrbi i novih oblika usluga socijalne skrbi • Nerazvijeno civilno društvo

	Međunarodna i međužupanijska suradnja Civilno društvo • Veliki broj stradalnika rata (invalidi Domovinskog rata, hrvatski branitelji, obitelji poginulih i nestalih, povratnici itd.) • Slaba kvaliteta društvenog života (nepostojanje info-centara za mlade, nerazvijena knjižnična mreža nedovoljan broj kazališta, višenamjenskih kulturnih (društvenih) centara, nedovoljne mogućnosti bavljenja tehničkom kulturom uređenih obala rijeka, sportskih objekata, itd.) Turizam • Slaba iskorištenost turističkih / kulturnih potencijala
--	---

Prilike Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša • Održivo korištenje prirodnih resursa npr. zdravstveni turizam, staklenička proizvodnja, proizvodnja energije • Gospodarenje otpadom kao ekonomska aktivnost Prostorno planiranje, urbana mreža i administracija Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje • Potencijal privlačenja izravnih stranih ulaganja • Osnivanje lokalne garancijske agencije • Bolje iskorištenje pretpristupnih fondova • Stavljanje u funkciju postojećih, a neiskorištenih kapaciteta/objekata ("brown field" ulaganja) • Jačanje lokalnog gospodarstva kroz iskorištenje blizine susjednih država - Srbija i BiH • Komercijalizacija regionalnog identiteta / prirodnih dobara i proizvoda, kulturnog nasljeđa • Poticanje rasta nerazvijenih područja • Bolje iskorištenje / promocija poslovnih zona • Integracija i razvoj institucija za potporu poduzećima • Okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta (pilot projekt u tijeku) • Proizvodnja poljoprivrednih proizvoda dodane vrijednosti i izvoz istih • Većina JLS donijela program raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem • Jačanje organske / ne tradicionalne poljoprivredne proizvodnje • Prihvaćena strategija navodnjavanja (pilot projekt u tijeku) • Jačanje zadrugarstva • Završetak razminiranja Infrastruktura • Razvoj održivog transportnog / logističkog središta • Daljnji razvoj unutarnjih plovni putova (npr. izgradnja kanala Dunav – Sava) • Unapređenje postojeće kanalske mreže • Izgradnja regionalnog vodoopskrbnog sustava istočne Slavonije • Razvoj prometne mreže (ceste, željeznice, itd.) • Izgradnja novih energetskih objekata u funkciji razvoja gospodarstva Školstvo, kultura i sport • Proširenje spektra kvalitete obrazovanja i strukovnog obučavanja Zdravstvo i socijalna skrb • Razvoj sustava socijalne skrbi (pilot projekt u tijeku) Međunarodna i međužupanijska suradnja • Povećanje međunarodne, međužupanijske suradnje i suradnje unutar Županije • Jačanje suradnje sa iseljeništvom Civilno društvo • Jačanje uloge civilnog društva • Razvoj informatičkog društva • Socijalna kohezija kroz multietničku integraciju Turizam • Razvoj domaće turističke ponude	Prijetnje Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša • Deruralizacija i depopulacija • Centralizirano upravljanje prirodnim resursima • Niska razina zaštite od prirodnih nepogoda • Onečišćenja zraka utjecajem prometa (teški teretni promet kroz središta gradova) • Onečišćenja zraka i podzemnih voda kao posljedica nekontroliranog odlaganja otpada • Zagađenja površinskih voda uslijed nepostojanja dovoljnog broja uređaja za obradu otpadnih voda • Nedovoljno kvalitetno upravljanje otpadom Prostorno planiranje, urbana mreža i administracija • Nedovoljna usklađenost procesa izrade/korištenja prostorno-planske dokumentacije i planiranja razvoja Županije • Neriješena teritorijalna pitanja u regiji (granice) • Nefleksibilna administracija Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje • Slaba konkurentnost gospodarstva • Povećanje međunarodne / EU konkurencije • Neregulirane gospodarske aktivnosti / siva ekonomija • Negativne posljedice ratnih djelovanja (npr. minirane površine) stvaraju negativan imidž • Odgođen regionalni razvoj • Stalna edukacija/programi osposobljavanja i usavršavanja poljoprivrednih proizvođača su na niskom stupnju • Spor proces razminiranja Infrastruktura • Veliko prometno opterećenje u naseljenim mjestima (nedovoljno razvijena mreža obilaznica) Školstvo, kultura i sport • Relativno visoka stopa nepismenosti u usporedbi sa ostatkom Hrvatske • Nedostatak knjižnica usporava razvoj društva znanja • Smanjene mogućnosti bavljenja sportom utječu na zdravlje stanovništva Zdravstvo i socijalna skrb • Opadanje kvalitete pružanja zdravstvene zaštite uslijed nedostatka liječnika i stručnjaka u socijalnoj skrbi • Povećanje socijalnih problema • Visoka stopa siromaštva / socijalno isključenje Međunarodna i međužupanijska suradnja • Sporo jačanje kapaciteta vezano za EU Civilno društvo Turizam
--	--

VIZIJA

Vukovarsko-srijemska županija je suvremeno organizirana, prosperitetna županija otvorenih mogućnosti, na putu ka društvu znanja, s razvijenim, održivim gospodarstvom temeljenim na dodanoj vrijednosti prirodnim resursima i visokostručnim kadrovima, s aktivnim civilnim društvom, očuvanom prirodnom i kulturnom baštinom, brigom o okolišu te socijalno i egzistencijalno sigurna županija zadovoljnih ljudi.

CILJ 1: Stvaranje pretpostavki za razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva uz zaštitu okoliša

CILJ 2: Razvoj ljudskih potencijala kroz cjeloživotno učenje

CILJ 3: Unapređenje kvalitete života kroz očuvanje prirodne i kulturne baštine, zdravlja i socijalnu uključenost

CILJ 4: Proaktivna uloga VSŽ u integracijskim procesima i stvaranju partnerskih odnosa u okruženju

CILJ 1: Stvaranje pretpostavki za razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva uz zaštitu okoliša

Prioritet 1: Jačanje/izgradnja/održavanje komunalne infrastrukture i infrastrukture vezane uz gospodarstvo

- Mjera 1: Izgradnja i opremanje poduzetničkih/slobodnih zona
- Mjera 2: Jačanje potpornih institucija
- Mjera 3: Poticanje čvršćeg povezivanja gospodarskih subjekata
- Mjera 4: Održavanje i izgradnja vodoopskrbnih, kanalizacijskih, energetske i prometnih sustava te ostalih objekata infrastrukture i uređenje javnih površina
- Mjera 5: Održavanje i izgradnja melioracijske i komunalne kanalske mreže
- Mjera 6: Jačanje sustava obrane od elementarnih nepogoda
- Mjera 7: Jačanje lokalnih partnerstava
- Mjera 8: Poticanje gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima i područjima od posebnog državnog interesa
- Mjera 9: Izgradnja/obnova unutarnjih plovničkih putova te korištenje potencijala za razvoj riječnih luka na Dunavu i Savi

Prioritet 2: Bolja iskorištenost prirodnih i kulturnih potencijala za razvoj turizma, ruralnog prostora te razvoj i restrukturiranje poljoprivrede uz zaštitu okoliša

- Mjera 10: Promocija i uvođenje profitabilnijih načina poljoprivredne proizvodnje kroz: obuku i udruživanje poljoprivrednih proizvođača, jačanje prerađivačkog sektora, finalizacija proizvodnje te izgradnju/adaptaciju objekata i uvođenje novih tehnologija
- Mjera 11: Poticanje pilot-projekata i proizvodnje (npr. navodnjavanje itd.)
- Mjera 12: Korištenje potencijala obnovljivih izvora energije (geotermalne vode, biomasa itd.)
- Mjera 13: Izrada dokumenata o zaštiti okoliša, kreiranje sustava za praćenje stanja u okolišu te osnivanje institucija za zaštitu prirode
- Mjera 14: Izrada projekata i sanacija deponija, organizacija odvojenog sakupljanja otpada, reciklažnih dvorišta, zelenih otoka te izgradnja centra za gospodarenje otpadom
- Mjera 15: Promocija VSŽ kao turističke lokacije valorizacijom potencijala (vinski, lovni, seoski i dr. turizam)
- Mjera 16: Tržišno orijentirana turistička edukacija i obuka temeljena na specifičnim prednostima proizvoda/mjesta
- Mjera 17: Obnova i izgradnja infrastrukture za smještajne kapacitete svih vrsta turizma

Prioritet 3: Razminiranje

- Mjera 18: Ubrzanje procesa razminiranja

CILJ 2: Razvoj ljudskih potencijala kroz cjeloživotno učenje

Prioritet 4: Usklađivanje postojećeg sa novim obrazovnim sustavom i tržišnim potrebama županije

Mjera 19: Trening i stručno osposobljavanje sukladno potrebama gospodarstva

Mjera 20: Izgradnja/dogradnja i opremanje školskih objekata s ciljem primjene novog obrazovnog sustava

Mjera 21: Potpora razvoju visokoškolskih ustanova

Mjera 22: Jačanje suradnje između obrazovnih institucija i gospodarskih subjekata

CILJ 3: Unapređenje kvalitete života kroz očuvanje prirodne i kulturne baštine, zdravlja i socijalnu uključenost

Prioritet 5: Obnova i zaštita prirodne i kulturne baštine

Mjera 23: Obnova i zaštita objekata kulturne baštine te očuvanje prirodne baštine

Mjera 24: Projekcija arheoloških i etnoloških parkova kao kulturnih znamenitosti

Mjera 25: Organiziranje radionica i seminara za obnovu/oživljavanje starih zanata (npr. izrada narodnih nošnji i glazbala), adaptacija/izgradnja objekata za izradu istih te poticanje proizvodnje

Prioritet 6: Poticanje zdravijeg načina života i unapređenje zdravstvene zaštite

Mjera 26: Stvaranje uvjeta za masovnije bavljenje sportom putem izgradnje/ obnove i opremanja sportskih objekata te kreiranjem odgovarajućih programa

Mjera 27: Edukacija o zdravoj prehrani, opasnostima od droge, alkohola itd. te načinu života (socijalizacija, otuđenost)

Mjera 28: Kreiranje programa te nabavka vozila i opreme potrebne za organiziranje treninga za zdravstvene djelatnike i informiranje stanovništva

Mjera 29: Nabavka opreme te adaptacija/izgradnja objekata potrebnih za poboljšanje zdravstvene zaštite

Prioritet 7: Poboljšanje kvalitete života mladih, žena, stradalnika rata, osoba s invaliditetom te skrbi za stare i nemoćne kao i socijalne uključenosti

Mjera 30: Izgradnja i prilagodba javnih i smještajnih objekata i nabavka vozila prilagođenih potrebama osoba s invaliditetom te starim i nemoćnim osobama nadležnim institucijama

Mjera 31: Razvoj izvaninstitucionalnih oblika socijalne skrbi

Mjera 32: Trening i obuka za zapošljavanje žena, osoba s invaliditetom i stradalnika rata

Mjera 33: Obnova/izgradnja i opremanje višenamjenskih sportskih i kulturnih/društvenih objekata i prateće infrastrukture te osmišljavanje i provedba aktivnosti za djecu i mlade

CILJ 4: Proaktivna uloga VSŽ u integracijskim procesima i stvaranju partnerskih odnosa u okruženju

Prioritet 8: Jačanje međunarodne, međužupanijske i unutaržupanijske suradnje

Mjera 34: Unapređenje učinkovitosti korištenja domaćih i međunarodnih izvora financiranja

Mjera 35: Poticanje međunarodnih i međužupanijskih aktivnosti dionika VSŽ u svim područjima života (npr. gospodarstvo, poljoprivreda, kultura, sport, zaštita okoliša itd.)

Mjera 36: Jačanje suradnje između JLS i aktivna uloga relevantnih institucija u regionalnom razvoju

Mjera 37: Poticanje uravnoteženog razvoja županije

Mjera 38: Poticanje suradnje s iseljeništvom

3. RURALNI RAZVOJ

Ruralni prostor u Hrvatskoj predstavlja ona područja u kojima gospodarski prevladavaju poljoprivredne djelatnosti i šumarstvo, te seoska naselja s nerazvijenom komunalnom i drugom infrastrukturu. Oko 90% ukupnog nacionalnog teritorija predstavlja ruralni prostor. Tu živi približno 40% ukupnog hrvatskog stanovništva. Već sama ta činjenica upozorava na dimenziju problema koji ima svoju demografsku, socijalnu, gospodarsku, infrastrukturnu, agrarnu i ekološku komponentu¹⁰. Na žalost, za razliku od razvijenih europskih država seoska područja u Hrvatskoj razvojno znatno zaostaju u odnosu na urbana područja. Samo su razvijene zemlje uspjele prevladati zaostajanje seoskih područja i razlike između urbanih i ruralnih područja svesti u prihvatljive okvire.

Teško je reći zbog čega ruralna područja zaostaju za urbanim, ali prevladava teorija da industrijalizacija i tercijarizacija ekonomije dovode do velikih razlika između sela i grada, odnosno da industrija zbog svojih mnogobrojnih prednosti doprinosi jačem razvoju gradove i regija u kojima je locirana, dok drugi prostori, posebice ruralna područja, zaostaju. Razlika se s vremenom sve više povećava, jer industrijski sektor privlači radnu snagu, dolazi do porasta stanovništva u gradovima, značajnijeg privlačenja kapitala, razvoja infrastrukture, a onda i razvoja tercijarnog sektora. Time urbane sredine u velikoj mjeri postaju dostatne same sebi, sa sve manjom potrebom razmjene sa ruralnim i slabije razvijenim sredinama. To se u ovom trenutku događa sa zapadnim hrvatskim županijama, a posebice gradom Zagrebom u odnosu na istočne i dio južnih dijelova RH. Ili: „Dolazi, dakle, do multiplikacije i povećanja početnih prednosti, pa se tako uspostavlja poredak sve većih razlika u prostoru.“¹¹

3.1. OSNOVNE KARAKTERISTIKE RURALNOG PROSTORA HRVATSKE

OECD definira ruralna područja kao zajednice s gustoćom stanovništva ispod 150 stanovnika na 1 kilometar kvadratni.

Prema toj definiciji Hrvatska kao zemlja pokazuje visok stupanj ruralnosti, jer 14 od 21 županije kvalificirane su kao pretežno ruralne – u njima više od 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. U šest županija postotak stanovništva koji živi u ruralnim zajednicama kreće se od 15 - 20%, što ih svrstava u značajno ruralne, dok je samo jedna županija (grad Zagreb) pretežno urbana, jer manje od 15% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.¹²

U Hrvatskoj je tijekom dugog vremenskog razdoblja prisutan trend napuštanja ruralnih područja (depopulacije), ali i prelaska stanovništva u druge djelatnosti (deagrarizacija). Posljedica je to već ranije spomenutih trendova, a koncentracija gospodarskih subjekata u velikim gradovima neprestano privlači stanovnike sela. Uz radna mjesta, gradovi pružaju i cijeli niz ostalih pogodnosti i sadržaja (kulturne, obrazovne i druge pretpostavke kvalitetnijeg življenja). Ne treba posebno napominjati da je i komunalna infrastruktura, ceste, vodovod, kanalizacija, trgovine, zdravstvene ustanove, škole u seoskim cjelinama često na nižoj razini nego u urbanim sredinama. Što je posebno alarmantno ove sredine gube i najznačajniji element uspješnosti i čimbenik koji pokreće razvoj - ljudske resurse.

Ulažu se značajni naponi Vlade RH i resornih ministarstava, kako bi se zaustavili ovi trendovi i u proteklom razdoblju donesen je cijeli niz tematskih programskih dokumenata (Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja, Program razvitka seoskog prostora, Pravilnik o provedbi programa razvitka seoskog prostora), kao i niz mjera i poticaja, npr. Program ruralnog razvitka, Program ukupnog razvoja u 2007. godini, itd.

Socio-ekonomske i demografske karakteristike ruralnih područja Hrvatske

¹⁰ Projekt organizacije sustava za ruralni razvoj (prijedlog), mr.sc. Željko Mataga, predsjednik HPZS, mr.sc. Milan Župančić, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu

¹¹ Isti izvor kao i prethodna fusnota

¹² Isti izvor kao i prethodna fusnota

1. Dobna struktura ruralnog stanovništva vrlo je nepovoljna (viši postotak grupe stariji od 60 godina).
2. Prirodni prirast stanovništva je negativan za čitavu Hrvatsku, dok je u pretežno ruralnim područjima opadanje stanovništva i trostruko brže nego u pretežno urbanim.
3. Obrazovanost stanovništva u ruralnim područjima znatno je nepovoljnija.
4. Postotak ljudi koji su primali socijalnu pomoć bio je 3-4 puta viši od državnog prosjeka.
5. Znatno dio zemljišta još uvijek se nalazi pod minskim poljima.
6. Nedostatak osnovnih infrastrukturnih pogodnosti (ceste, telefonska mreža, pošta, škola, električna energija, voda, kanalizacija).
7. Izrazito je nepovoljno stanje na području radne snage, osobito ekonomski aktivne.
8. Institucije su nerazvijene i nedjelotvorne.

Uz sve nabrojene nepovoljne trendove stanje je moguće mijenjati na duži rok samo pod pretpostavkom da se postavi i ostvaruje strategija cjelovitog ruralnog razvitka.

3.2. REPUBLIKA HRVATSKA I STRATEGIJA RURALNOG RAZVOJA

Vlada Republike Hrvatske je na svojoj sjednici održanoj 21. svibnja 2008. usvojilo Strategiju ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008-2013. koja tako postaje referentni dokument za ostale programe i projekte koji trebaju pridonijeti razvoju ruralnih područja u navedenom razdoblju.¹³

U proslavu Strategije stoji:

„Republika Hrvatska je trenutno suočena s novim izazovima u svom sadašnjem stadiju razvoja, u procesu integracije s Europskom unijom. Republika Hrvatska je učinila važne korake potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u listopadu 2001. i službenim podnošenjem zahtjeva za članstvo u veljači 2003. godine. Dovođenje Komisijinog postupka analize usklađenosti propisa s pravnom stečevinom EU, objavom pozitivnog mišljenja - avisa o spremnosti Republike Hrvatske za članstvo u travnju 2004. utrt je put početku pregovora o članstvu u Europskoj uniji, koji su službeno otvoreni 3. listopada 2005. godine.

Stupanjem u punopravno članstvo u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj otvorit će se mogućnost korištenja strukturnih fondova Europske unije, uključujući i EAFRD. U ovom pretpriступnom razdoblju, korištenjem pretpriступnih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj, Republika Hrvatska stječe neophodno iskustvo kroz pripremu programa za poljoprivredu i ruralni razvoj koji sadrže načela programiranja mjera ruralnog razvoja, njihove provedbe, praćenja, kontrole i ocjene, koja su važeća i za trenutne zemlje članice.

U tom kontekstu, donošenje Strategije ruralnog razvoja važan je događaj u ovom procesu, koji je istican i od strane Europske unije kao prioritet.“

U procesu definiranja vlastitih odrednica budućeg razvoja treba koristiti i iskustva zemalja Europske unije, kako „starih“ članica, tako i zemalja koje su nedavno pristupile i prošle kroz procese u kojima se Hrvatska nalazi. Treba napomenuti da su nekoliko posljednjih desetljeća strategija razvoja poljoprivrede u tim zemljama ostvaruje integralno - u okviru cjeline razvoja ruralnog prostora.

Jedan od temeljnih dokumenata reforme agrara u Hrvatskoj jest Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02), kojeg je u srpnju 2003. godine usvojio Hrvatski sabor.

Sustav potpore se sastoji od sljedećih modela: model poticanja proizvodnje, model kapitalnih ulaganja, model potpore dohotku te model ruralnog razvitka, koji sadrži tri programa:

1. razvitak seoskog prostora;
2. očuvanje autohtonih pasmina;

¹³ Strategija ruralnog razvoja RH 2008-2013 – www.mps.hr

3. markentinška priprema proizvoda za tržište.

Programom razvitka seoskog prostora sufinancirat će se razvojni projekti jedinica lokalne samouprave koji se odnose na održivi ruralni razvitak. U realizaciji tih projekata udružuju se sredstva iz proračuna Hrvatske sa sredstvima županija, lokalnih zajednica i drugih izvora.

Potencijalni projekti mogu obuhvatiti različite aktivnosti u ruralnom prostoru:

- obnovu i razvitak sela, očuvanje kulturnog blaga;
- potporu investicijama na poljoprivrednim gospodarstvima;
- školovanje, prekvalifikaciju i obuku;
- mjere uređenja zemljišta;
- mjere zaštite okoliša u području poljoprivrede i šumarstva;
- diverzifikaciju poljoprivrednih aktivnosti;
- poticanje i promociju ruralnog turizma i tradicionalnih obrta;
- poboljšanje ruralne infrastrukture vezane uz poljoprivredu.
- promociju vinskih turističkih cesta;
- promociju kvalitetnih autohtonih proizvoda i dr.

Programi se ostvaruju najviše preko Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja ali i ostalih resornih ministarstava koja uz pomoć sredstva potpore podržavaju / potiču:

- razvoj ljudskih resursa (HRD);
- strategije razvoja lokalne zajednice (PUR) koji se oslanjaju na resurse i komparativne prednosti područja (lokalni poljoprivredni i prehrambeni autohtoni proizvodi, malo poduzetništvo, seoski turizam, očuvanje i unapređenje okruženja, ekoloških i uopće životnih uvjeta za stanovnike sela);
- edukacija i osposobljavanje stanovnika lokalne zajednice za pripremu i upravljanje lokalnim projektima;
- komercijalizacija i pristup tržištu poljoprivrednih i drugih proizvoda obiteljskog poduzetništva (zadružni pogoni za prihvata, doradu, preradu, prodaju specijaliziranih proizvoda);
- stvaranje pretpostavki za dotok financijskog kapitala;
- promoviranje poduzetničkih inicijativa, odnosno razvoj poduzetništva na selu – promjena načina razmišljanja i tržišni pristup - posebno orijentirano na mlađu populaciju.

Osim Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, i u okviru sljedećih ministarstava ministarstava provode se programi ruralnog razvoja:

- Ministarstvo za zaštitu okoliša i prostornog uređenja ima nekoliko programa kojima podupire projekte iz područja primjene ekoloških standarda, zaštite okoliša, prirodnog i kulturnog naslijeđa i održivog razvoja.
- Ministarstvo turizma ima projekt zapošljavanja i razvoja malog poduzetništva u turizmu, gdje je posebno značajan razvoj obiteljskog poduzetništva u turizmu i posebno seoskom agro-turizmu.
- Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva također je djelomično odgovorno za razvoj ruralnih područja, ali je više usmjereno ka područjima od posebne državne skrbi i regionalnim projektima razvoja.
- Programi Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva usmjereni su na financiranje projekata iz područja malog i srednjeg poduzetništva. Posebnih projekata za ruralna područja nema, ali se govori o poduzetništvu na selu.

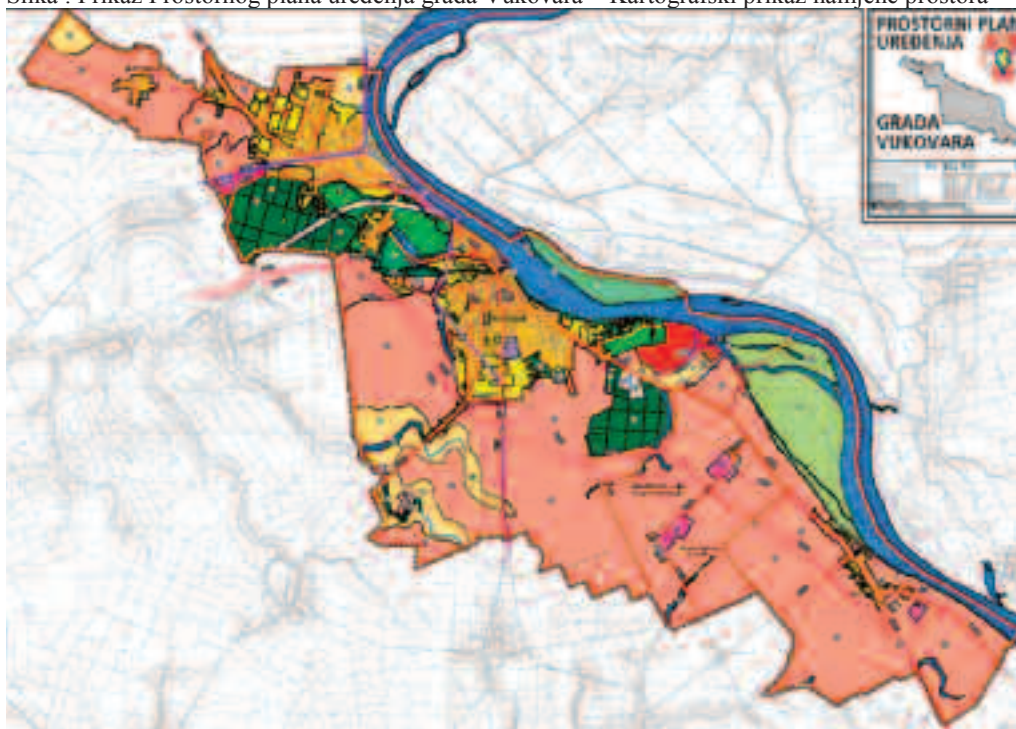
3.3. RAZVOJ RURALNOG PROSTORA GRADA VUKOVARA

Razvoj područja grada Vukovara može se opisati kao regionalni razvoj pretežito urbanog smjera djelovanja. Definirani obuhvat jedinice lokalne samouprave sadržava; urbani prostor grada, ruralni prostor prigradskih naselja te veliku količinu poljoprivrednih i šumskih površina koje čine gospodarski potencijal razvoja. Stoga se, u primjeru grada Vukovara, s pravom može govoriti o regionalnom razvoju pretežito urbanog sadržaja djelovanja s pojedinim elementima ruralnog razvoja u prigradskim naseljima te naglaskom na gospodarski razvoj korištenjem potencijala poljoprivrednih zemljišta, šumskih i vodenih površina sadržanih u prostoru jedinice lokalne samouprave.

Navedeno je razvidno kroz sljedeće činjenice;

- Od ukupno 10.278,71 ha površine, na građevinske zone se odnosi 2.675 ha, na poljoprivredne površine 5.710,07 ha te 1.179,11 ha na šumske površine. Iz čega je razvidna potreba pristupa razvoju koji potiče bolje korištenje poljoprivredno-šumarskih potencijala područja grada koji čine 67% površine koju obuhvaća grad Vukovar
- Grad Vukovar je definiran kao područje koje obuhvaća sljedeća naselja: Lipovača, Sotin i Vukovar. Statutom Grada Vukovara je navedeno da Grad obuhvaća i naselja Jakobovac i Ovčara. Ona su statistički promatrano dijelovi naselja Grabovo čija je površina podijeljena između grada Vukovara i općine Tompojevci. Od navedenih naselja Vukovar predstavlja visoko urbanu sredinu, dok ostala naselja imaju najvećim dijelom ruralna obilježja, odnosno prema tipu spadaju u prigradsko-ruralna naselja¹⁴.
- 2.657 ha građevinsko je područje grada Vukovara, 154 ha građevinsko područje naselja Sotin i 63 ha građevinsko područje naselja Lipovača. Ruralni dijelovi prostora grada Vukovara time čine 8,16% ukupnog građevinskog područja.
- Od ukupno 31.670 stanovnika, prema popisu iz 2001.g., poljoprivrednog stanovništva je bilo 528, odnosno manje od 2%, a poljoprivredno aktivnog 351, odnosno 1%.

Slika : Prikaz Prostornog plana uređenja grada Vukovara – Kartografski prikaz namjene prostora

¹⁴ Često se takva naselja smatraju prijelaznim tipom naselja jer sadržavaju dio urbanih elemenata koji su se razvijali pod utjecajem blizine urbanih središta.

Svrha korištenja ruralnog razvoja, kao posebne vrste regionalnog razvoja, na području grada Vukovara, pronalazi se u dodatnom poticanju razvoja prigradskih naselja i cjelokupnog područja izvan definiranih granica gradske zone. Korištenjem mjera ruralnog razvoja u tim područjima moguće je stvarati nove sadržaje i posebne smjerove razvoja koje nisu primjerene urbanim sredinama, a koje izvrsno dopunjavaju njihove sadržaje. U tom smislu, osobitu pozornost potrebno je pružiti;

- Razvoju ruralnog turizma
- Razvoju društvene infrastrukture i sadržaja
- Smanjenju razlika u opremljenosti i njenoj kvaliteti u odnosu na urbanu sredinu
- Stvaranje poticajnih uvjeta za zadržavanje stanovništva, prije svega kvalitetom životnog prostora prigradskih naselja

4. ODRŽIVI RAZVOJ

“Svaka generacija mora riješiti svoje zadatke i ne smije ih ostaviti sljedećim generacijama - ovo je osnovna misao održivog razvoja i ona uključuje i globalnu perspektivu.”

Gerhard Schröder, Predgovor Izvješću o napretku iz 2004. godine vlade Savezne Republike Njemačke: “Perspektive za Njemačku. Naša strategija održivog razvoja”

4.1. POJAM ODRŽIVOG RAZVOJA

„Održivi razvoj je okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne zalihe bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti.“¹⁵

Održivi razvoj oslanja se na ideju po kojoj sadašnji razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih zaliha i dugoročnim devastiranjem i zagađivanjem okoliša. Osnovni cilj je osigurati održivo korištenje prirodnih zaliha na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Pojam održivog razvoja svoje korjene vuče iz teorije Vilfreda Pareta i definiranja tzv. Paretovog optimuma prema kojemu savršena ravnoteža nastaje kada sve strane ostvaruju najveći mogući napredak bez nazadovanja drugih. Navedeni teorijski koncept svoje plodno tlo prvenstveno pronalazi u pitanjima očuvanja okoliša i resursa, a od struke načela održivog razvoja prvi primjenjuju šumari. U šumarstvu se održivi razvoj odnosi na mjeru u kojoj su pošumljavanje novim mladima i sječa šume u direktnoj ovisnosti - stalno se omogućava novi prirast šume a da se istovremeno ne naruše životna staništa. Tako se, na primjer, smije posjeći samo onoliko stabala koliko je novih mladica zasađeno.

Proširenje pojma

Europska Unija vrlo rano privaća koncept održivog razvoja, koji se kao načelo spominje već u Rimskom ugovoru, no svoju punu primjenu postiže Ugovorom iz Maastrichta o uspostavljanju Europske Zajednice (1992.). Navedeni ugovor u poglavlju XIX, u člancima 177 do 181 govori o osnovnom principu održivog razvoja prema viđenju Unije, a to je razvojna suradnja članica. Navedeni članci govore o suradnji i formiranju zajedničke politike u području razvojne suradnje, a s ciljem postizanja:¹⁶

- održivog razvoja i socijalnog razvoja zemalja u razvoju i to posebno zemalja u najnepovoljnijoj situaciji
- glatkog i postepenog integriranja zemalja u razvoju u svjetsku ekonomiju
- kampanje protiv siromaštva u zemljama u razvoju

U člancima 2. i 6.¹⁷ održivi razvoj je prepoznat kao jedan od osnovnih principa Unije. Članak 2 nalaže uspostavljanje zajedničkog tržišta i monetarne unije te implementaciju zajedničkih politika i provođenje aktivnosti radi uspostavljanja:

- harmoničnog, ujednačenog i održivog razvoja ekonomskih aktivnosti
- visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite
- jednakosti između muškaraca i žena
- održivog i neinflatornog rasta
- konvergencijskog ekonomskog učinaka
- visoke razine zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša
- podizanje životnog standarda i kvalitete života
- ekonomske i socijalne kohezije
- solidarnosti država članica

¹⁵ www.odraz.hr, www.zoe-centar.hr, www.dadalos.org, www.hrpsor.hr

¹⁶ Izvor: Selected instruments taken from the Treaties: <http://europa.eu.int/eur-lex/eu/treaties...>

¹⁷ Izvor: http://europa.eu/scadplus/treaties/maastricht_en.htm

Članak 6. nalaže integriranje zaštite okoliša u primjenu zajedničkih politika i aktivnosti, a radi promocije održivog razvoja.

Prijelomna točka za prihvaćanje koncepta održivog razvoja na globalnoj razini bila je Konferencija o održivom razvoju koja je održana 1992. godine u Rio de Janeiru. Na toj Konferenciji usvojen je Plan za djelovanje u rješavanju problema razvoja i okoliša, poznatiji kao AGENDA 21. Konferencija u Rio defnirala je i smisao sintagme „održivi razvoj“ kao usklađenosti gospodarskog rasta s jedne strane i racionalnog korištenja prirodnih resursa s druge strane. Rezultat Konferencije je da se od 1992. godine na svim konferencijama iz područja zaštite okoliša održivi razvoj spominje kao put za izlaz iz globalne ekološke krize.¹⁸

Tijekom ovog procesa razumijevanje održivog razvoja proširilo se u vidu „čarobnog trokuta održivog razvoja“, koji je pored ekološke ravnoteže obuhvaćao i „ekonomsku sigurnost“ i „socijalnu pravednost“. Uz zaštitu životne sredine kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini zajedno su uključeni i ekonomski i socijalni ciljevi.

Definicija Komisije Brundtland

Danas postoji izuzetno velik broj definicija održivog razvoja, ali još uvijek se najčešće koristi definicija UN-ove Komisije koja je pod vodstvom Gro Harlem Brundtland, bivše premijerke Norveške, 1987. godine održivi razvoj defnirala na sljedeći način: „Odgovoriti na zahtjeve današnje generacije, a da se pri tome ne unište mogućnosti da buduće generacije odgovore na svoje zahtjeve.“

Prvi hrvatski „Ekološki leksikon“ održivi razvoj defnira kao „pristup iskorištavanju raspoloživih resursa i gospodarenje njima tako da se zadovoljavaju današnje potrebe, ali bez okrnjivanja budućih generacija u zadovoljavanju njihovih potreba“ (Ekološki leksikon, 2001, 335).¹⁹

Na ovoj definiciji počivaju sva nastojanja međunarodne politike u svezi sa zaštitom životnog okruženja. Ova nastojanja formulirana su na Konferenciji u Rijju 1992. godine, a kasnije dopunjavana. Posljednja je dopuna bila u Johannesburgu 2002. godine.

UN-ovo desetljeće „obrazovanje radi održivog razvoja“²⁰

Kako bi se pozabavili ovim problemom i da bismo rasvijetlili apstraktni pojam „održivog razvoja“ te ga preveli u konkretne mjere obrazovanja, Ujedinjeni narodi su desetljeće 2005.-2014. godine proglasile desetljećem „Obrazovanja radi održivog razvoja“.

Ipak, najčešće pod pojmom „održivi razvoj“ misli se na zaštitu životnog okruženja te na odnose ekologije, ekonomije i socijalnog aspekta života.

Smjernice UNESCO-a²¹

Broj online udžbenika odgovara obimu teme kako je ona formulirana od strane UNESCO-a kao lead agency prilikom donošenja odluke o dekadi. Tako je njemačka UNESCO Komisija predložila sljedećih deset tema za dekadu:²²

- Ponašanje potrošača i održivo privređivanje
- Kulturalna višestrukost
- Zdravlje i kvaliteta života
- Snabdijevanje vodom i energijom
- Rezervati biosfere - mjesta za učenje

¹⁸ Dr.sc. Mirela Holy: Što je to održivi razvoj u Hrvatskoj?

¹⁹ Dr.sc. Mirela Holy: Što je to održivi razvoj u Hrvatskoj?

²⁰ www.odraz.hr, www.zoe-centar.hr, www.dadalos.org, www.hrpsor.hr

²¹ www.odraz.hr, www.zoe-centar.hr, www.dadalos.org, www.hrpsor.hr

²² Hamburška izjava Njemačke UNESCO Komisije o Desetljeću UN – Obrazovanje radi održivog razvoja, od 11/06/2003, http://www.unesco.de/c_bibliothek/erkl_hc63.htm

- Gradovi svjetskog nasljeđa - mjesta za učenje
- Održivi razvoj učenja u društvu znanosti
- Uključivanje građana i "good governance" (dobro upravljanje)
- Smanjenje siromaštva putem održivih razvojnih projekata
- Pravednost među generacijama: ljudska prava i etička orijentacija

“Ako se naš svijet treba kretati putem održivog razvoja, onda se to tiče svih ljudi na svijetu i njihovih životnih navika. Da bi sudjelovali u ovim procesima - jer upravo to u konkretnom slučaju znači održivi razvoj - potrebno je da svako od nas ima visok stupanj sposobnosti samospoznaje, da posjeduje socijalne i političke kompetencije i spremnost kao i sposobnost da djeluje i izvan svoje oblasti.”²³

4.2. REPUBLIKA HRVATSKA I ODRŽIVI RAZVOJ²⁴

Kada se govori o održivom razvoju u Hrvatskoj svakako treba imati na umu krilaticu: «Misli globalno, djeluj lokalno!» koja s malo riječi prenosi smisao Agende 21. U 28. poglavlju Agenda izričito govori kako ključnu ulogu u ostvarenju održivog razvoja moraju odigrati lokalne vlasti. Upravo je lokalnim vlastima upućen poziv da izrade svoje lokalne Agende 21, odnosno, planove akcija za provođenje ideje održivog razvoja na lokalnoj razini. Nažalost, Hrvatska se u ovom procesu nalazi na samom početku.

Održivi razvoj i lokalna samouprava

Činjenica je da do sada nijedna lokalna samouprava u Hrvatskoj nije izradila lokalnu Agendu 21, iako su se u projekt izrade Zelenih planova koji se provodi u suradnji nizozemskog Miliekontakta Oost Europa i hrvatskih udruga Zelena Istra i ZEO Nobilis uključile mnoge lokalne sredine iz Međimurja i Istre. Rezultat projekta je desetak izrađenih Zelenih planova. Treba imati na umu da je lokalna Agenda 21 ipak mnogo više od običnog “zelenog plana” jer zahtijeva prožimanje ekonomskih, društvenih i kulturnih pitanja s pitanjima zaštite okoliša. No, iako Zeleni planovi daju naglasak na zaštitu okoliša, a ne na projekte održivog razvoja, što znači da u njima izostaju konkretna rješenja za postizanje održivog razvoja u nekoj sredini, treba pozdraviti napore onih lokalnih zajednica u Hrvatskoj koje su izradile Zelene planove, a takvih je, nažalost, premalo.

Na razini hrvatskih županija situacija sa stanjem održivog razvoja je još lošija. Usprkos integracijskim nastojanjima Republike Hrvatske, a poznato je kako je upravo regionalni razvoj jedan od prioriteta za pridruživanje Europskoj uniji, kao i to da definiranje sustavne regionalne razvojne politike omogućava korištenje pretpripravnih europskih fondova, nijedna hrvatska županija nije do sada donijela, pa čak ni pristupila izradi Agende 21. Također, svega su dvije hrvatske županije, Osječko-baranjska i Primorsko-goranska, potpisale Povelju o održivom razvoju europskih gradova, tzv. Aalborgsku povelju.

Gospodarstvo i održivi razvoj

U prvom redu treba spomenuti osnivanje Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj koji djeluje više od 8 godina. HR PSOR-a pruža potporu usmjerenju prema održivom razvoju u gospodarskom, političkom, pravnom i socijalnom životu i može se konstatirati da sve veći broj tvrtki pazi na zaštitu okoliša i radi na provedbi smjernica održivog razvoja, a svoja postignuća u tom području učestalo prezentira putem Izvješća o zaštiti okoliša ili Izvješća o održivom razvoju.

Posljednjih 15-ak godina postupno nastaje i razvija se koncept društveno odgovornog poslovanja, što je pojam za globalno upravljanje sustavom tvrtke i stalno unapređivanje usluga s krajnjim ciljem zadovoljavanja zahtjeva koje postavljaju klijenti, zaposlenici tvrtke i društvo u cjelini te nastojanje da se doprinese održivom gospodarskom razvoju u cilju postizanja bolje kvalitete življenja. Time tvrtke smanjuju troškove poslovanja, povećavaju produktivnost i učinkovitost, poboljšavaju kvalitetu proizvoda ili usluga, jačaju motiviranost i

²³ Martin K., andragog, Umwelt&Bildung 3/2004, str. 5, www.odraz.hr, www.zoe-centar.hr, www.dadalos.org, www.hrpsor.hr

²⁴ Dr.sc. Mirela Holy: Što je to održivi razvoj u Hrvatskoj?

zadovoljstvo zaposlenika, povećavaju prodaju te privlače nove kupce ili korisnike.

Sam koncept korporativne odgovornosti, izrastao iz potrebe redefiniranja društveno-ekonomskih odnosa u uvelike globaliziranom svijetu. Stari modeli regulacije nisu više ni primjereni niti djelotvorni i gube se u novim trendovima održivog razvitka (financijske i gospodarske održivosti, održivosti nataliteta, održivosti okoliša, održivosti društvenog kapitala).

Samit Europske unije u Lisabonu (ožujak 2000. godine) po prvi puta postavlja pitanje veće društvene odgovornosti poslovnog sektora da bi u srpnju 2001. godine Europska komisija s ciljem poticanja i «unapređenja društvene odgovornosti poduzeća» kao preporuku za države kandidate za članstvo u EU objavila tzv. Zelenu knjigu. Ovo je temeljni dokument koji obuhvaća principe unutarnje odgovornosti, dakle prema zaposlenicima tvrtke (kao što su upravljanje ljudskim resursima, zdravlje i sigurnost na poslu, prilagođavanje promjenama, upravljanje prirodnim resursima) te vanjske odgovornosti (prema lokalnoj zajednici; poslovnim partnerima, dobavljačima i potrošačima te u odnosu na zaštitu ljudskih prava i zaštitu okoliša). Isto tako Zelena knjiga razlaže načine društveno odgovornog upravljanja, daje uputstva za izvještavanje o društvenoj odgovornosti i reviziji te govori o konceptu društveno odgovornog ulaganja.

U kolovozu 2002. godine u okviru sumita u Johanseburgu verifikacijom dva značajna dokumenta: Opće smjernice izvještavanja (Global Reporting Initiative Guidelines) i pripadajuće Standarde za provedbu smjernica društvene odgovornosti (AA1000 Assurance) određeni su standardi društvene odgovornosti poduzeća. Polazna osnova bila je činjenica da poslovni sektor može i treba dati svoj doprinos održivom razvitku.

Bio je to logičan slijed ranije započetih inicijativa od strane međunarodnih institucija UN-a i Europske komisije. Tako je 1997. godine izrađen prvi međunarodni standard «društvene odgovornosti» SA8000 (Social Accountability Standard). Pojam odgovornosti od engl. Accountability (u nedostatku primjerenijeg hrvatskog izraza) ovdje znači da poduzeća, a naročito velike kompanije moraju voditi brigu o okolišu i ljudima u sredinama u kojima ostvaruju dobit. Nadalje, oni postaju odgovorni i pod prismotrom svih sudionika u svojoj poslovnoj i lokalnoj zajednici. Dakle, pored, dobavljača, stvarnih i potencijalnih kupaca, medija, poslovnih banaka te svih ostalih poslovnih partnera i suradnika, poslovni sektor mora voditi brigu i o potrebama lokalne samouprave, problemima lokalnog stanovništva, utjecaju njihovih proizvoda na okoliš, ekonomski razvoj i konkurentnost malih proizvođača, društvene odnose, kulturu i sve ostale društveno-ekonomske kategorije koje čine neku lokalnu zajednicu.

Društvena odgovornost odražava se kroz nekoliko osnovnih segmenata odgovornog poslovanja:

Interna odgovornost

- Odnos prema zaposlenicima
- Korporativno upravljanje

Eksterna odgovornost

- Odnos prema dobavljačima
- Puno uvažavanje potrošača
- Ulaganje u lokalnu zajednicu
- Odnos prema organizacijama civilnoga društva
- Utjecaj na javne politike
- Upravljanje okolišem

Odgovornost pak svake lokalne zajednice, svakako je uvesti što više standarde društveno odgovornog poslovanja te u suradnji s organizacijama civilnoga društva pred gospodarski sektor postavljati kriterije društvene odgovornosti. Neke od mogućih i najučinkovitijih metoda su one poticajne, koje tvrtkama donose bolji image u javnosti, kod potrošača i ostalih ključnih dionika njihova poslovanja. Iskustva razvijenih Europskih zemalja pokazuju učinkovitost sustavnog praćenja i ocjenjivanja odgovornog ponašanja, dodjeljivanja nagrada i priznanja za najodgovornije poslovno ponašanje te isticanja primjera dobre prakse ulaganja u lokalnu zajednicu.

Održivi razvoj i Republika Hrvatska u cjelini

U ovom trenutku u Republici Hrvatskoj postoje državna tijela i institucije, ali i cijeli niz inicijativa, koja se bave ovom problematikom. Također, donesen je i cijeli niz zakona i pravilnika.²⁵

Provedba smjernica održivog razvoja na razini države vidi se kroz djelovanje Savjeta za zaštitu okoliša, usvojenih Milenijskih ciljeva, sustavnom rješavanju problema neadekvatnih odlagališta otpada, projektima održivog razvoja otoka, projektu Coast te drugim međunarodnim projektima održivog razvoja koji se provode u Hrvatskoj.

Neophodno je da se financiranju projekata održivog razvoja pristupi sustavno i ravnomjerno, pokriti sredstvima iz Državnog proračuna, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, regionalne i lokalne samouprave, povoljnim kreditima banaka, kapitalom tvrtki te ostalim izvorima financiranja (donacijama, grantovima).

Za Republiku Hrvatsku važna je implementacija smjernica održivog razvoja

Implementacija smjernica održivog razvoja omogućava dugoročni razvoj Hrvatske, jača poziciju Hrvatske u zajednici europskih država i u svijetu, jača odgovornost svih čimbenika prema široj zajednici te podiže konkurentnost Hrvatske temeljenu na kvaliteti (izvrsnosti).

Jačanje utjecaja društvene odgovornosti gospodarstva u Hrvatskoj moguće je kroz povećanje uloge privatnog sektora, smanjenje državnog utjecaja na poduzetništvo, reguliranje biznisa s trendovima globalnog tržišta te jačanje uloge potrošača i civilnog sektora. Velike tvrtke u Hrvatskoj, mahom one u stranom vlasništvu, već iskazuju svoju društvenu odgovornost, ali prepreka široj implementaciji jest nepostojanje jasnog okvira.

Održivi razvoj i građani Hrvatske

Država priprema Strategiju održivog razvoja Hrvatske u kojoj će pažnja biti posvećena stvaranju preduvjeta za jačanje suradnje s civilnim i privrednim sektorom te obrazovanju široke javnosti i ciljanih grupa o održivom razvoju. Upravo je ovo posljednje možda i najvažnije. Naime, čini se kako građani Republike Hrvatske nemaju točnu predodžbu o tome što je to uopće održivi razvoj. Sintagma održivi razvoj često se krivo tumači i interpretira - što svjesno, što iz neznanja. Takve krive interpretacije podjednako dolaze iz gospodarskog sektora koji u sintagmi održivi razvoj vidi samo riječ razvoj, ali i iz civilnog sektora koji pojam održivog razvoja poistovjećuje s konzervativnim koncepcijama zaštite okoliša. Zaključno, što prije se realiziraju smjernice održivog razvoja na razini RH imat ćemo od toga više koristi kao država i društvo jer održivi razvoj daje mnogo mogućnosti za razvoj okolišu prijateljskih grana privrede koje treba pametno osmisliti.

Održivi razvoj nemoguće je postići bez aktivnog sudjelovanja svih subjekata, što znači da nitko nije oslobođen «odgovornosti». Realizacija održivog razvoja je put u globalne integracijske procese kojima težimo i kao država i kao društvo.

²⁵ Popis važnijih propisa RH vezano za okoliš sa stajališta provedbe u gospodarstvu nalazi se u prilogu

4.3. GRAD VUKOVAR I ODRŽIVI RAZVOJ

Poimanje koncepta održivoga razvoja treba sagledati u njegovom cjelovitom značenju, koje se odražava kroz sintagmu People–Planet–Profit. Naime, svaki odgovorno razvojno promišljanje kreće od dobrobiti ljudi, odnosno stvaranja poticajnog okruženja za razvoj ljudskih potencijala, poštujući prirodno okruženje. Sukladno viziji EU (2007-2013), izazov je stvoriti bolja i kvalitetnija radna mjesta uz očuvani okoliš, a pri tom dakako ostvarivati dohodak koji će osigurati višu kvalitetu života građanima. Profit gubi primat i on je tek treća komponenta ili kriterij kod odabira poslovnih djelatnosti na kojima će se zasnivati gospodarski razvoj Grada Vukovara.

Primarni zadatak je stvaranje poticajnog okruženja za otvaranje novih kvalitetnijih radnih mjesta koja pored pristojne egzistencije, zaposlenicima osiguravaju prostor za osobni i profesionalni razvoj.

Postizanje konkurentnosti na tržištu rada u uvjetima EU moguće je postići jedino, privlačenjem visokoobrazovanih i usko specijaliziranih kadrova, njihovim stalnim usavršavanjem i stvaranjem visoko motivirajuće radne sredine, koja će ih znati i zadržati. Konkurentnost, a time i održivost u globalnim uvjetima postiže se inovativnim rješenjima, uvođenjem visokih tehnologija, stvaranju kreativnih timova, dobroj umreženosti sva tri sektora društva (javnog, poslovnog i civilnog).

Ključno je otkriti i pronaći posebnost prostora Grada Vukovara, njegovu konkurentnu prednost koja se mora zasnivati na spoju posebnosti prirodnih resursa, raznolikosti kulturnog i tradicijskog nasljeđa, gospodarskih potencijala te svakako ljudskim resursima, koliko razvojem toliko i ograničavajućem čimbeniku razvoja.

Posebnosti Grada Vukovara su višestruke:

- ukopljenost stare barokne gradske jezgre u bogate i razvedene riječne tokove Vuke i Dunava;
- isprepletenost urbanih i ruralnih dijelova; velike šumske i ritske površine, koje su sastavni dio modernog grada;
- Vučedolski kompleks kao zasebna prirodna i arheološka cjelina velike vrijednosti;
- Brand Vukovara kao grada heroja, koji nije dobio gospodarsku valorizaciju, a kojim treba promišljeno upravljati kao značajnim gospodarskim i socijalnim resursom;
- Veliko i vrlo raznoliko kulturno nasljeđe, koje se proteže i nadograđuje kroz različita povijesna razdoblja.

Sukladno tome, Vukovar se nameće kao grad iznimnih posebnosti; spoja suvremenog grada uklopljenog u prirodni ambijent, sklad prirode i čovjeka koji usred prirode živi urbanim životom i razvija bogato kulturno nasljeđe. Održivost Vukovara je prema tome određena njegovim posebnostima i na taj način ga treba i pozicionirati na karti europskih gradova.

Dostupnost EU fondova može uvelike doprinijeti upravo ponovnom stvaranju sklada gospodarskog, socijalnog i ekološkog razvoja Grada sa prigradskim naseljima te okolnim ruralnim područjima koja gravitiraju Vukovaru, kao razvojnom središtu. Važno je napomenuti da se svi financijski instrumenti pomoći EU zasnivaju na postulatima održivog razvoja, koji istovremeno sadržava elemente partnerstva svih ključnih dionika lokalne zajednice.

Za pravovremeni i učinkovit pristup fondovima bit će neophodno sačiniti kvalitetne projekte koji su u cijelosti zasnovani na postulatima održivog razvoja te usklađeni s ciljevima i prioritetima relevantnih europskih politika, nacionalne strategije, županijske razvojne strategije te na smjernicama i prioritetima PUR-a. U tom smislu i ovaj razvojni program (PUR), kao i konkretni projekti koji će proizaći kao rezultat u njemu predloženih ciljeva, prioriteta i mjera, mora se zasnivati na principima održivog razvoja u svim komponentama lokalnog/regionalnog razvitka: gospodarstvu, infrastrukturi i društvenim djelatnostima.

U realizaciji projekata treba uspostaviti kvalitetne poslovne i partnerske odnose i u najvećoj mogućoj mjeri

koristiti usluge relevantnih državnih, regionalnih i lokalnih tijela i institucija koje se bave zaštitom okoliša, ali i održivim razvojem u najširem smislu. Ovdje svakako treba voditi brigu o ključnoj komponenti svakog razvoja – ljudskim resursima, kao pokretaču, ali često i ograničavajućem faktoru za realizaciju raznih programa lokalnog razvoja. Predlaže se stoga osnivanje Savjeta za održivi razvoj, koji će okupljati stručnjake s područja razvoja ljudskih resursa, zaštite okoliša, energetske učinkovitosti, gospodarskog, socijalnog i kulturnog razvoja. Potrebno je, dakle oformiti savjetodavno tijelo koje će stvariti okvir za razvoj te pomoći u koordinaciji i boljoj umreženosti svih razvojnih kapaciteta na području grada i njegovog šireg okruženja.

Potrebno je ipak upozoriti i na moguću devastaciju prirodnih resursa i zaštitu okoliša Grada Vukovara na koje JLS ne može u potpunosti utjecati. Naime, određeni dio resursa, iako se nalaze na području JLS, nisu u vlasništvu JLS-a i JLS njima ne upravlja (vode, šume, dio zemljišta i sl.). Ipak, ovo nikako ne znači da Grad Vukovar ne treba pokretati inicijative, prijedloge, pa i zahtjeve da se ovim dijelom resursa, ali i relevantne infrastrukture (kanali za odvodnju površinskih voda, odlagališta otpada, otpadne vode i sl.), koji se nalaze na području Grada upravlja po postulatima održivog razvoja. Dapače, to mu je i dužnost u cilju boljitka svojih građana i unaprjeđenja kvalitete života općenito.

Važnost održivog razvoja za grad Vukovar osobito je istaknuta uslijed ratnih razaranja 1991. te okupacije prostora čime je do 1998. godine zaustavljen svaki oblik razvoja. Ratna šteta na području Grada Vukovara iznosi 9,5 mrd. kuna, od čega se na gospodarstvo odnosi 4,6 mrd. kuna, na gospodarsku infrastrukturu 2,3 mrd. i na privatnu imovinu 2,6 mrd. kuna. Oko 60% objekata je u ratu potpuno uništeno, a preko 30% oštećeno.²⁶

U trenutku početka procesa povratka građani grada Vukovara suočili su se sa potrebom ponovnog početka stvaranja života na prostoru grada u čemu je trebalo, na svojevrstan način, krenuti ispočetka. Razdoblje od početka procesa mirne reintegracije 1998. do 2005. godine predstavljalo je razdoblje intenzivne fizičke obnove prostora i ponovnog pokretanja života u svim njegovim odrednicama što je predstavljalo preduvjet za početak promišljanja o drugim odrednicama razvoja, osobito u području gospodarstva. Jaz u razvoju od 1991. do 1998. te dalje do 2005. zbog potreba obnove prostora uvjetovali su da se grad Vukovar na ljestvici razvoja nalazi vrlo nisko. Dovođenje procesa obnove i povratka stanovništva, uz povoljan zakonski okvir za poticanje razvoja prostora, stvaraju potrebne preduvjete za ubrzan razvoj. Naznake ubrzanja razvoja nja svim područjima postoje, a izrada PUR-a, kao dokumenta koji definira smjernice razvoja, svakako je preduvjet za dodatno ubrzanje razvoja.²⁷ Ubrzanje razvoja vrlo je važno jer Vukovar, zbog izgubljenog vremena i drugih resursa, mora u razvoju djelovati brže od drugih kako bi sustigao ostatak države i nadoknadio izgubljeno.

²⁶ Izvor: Plan i program obnove i razvoja grada Vukovara za razdoblje 1.1. 2004. do 31.12. 2008., NN 198/03.

²⁷ Od drugih dokumenata usmjeravanja razvoja koji doprinose ubrzanju procesa razvoja ističu se Generalni urbanistički plan (GUP) i Plan prostornog uređenja grada (PPUG) kao temeljne odrednice razvojne namjene prostora, a koji su usvojeni u listopadu 2007. PUR kao dokument zapravo zaokružuje proces jer GUP i PPUG definiraju prostor razvoja, a PUR željene smjernice razvoja definiranog prostora.

5. FINANCIRANJE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

5.1. OSNOVNE PRETPOSTAVKE DECENTRALIZACIJE

Proces decentralizacije javnih funkcija države provodi se postupno kroz više faza i ovisi o:

- funkcijama koje se decentraliziraju
- spremnosti i mogućnostima prihvata prijenosa funkcija
- strateškim makroekonomskim odlukama

Pretpostavka je da zakonodavna regulative regulative utvrđuje:

- Definiranje funkcija
- Definiranje subjekata na koje se prenose funkcije i sredstva
- Definiranje funkcija subjekata koji odlučuju (o prioritetnim rashodima, razinama usluga u skladu sa lokalnim potrebama)
- Osiguranje zakonitog, redovitog i učinkovitog izvršavanja decentraliziranih funkcija u ustanovama koje obavljaju funkcije (kadrovskih i drugih resursa - objekti, oprema, informatička infrastruktura i dr.)
- Definiranje odgovornosti subjekata za obavljanje funkcija

Pored toga treba omogućiti provedbu zakonodavne regulative:

- Definiranje stupnja samostalnosti subjekata kako u obavljanju funkcija, zadaća i usluga tako i u ostvarenju prihoda za prenesene funkcije.
- Definiranje i osiguranje redovnih prihoda i potpora izravnjanja iz državnog proračuna
- Osiguranje zakonitog, racionalnog i svrsishodnog upravljanje prihodima na lokalnim razinama
- Definiranje ovlasti države i resornih ministarstava u odnosu prema jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, a napose glede donošenja podzakonskih akata i naputaka koji i dalje propisuju norme koje izravno utječu na rashode lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava u pogledu decentraliziranih funkcija

Osnovni cilj decentralizacije je omogućiti efikasniji i racionalniji javni sektor na nižim razinama vlasti te time poticati i omogućiti gospodarski razvitak ne samo slabije razvijenih područja već i sveukupni napredak lokalne samouprave s posebnim naglaskom na razvitku regija.

5.2. FINANCIRANJE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave osnovni je zakon kojim se reguliraju vrste i izvori javnih prihoda za financiranje javnih rashoda iz samoupravnog djelokruga općina, gradova i županija te instrumenti za njihovo planiranje i izvršavanje i dr. koji trebaju biti u skladu s Zakonom o proračunu.

Lokalne jedinice ostvaruju prihode iz vlastitih prihoda, od zajedničkih prihoda (poreza i drugih prihoda) koji se dijele između države, općina/gradova i županija, od pomoći iz državnog i županijskog proračuna. Uz navedeno moguće je ostvarivanje i primitaka po osnovi zaduživanja u skladu s posebnim zakonom.

Zakon je propisao sljedeće vrste županijskih poreza:

- porez na nasljedstva i darovanje;
- porez na cestovna motorna vozila;
- porez na plovila
- porez na automate za zabavne igre

Vlastiti izvori sredstava općine i grada jesu:

1. prihodi od vlastite imovine, u smislu članka 68. stavka 3. točke 1., 2., 3. i 4. Zakona o lokalnoj samoupravi i upravi,
2. općinski, odnosno gradski porezi u skladu s ovim Zakonom,
3. novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje sami propišu,
4. upravne pristojbe u skladu s posebnim zakonom,
5. boravišne pristojbe, u skladu s posebnim zakonom,
6. komunalne naknade, doprinosi i druge naknade utvrđene posebnim zakonom,
7. naknade za uporabu javnih, općinskih ili gradskih površina,
8. drugi prihodi utvrđeni posebnim zakonom.

Prema Zakonu o financiranju općine i gradovi mogu uvesti slijedeće poreze:

- prirez porezu na dohodak;
- porez na potrošnju;
- porez na kuće za odmor;
- porez na tvrtku ili naziv i
- porez na korištenje javnih površina.

Zajednički porezi su:

- Porez na dohodak
- Porez na nekretnine

Izmjenama Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave²⁸ kao nastavak fiskalne decentralizacije provedene su promjene u raspodjeli zajedničkih poreza.

Izmjenama Zakona o financiranju JLPRS povećan je udjel poreza na dohodak općina i gradova na 55% županija na 15,5%, dodatni udjel u porezu na dohodak za decentralizirane funkcije na 12% , s tim da se samo 17,5 % poreza na dohodak iskazuje u državnom proračunu a služi za sredstva izravnjanja decentraliziranih funkcija.

Sredstva izravnjanja služe kao pomoć za izravnjanje općinama, gradovima i županijama koje iz zakonom propisanom udjelu poreza na dohodak koji ostvare na svojem području ne mogu pokriti minimalne financijske standarde (za osnovno školstvo, srednjoškoolstvo, zdravstvo, socijalnu skrb i domove za starije i nemoćne te za javne vatrogasne postrojbe) sukladno godišnjoj odluci i uredbi Vlade RH.

Od početka 2007. godine porez na dobit je isključivo državni prihod i gubi status zajedničkog prihoda.

Porez na promet nekretnina je zajednički porez koji pripada gradovima i općinama u visini od 60%, a državi 40% ostvarenog poreza.

Zakonom je i dalje propisano da jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave pripadaju zajednički porezi u postocima utvrđenim ovim Zakonom ostvareni na njihovu području, te da se raspodjela zajedničkih poreza iz ovoga članka primjenjuje na uplate i povrate tih poreza.

Ostvarenje prihoda temeljem dodatnog udjela u porezu na dohodak za decentralizaciju po županijama i gradovima u odnosu na njihovu obvezu različito je, što je rezultat različitog fiskalnog kapaciteta pojedinog subjekta.

Nejednak fiskalni kapacitet lokalnih jedinica razlog je ovako velikih potreba za pomoći izravnjanja. Bitno je međutim istaknuti da su županijama, gradovima i općinama u cijelosti podmirene obveze za decentralizirane funkcije.

Zajednički prihodi države, općina i gradova su i iznosi od ugovorenih godišnjih naknada za koncesije i to za crpljenje mineralnih i termalnih voda i zahvaćanje voda za javnu vodoopskrbu.

²⁸ NN 117/93, 69/97, 33/00, 73/00, 127/00, 59/01, 107/01, 117/01, 150/02, 147/03, 132/06, 26/07-Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 73/08)

Županijski, općinski i gradski porezi mogu se u cijelosti ili dijelom ustupiti gradu ili općini na čijem je području prebivalište odnosno sjedište poreznog obveznika, s tim da odnosna jedinica može svojom odlukom pored oslobođenja iz zakona propisati i druga oslobođenja i olakšice od plaćanja županijskih poreza.

Općine, gradovi i županije samostalno na temelju zakonom propisanih osnovnih elemenata poreza i odlukom donesenom na temelju zakona uvode, razrezuju i naplaćuju javne prihode koji im pripadaju (poreze i druge oblike obveznih davanja).

Jedinice obavljaju naplatu prihoda samostalno ili zaključivanjem ugovora sa Poreznom upravom - Ministarstvom financija koje vrši razrez, naplatu i ubiranje određenih javnih prihoda. Time se osigurava pravodobno i sveobuhvatno ubiranje svih proračunskih prihoda koji služe za financiranje javnih rashoda iz njihova djelokruga. U strukturi lokalnih prihoda, najveći dio (preko 50%) čine porezni prihodi. Ostali prihodi (komunalne naknade, itd.) također čine značajan izvor lokalnih prihoda koji se mogu iznositi do 30% ukupnih lokalnih prihoda.

Zaduživanje – uzimanje bankarskih kredita za financiranje investicija općina, gradova i županija

U nedostatku kapitalnih prihoda, a radi financiranja kapitalnih projekata jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave je dana mogućnost zaduživanja ili izdavanja vrijednosnih papira u skladu s odredbama Zakona o proračunu, Zakona o izvršavanju državnog proračuna za određenu godinu i pravilnika ministra financija o zaduživanju i davanju jamstva JLPRS.

U skladu sa Zakonom o proračunu županije, gradovi i općine mogu se zadužiti samo kod banaka za kapitalne projekte koji se financiraju iz njihova proračuna, a koje potvrdi predstavničko tijelo uz prethodnu suglasnost Vlade, do 20% njihovih prihoda iz prethodne godine s tim da je Vlada mogla dati suglasnosti, najviše do 2,3% ukupno planiranih prihoda svih jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave iskazanih u proračunu za prethodnu godinu. Odredbe se nisu odnosile na jedinice područne (regionalne) samouprave na područjima posebne državne skrbi te na jedinice koje ostvaruju kreditna sredstva iz sredstava Fonda za regionalni razvoj Republike Hrvatske i Fonda za razvoj i zapošljavanje.

Pored navedenog općine, gradovi i županije mogu izdavati jamstva za zaduženje javnoj ustanovi ili trgovačkom društvu čiji su osnivač i većinski vlasnik. Spomenuto jamstvo uključuje se u opseg godišnjeg zaduženja odnosne jedinice. Godišnji anuitet kredita, jamstava i ostalih dospjelih, a nepodmirenih obveza može iznositi najviše do 20% ostvarenih prihoda jedinice u godini koja prethodi godini u kojoj se zadužuje. Jedinicama je dozvoljeno i refinanciranje dosadašnjih kreditnih obveza zbog povoljnijih uvjeta kreditiranja, s tim da se refinancirati može kredit za koji je Vlada RH dala suglasnost za zaduženje - pod uvjetom da je refinancirani iznos manji od ostatka duga iz prethodno donesene Odluke Vlade. Navedene zakonske mogućnosti jedinice su koristile u skladu sa svojim mogućnostima.

Pravo na pomoć iz državnog proračuna

Općine, gradovi i županije pod određenim uvjetima imaju pravo na sredstva pomoći iz državnog proračuna. Pomoć dobivaju:

- gradovi i županije koje obavljaju decentralizirane poslove, a ne ostvare dostatne prihode za njihovo obavljanje,
- općine, gradovi i županije na području posebne državne skrbi.

Prihodi i rashodi u proračunu jedinica lokalne samouprave

Ostvarene prihode općine, gradovi i županije troše za izvršenje poslova iz njihova samoupravnog djelokruga. Prema ekonomskoj klasifikaciji najveći dio rashoda odnosi se na tzv. tekuće rashode (rashodi za zaposlene, materijalni rashodi, subvencije i naknade i dr.). Znatno manji dio čine kapitalni rashodi (troškovi za građevinske objekte, nabavu opreme i dr.) te otplate kredita.

S obzirom na namjene za koje se proračunska sredstva koriste najviše sredstava daje za unaprjeđenje stanovanja,

prostorno planiranje i razvoj te komunalne djelatnosti, zatim slijede rashodi za opće javne usluge (rashodi za predstavnička, izvršna i upravna tijela), a nakon toga slijede rashodi za ostala područja u djelokrugu samouprave. Prihodi jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave jesu:

1. općinski, gradski, odnosno županijski porezi, prirez, naknade, doprinosi i pristojbe;
2. prihodi od stvari u njezinom vlasništvu i imovinskih prava
3. prihodi od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u njezinom vlasništvu, odnosno u kojima ima udio ili dionice;
4. prihodi od naknada za koncesiju koje daje njezino predstavničko tijelo;
5. novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje sama propiše u skladu sa Zakonom;
6. udio u zajedničkim porezima s Republikom Hrvatskom;
7. sredstva pomoći i dotacija Republike Hrvatske predviđena u državnom proračunu;
8. drugi prihodi određeni zakonom.

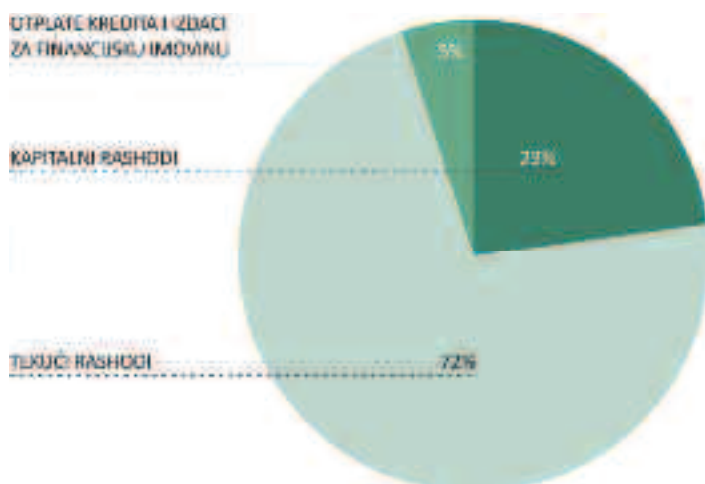
U strukturi poreznih prihoda neki porezi su u potpunosti u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava kao što su porez na tvrtku, porez na potrošnju, porez na korištenja javnih površina, porez na neiskorišteno zemljište, drugi porezi su u nadležnosti regionalnih samouprava kao što su porez na nasljedstvo i darivanje, porez na vozila, porez na brodice i dr. jedinica lokalne samouprave, također, ima pravo uvođenja prireza porezu na dohodak.

Prihodi od zajedničkih poreza koji se ubiru na području jedinice lokalne i regionalne samouprave dijele se između svih razina vlasti u postotcima koji su određeni zakonom. Ostali prihodi lokalne i regionalne samouprave ubiru se od komunalnih naknada, komunalnih doprinosa, naknada, pristojbi, novčanih kazni i dr.

„Prema zakonu, hrvatske lokalne samouprave moraju pripremiti godišnji proračun za fiskalnu godinu. Osim što se moraju zadovoljiti zakonski propisi, proračun je važan kao prikaz politike o raspodjeli ograničenih sredstava po područjima rada lokalne samouprave. Proračun nije samo prikaz financija, već i veza između mobilizacije sredstava i postizanja dugoročnih i kratkoročnih ciljeva lokalne samouprave. Aktivnosti povezane s oblikovanjem proračuna, zakonsko razmatranje, izvršenje proračuna, te nadzor i revizija proračuna glavni su instrumenti pri odlučivanju o stanju zajednice, te djelotvornosti programa lokalne samouprave.“

GRAFIKON 3: Struktura izvršenih ukupnih rashoda i izdataka

Napomena: Struktura se mijenja, ali zakonitost ostaje.

Potpore i donacije

Zakonom o izvršavanju Državnog proračuna RH utvrđena su sredstva za provedbu posebnih zakona kojima se reguliraju poticajne mjere za razvoj određenih područja u RH koja zaostaju u razvoju. Na taj način osigurana su sredstva za provođenje politike regionalnog razvoja.

Sukladno Zakonu o proračunu sredstva se planiraju u okviru planova i programa za višegodišnje razdoblje na temelju zakonom propisanih kriterija, te na razini i prema dinamici zacrtanoj planom i

programom, a izvršavaju se prema Zakonu o izvršenju Državnog proračuna. U Državnom proračunu Republike Hrvatske sredstva za razvoj zakonima utvrđenih područja koja zaostaju u razvoju i drugih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave planiraju se u okviru sredstava pojedinih resornih ministarstava i drugih tijela državne uprave, javnih poduzeća (npr. Hrvatske vode, Hrvatske ceste, Hrvatske šume i dr.) te proračunskih fondova (Fond za regionalni razvoj Hrvatske, Fond za razvoj i zapošljavanje, Fond za obnovu i razvoj Grada

Vukovara i dr.). Sukladno njihovom djelokrugu i pojedinim zakonskim propisima, sredstva fondova direktno se doznaju korisnicima: proračunima jedinica lokalne i (područne regionalne samouprave koje sredstva iz potpora i donacija koriste uz uglavnom uz vrlo niske kamatne stope ili jednostavno kao bespovratne potpore.

GRAFIKON 4: Stablo financiranja jedinica lokalne samouprave

Izvor: Učinkovito financiranje kapitalnih ulaganja u jedinicama lokalnih samouprava, The Urban Institute, Zagreb, 2006..

MINISTARSTVA PRI VLADI RH

Najveći dio sredstva iz Državnog proračuna za financiranje obnove i razvoja područja posebne državne skrbi, te razvoja otoka i brdsko-planinskih područja osigurava se u proračunskoj stavci Ministarstva mora, turizma prometa i razvitka. Ostala sredstva za poticaje razvoju ovih područja osiguravaju se u stavkama drugih tijela državne uprave kao npr. Ministarstva financija, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva i dr., a sukladno njihovoj nadležnosti u provedbi pojedinih poticajnih mjera reguliranih posebnim zakonima kojima se regulira razvoj gore navedenih područja.

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (www.mingorp.hr). na primjer, potiče razvoj malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj. Jedan je od njegovih programa "Projekt poticanja poduzetništva", pod kojim je nedavno, 7. travnja 2006. godine, najavljen novi program pod nazivom "Razvoj poduzetničkih zona". To je poziv za javno nadmetanje za dobivanje sredstava za izgradnju poduzetničkih zona u lokalnim samoupravama uz pripadajuće odredbe i uvjete. Razvojni program Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka (www.mmtpr.hr) sadrži razne potprograme za regionalni razvoj. Jedan je od najzanimljivijih među njima "Obnova komunalne infrastrukture na Područjima od posebne državne skrbi - projekt za razdoblje od 2004. - 2007. godine". Svaki od programa najčešće traje sve dok se ne iscrpe sredstva u programskom proračunu.

Sredstva se osiguravaju na više načina: bespovratno (putem tekućih i kapitalnih pomoći, poticaja i subvencija) i povratno (kao kreditna sredstva), te putem ustupanja dijela prihoda Državnog proračuna za određena područja i određene funkcije.

RAZVOJNI FONDOVI VLADE RH

Fond za regionalni razvoj

Zakonom o Fondu za regionalni razvoj 2001. godine ustrojen je Fond za regionalni razvoj čime je eksplicite regulirana financijska podrška za poticanje ujednačenog regionalnog razvoja. Glavna djelatnost Fonda odnosi se na poticanje ujednačenog regionalnog razvoja Republike Hrvatske i to posebno na poticanje razvoja bivših ratom pogođenih područja, slabo naseljenih područja, područja posebne državne skrbi, otoka, brdsko-planinskih područja, graničnih i pograničnih područja, područja sa strukturnim poteškoćama te onih koja ostvaruju bruto domaći proizvod niži od 65% prosječnog bruto domaćeg proizvoda u RH.

Sredstva za te potrebe Fond ostvaruje iz Državnog proračuna, prihoda od privatizacije, dugoročnih obveznica, zajmova financijskih institucija, bilateralnih zajmova, donacija te drugih izvora. Sredstva su prvenstveno namijenjena za realizaciju infrastrukturnih projekata (koji su preduvjet za gospodarski razvoj) i gospodarskih projekata (pri čemu se vodi računa o rentabilnosti projekta, izvoznoj orijentiranosti, utjecaju na okoliš, zasnovanosti na domaćim resursima i na zapošljavanju lokalnog stanovništva) na ranije navedenim područjima. Fond, također, potiče županije na izradu četverogodišnjih i godišnjih planova razvoja županija, a temeljem metodologije razvijene kroz projekt CARDS 2001 Capacity Building for Regional Development Strategic Planning, korisnici kojeg su bili Fond i tadašnje Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Ista metodologija u potpunosti je usuglašena s metodologijom koja se koristi za izradu Regionalnih operativnih programa

Fond za razvoj i zapošljavanje

Fond za razvoj i zapošljavanje zamišljen je i koncipiran kao aktivni implementator razvojnih programa u gospodarstvu Republike Hrvatske. Fond u osnovi djeluje kao transmitor proračunskih sredstava namijenjenih poticanju poduzetništva u cilju postizanja bržeg i ravnomjernog gospodarskog rasta i razvoja Republike Hrvatske. Fond za razvoj i zapošljavanje vođen je primjerom gospodarskog razvitka u kojem primarno strateško opredjeljenje inzistira na razvoju pod svaku cijenu, odnosno na povećanoj proizvodnji, izvozu i rastu zaposlenosti. Sam razvojni proces pak počiva na dvije nezaobilazne determinante: održivi razvoj i s druge strane ravnomjerni razvoj.

Oporavak hrvatskog gospodarstva i može se ostvariti jedino kroz korištenje domaćih resursa koje je potrebno napraviti dostupnim hrvatskim poduzetnicima, gospodarstvenicima i obrtnicima. Poveznicu između resursa i aktera čini upravo Fond za razvoj i zapošljavanje koji implementacijom svojih sredstava omogućuje realizaciju dobro koncipiranih, elaboriranih i perspektivnih gospodarskih projekata.

Upravo aktivacijom i povezivanjem navedenih determinenata, Fond za razvoj i zapošljavanje nastoji ostvariti ciljeve ubrzanog rasta i održivog razvoja hrvatskog gospodarstva što i je osnovni cilj Vlade Republike Hrvatske. Samo takvim pristupom RH može ostvariti zacrtane ciljeve oporavka hrvatskog gospodarstva i ekonomije te aktivne role u pristupanju velikom tržištu EU-a.²⁹

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost osnovan je na temelju odredbi članka 60. stavka 5. Zakona o zaštiti okoliša ("Narodne novine", br. 82/94. i 128/99.) i članka 11. Zakona o energiji ("Narodne novine", br. 68/01.).

Prema odredbama Zakona o zaštiti okoliša Fond je osnovan radi osiguranja dodatnih sredstava za financiranje projekata, programa i sličnih aktivnosti u području očuvanja, održivog korištenja, zaštite i unapređivanja okoliša. Fond sudjeluje svojim sredstvima u financiranju nacionalnih energetskih programa imajući u vidu postizanje energetske učinkovitosti, odnosno korištenja obnovljivih izvora energije. Fond donosi program rada i za višegodišnje razdoblje u skladu s Nacionalnom strategijom zaštite okoliša i Nacionalnim planom djelovanja za okoliš, Strategijom energetskog razvitka i Programom provedbe Strategije energetskog razvitka, nacionalnim energetskim programima, drugim aktima i propisima u području zaštite okoliša i energetske učinkovitosti, te međunarodnim ugovorima čija je stranka Republika Hrvatske, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

Ove godine je potpisano šest novih ugovora kojima su odobrena sredstva za vukovarsko-srijemske projekte. Potpisanim ugovorima gradu Vukovaru i tvrtki "Borovo" odobreno je ukupno 2,9 milijuna kuna za sanaciju i zbrinjavanje opasnog i proizvodnog otpada na lokaciji bivše tvornice "Borovo".

Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara

Fond za obnovu i razvoj Grada Vukovara osnovala je Vlada RH Zakonom o obnovi i razvoju Grada Vukovara

²⁹ Izvor: www.frz.hr

(NN 44/01). Izvor sredstava Fonda za financiranje obnove i razvoja je najvećim dijelom državni proračun, te manjim dijelom donacije.

Djelatnost Fonda je obnova i razvoj Grada Vukovara, a osobito:³⁰

- stručno informiranje i savjetovanje ulagača, pomoć u izradi poduzetničke dokumentacije i ocjenjivanje ulagačkih pothvata;
- suradnja s drugim tijelima državne uprave, jedinicama lokalne samouprave i uprave, društvima koja obavljaju djelatnosti obnove i razvoja u interesu obnove i razvoja;
- obavljanje ostalih poslova koji osiguravaju primjenu i provedbu ovoga Zakona.

Veliki dio sredstava Fonda je usmjeren na uklanjanje ratom oštećenih građevina na području Grada Vukovara i obnovu objekata javne namjene, što provodi Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo.

U okviru programa i projekata koje provodi Fond, naglasak dosadašnjih aktivnosti je stavljen na realizaciju projekata kojima se izravno utječe na razvoj gospodarstva u Gradu Vukovaru, od kojih su najznačajniji:

- uspostavljanje gospodarske (industrijske) zone;
- osnivanje slobodne zone;
- poticanje proizvodnih djelatnosti u Vukovaru kroz Program sufinanciranja gospodarskih projekata u Gradu Vukovaru;
- edukacija poduzetnika

Pored ovih, u tijeku realizacije su i drugi projekti koji indirektno utječu na razvoj gospodarstva:

- financiranje izrade urbanističkih planova, čime omogućavamo ubrzavanje ishoda građevinskih i drugih dozvola, prenamjenu poljoprivrednih površina u građevinske itd.;
- stipendiranje mladih Vukovaraca;
- ulaganja u modernizaciju Luke Vukovar;
- donacija informatičke opreme Uredu za katastar u cilju bržeg ishoda dokumenata potrebnih za izgradnju i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa;
- obnova trgovačkog centra i poslovnih zgrada u centru Grada koje nose novo zapošljavanje;
- informiranje javnosti o povlasticama i mogućnostima ulaganja u Vukovaru;
- pokrenuta je i inicijativa za izradu ekonomske strategije razvoja Vukovara.

Fond je svojim financijskim sredstvima pomagao pri rješavanju gorućih problema s kojima se suočava Grad Vukovar (izgradnja kanalizacijske mreže, izgradnja potpornih zidova, proširenje gradskog groblja, obnova Upravne zgrade Vodovoda, popločavanje centra, sanacija krovista dječjeg vrtića), te kojima se podiže socijalni standard građana Vukovara i osigurava njihov kvalitetniji život (obnova Veslačkog kluba, obnova športskog centra Lijeva bara, dovršetak izgradnje Pastoralnog centra, Gradske knjižnice, opremanje Specijalne osnovne škole i dr.).

Fond za razminiranje Vukovarsko-srijemske županije

U 2007. godini Fonda za razminiranje Vukovarsko-srijemske županije su osnovali Županija Vukovarsko-srijemska, grad Vukovar i općina Nuštar radi prikupljanja dodatnog novca za razminiranje minski sumnjivog područja, odnosno 80-ak četvornih kilometara većinom poljoprivrednog zemljišta. Potpisanim sporazumom je za 2007. i 2008. godinu osigurano najmanje 11 milijuna kuna za razminiranje tog dijela Hrvatske. Sporazum su potpisali čelnici i predstavnici Vukovarsko-srijemske županije, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Fonda za razvoj i zapošljavanje, Hrvatskih šuma, Hrvatske elektroprivrede, Hrvatskih pošta, Adris grupe i Privrede banke Zagreb.

³⁰ Izvor: fond-vukovar.hr

HRVATSKE VODE

Hrvatske su vode javna institucija koju je osnovala Republika Hrvatska u čijem je tvrtka i vlasništvu.

Djelatnosti su:

- uređivanje vodotoka i zaštita od štetnog djelovanja voda;
- građevine i sustavi (vodovod) za korištenje voda;
- građevine i sustavi za zaštitu voda.

5.3. FINANCIRANJE RAZVOJA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE IZ VANJSKIH IZVORA

Niti jedan projekt ne može se provesti ako nema potrebnih sredstva. Ne samo u Hrvatskoj koja ima slabu financijsku osnovicu, posebno na lokalnoj razini, nego i u većini tranzicijskih zemalja, ali i zemalja članica EU, najveći dio investicija u temeljnu infrastrukturu, zaštitu okoliša, društvene aktivnosti i institucionalno jačanje ne mogu same preuzeti jedinice lokalne samouprave. Za financiranje svih javnih potreba, kojih je u razvijenim društvima sve više, a poglavito za poticanje gospodarskoga razvoja potrebna su velika sredstva. Postojeći prihodi jedinica lokalne samouprave, pa ni državni proračun, nisu za to dovoljni.

Iz tog razloga potrebno je potaknuti lokalnu samoupravu na aktivno vođenje vlastitih proračuna u cilju njihovoga budućega povećanja, te ih potaknuti na djelatno korištenje svih raspoloživih financijskih instrumenata u provedbi vlastitoga razvoja.

Smišljeno koristeći te instrumente jedinice lokalne samouprave mogu doći do mnogostruko većih sredstava od onih koja im stoje na raspolaganju u vlastitim proračunima.

Za bilo koju veću razvojnu djelatnost lokalna samouprava treba dodatna sredstva, iz drugih izvora. U svijetu je najrašireniji način prikupljanja sredstava za razvoj, izdavanje vrijednosnih papira, municipalnih obveznica. Izdaju ih jedinice lokalne samouprave putom ovlaštenih agencija (brokera) temeljom nekoliko zakona: Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi (uređuje pitanja ustroja i ovlasti područne samouprave), Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj i Zakon o Gradu Zagrebu (određuju prostorni obuhvat i ovlasti područnih jedinica vlasti), Zakon o financiranju jedinica lokalne samouprave i uprave (određuje način financiranja i prihode jedinica lokalne samouprave i uprave). U nastavku dajemo pregled mogućih izvora financiranja koji su trenutno dostupni jedinicama lokalnih samouprava u RH, posebice Gradu Vukovaru.

Preporuke za lokalnu samoupravu s obzirom na izazove procesa pristupanja EU

Hrvatske županije i jedinice lokalne samouprave, gradovi i općine, moraju prepoznati da je već otpočela korjenita promjena u mehanizmima nacionalno upravljanih sredstava za programiranje i projekte regionalnog i lokalnog razvoja.

Regionalni operativni programi, te buduće županijske razvojne strategije, bit će primarni instrumenti za planiranje svih nacionalno upravljanih izvora sredstava za razvojne programe županija, jedinica lokalne samouprave i ostalih nositelja interesa. To uključuje programiranje nacionalnih i županijskih proračunskih sredstava, pretprijetupne fondove EU i, u konačnici, strukturne i kohezijske fondove, te donatorski financirane programe.

Zbog toga što će pretprijetupni fondovi, a poglavito IPA, i nacionalno upravljani sponzorski programi najvjerojatnije pružiti priliku za vanjsko financiranje projekata jedinica regionalne i lokalne samouprave u predstojećem razdoblju, iznimno je važno da u procesu utvrđivanja i donošenja županijskih razvojnih strategija, u strategije budu uključeni i lokalni projekti koje će provoditi županije.

Istovremeno, jedinice lokalne samouprave moraju iskoristiti sve mogućnosti sudjelovanja i utjecaja u

postupcima izrade županijskih razvojnih strategija, a morale bi se potruditi i da predstavnici jedinica lokalne samouprave, poduzetnika i nevladinih organizacija budu aktivno uključeni u sektorske skupine i uključeni u županijska partnerstva, te tijela i partnerstva na nadžupanijskoj, NUTS 2, razini.

Kao i u drugim zemljama koje su prošle pretpristupni stadij, a danas su članice EU, tako je i u Hrvatskoj razvijanje niza održivih investicijskih projekata koji udovoljavaju EU standardima dokumentiranja i opravdanja, problem. Osjeća se nedostatak dobro pripremljenih i dokumentiranih projekata, što predstavlja ozbiljnu prepreku u korištenju fondova za koje je Hrvatska kvalificirana. Stoga je nužno razvijati ozbiljne prilike za županije i jedinice lokalne samouprave, koje su pripremile dobro dokumentirane i opravdane projekte, za financiranje kroz pretpristupne fondove i, nadajmo se uskoro, kroz strukturne i kohezijske fondove.

Očekuje se da će kriteriji za odabiranje projekata za sve dostupne izvore financiranja razvojnih projekata dati prednost projektima koji su identificirani kao prioritetni projekti unutar postojećih regionalnih operativnih programa, te budućih županijskih razvojnih strategija.

Županije i jedinice lokalne samouprave bi trebale razmotriti razvijanje strategija za financiranje razvojnih projekata koji će koristiti novu situaciju koju će stvoriti nacionalna Strategija regionalnog razvoja i budući Zakon o regionalnom razvoju.

Umjesto da koriste vlastita sredstva kako bi u potpunom iznosu financirale projekte, županije i jedinice lokalne samouprave mogu odlučiti o namjeni svojih sredstava za pripremu projekata u skladu sa standardima EU i kao doprinos sufinanciranju projekata koje financiraju EU i donatori. To bi pomoglo da se povoljnije raspodijele vlastita sredstva jedinica regionalne i lokalne samouprave za financiranje više i većih projekata s jednakim udjelom sredstava jedinica regionalne i lokalne samouprave.

Izvor: Hrvatska zajednica županija

INOZEMNE RAZVOJNE BANKE

Financijski programi (potpore i krediti) koje nude regionalne i ostale razvojne banke (kao EBRD, EIB, WB i dr.) međusobno se dopunjuju. Projekti koje financiraju te organizacije usmjereni su na razvoj komunalne infrastrukture, zaštitu i razvoj okoliša i pitke vode, razvoj i unapređenje malog i srednjeg poduzetništva, poljoprivrede, obrazovanje, pravosuđe i posebne sektore državne uprave i samouprave (npr. zemljišne knjige, informatizacija).

Svjetska banka (WB)

Svjetska banka, sa sjedištem u Washingtonu, D.C., u Hrvatskoj provodi niz programa. Više od 50% svoga portfelja Svjetska je banka namijenila razvoju infrastrukture, a 30% za financijski i poduzetnički sektor. Međunarodna financijska korporacija (IFC), ogranak privatnog sektora u Svjetskoj banci, uglavnom se koncentrirala na bankarski i proizvodni sektor.

Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD)

EBRD ima sjedište u Londonu i ured u Zagrebu. Nudi različite financijske proizvode uključujući kredite, kapital i jamstva. Prioritetni su joj sektori infrastruktura, okoliš, industrija i financijske usluge.

Europska investicijska banka (EIB)

EIB, sa sjedištem u Luxembourgu, nudi različite financijske proizvode uključujući kredite i druge strukturirane financijske proizvode. Prioritetni investicijski ili financijski sektori uključuju infrastrukturu, industriju, poljoprivredu, rudarstvo, usluge, zaštitu okoliša i energetiku. EIB može ponuditi potporu lokalnim samoupravama i regijama. Neke od zemalja pristupnica koristile su se financiranjem EIB-a u vezi s ISPA fondovima.

PRETPRISTUPNI FONDOVI EU

IPa - Instrument predpristupne pomoći

Program IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance), za razdoblje 2007. - 2013. uspostavljen je Uredbom Vijeća EU. Osnovni ciljevi programa su pomoć državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u usklađivanju nacionalnog zakonodavstva i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje strukturnih i Kohezijskog fonda.

Zamjenjuje program CARDS i pretpristupne programe PHARE, ISPA i SAPARD.

Uredbom Vlade RH od 28. rujna 2006. godine, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije je tijelo nadležno za sveukupnu koordinaciju i pripremu korištenja programa IPA u Republici Hrvatskoj.

IPA program je Hrvatskoj otvoren od 2007. godine do njezinog pristupanja Europskoj uniji.

Program se provodi kroz pet komponenti:

KOMPONENTE IPA PROGRAMA	2007.	2008.	2009.	2010.
1. Pomoć u tranziciji i jačanje institucija	47,6	45,4	45,6	39,5
2. Prekogranična suradnja	9,7	14,7	15,9	16,2
3. Regionalni razvoj	44,6	47,6	49,7	56,8
4. Razvoj ljudskih potencijala	11,1	12,7	14,2	15,7
5. Ruralni razvoj	25,5	25,6	25,8	26,0
UKUPNO	138,5	146,0	151,2	154,2

TABLICA 2: Sredstva namijenjena RH prema komponentama za razdoblje od 2007.-2010. godine u milijunima Eura

1) Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija

Kao svojevrsni nastavak PHARE programa, uz iznimku komponente ekonomske i socijalne kohezije; podupire aktivnosti usmjerene na izgradnju i jačanje institucionalnog okvira vezanog uz usvajanje i provedbu pravne stečevine Eu. Potencijalni korisnici ove komponente su tijela državne uprave, tijela u javnom vlasništvu, nevladine udruge, poslovna zajednica te ostala neprofitna tijela.

2) Prekogranična suradnja

Podupire aktivnosti vezane uz prekograničnu suradnju sa zemljama članicama i zemljama korisnicima programa IPA, a temelji se na višegodišnjem programu prekogranične suradnje. Potencijalni korisnici ove komponente su pogranične regije, tj. županije uz kopnene i pomorske granice RH.

3) Regionalni razvoj

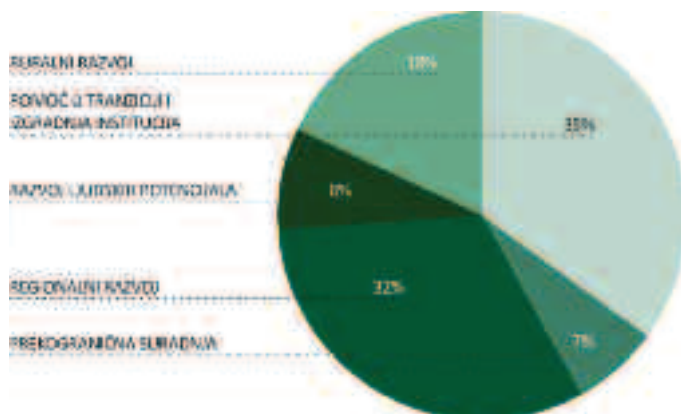
Podupire infrastrukturne projekte u sektorima zaštite okoliša i prometa kao i programe poticanja konkurentnosti i regionalnog razvoja. Ova sastavnica predstavlja nastavak programa ISPA i komponente ekonomske i socijalne kohezije programa Phare te predstavlja pripremu za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj nakon pristupanja. Korištenje sredstava unutar ove komponente temelji se na višegodišnjim programskim dokumentima tzv. Operativnim programima za sektore prometa, okoliša i regionalne konkurentnosti. Potencijalni korisnici su tijela državne uprave, javne i znanstvene ustanove te poslovna zajednica.

4) Razvoj ljudskih potencijala

Podupire mjere usmjerene na poticanje zapošljavanja, obrazovanja i usavršavanja te socijalno uključivanje, kao preteča Europskog Socijalnog Fonda (ESF), financira projekte na području socijalne kohezije u svrhu ostvarivanja ciljeva Europske strategije za zapošljavanje. Operativni program za razvoj ljudskih potencijala će identificirati mjere sukladno sektorskim prioritetima. Potencijalni korisnici su tijela državne uprave, javne ustanove, socijalni partneri i nevladine udruge.

5) Ruralni razvoj

Kao nastavak programa SAPARD podupire pripreme aktivnosti za sudjelovanje u zajedničkoj poljoprivrednoj politici te ruralni razvoj. Ova sastavnica prethodnik je poljoprivrednih fondova koji su na raspolaganju nakon pristupanja Uniji. Potencijalni korisnici su jedinice lokalne samouprave, poljoprivredna gospodarstva te druge fizičke/pravne osobe ovisno o prioritetnim mjerama.

GRAFIKON 5: Raspodjela IPA programa po komponentama u %

U okviru IPA-e, natječaji po pojedinim komponentama objavljuju se sukcesivno, a svi su natječaji dostupni na stranicama: <http://cfcu.mfn.hr/hrvatski/>.

Među prvima se očekuje objava natječaja za projektne prijedloge u okviru IPA prekogranična suradnja (Hrvatska-Mađarska, Hrvatska-Srbija, Hrvatska-Bosna i Hercegovina).

POTPORE VELEPOSLANSTAVA STRANIH DRŽAVA

Neka veleposlanstva u Republici Hrvatskoj pomažu razvoj lokalnih samouprava, određenih skupina stanovništva (žene, nacionalne manjine, osobe s posebnim potrebama) ili razvoj područja (ratom pogođena područja, otoci). Financiranje se najčešće provodi donacijama i potporama na osnovi natječaja, oglašavanjem na web stranicama veleposlanstava ili izravnim kontaktom s odgovornim osobama u veleposlanstvima.

FINANCIRANJE DUGOM

Kreditni poslovnih banaka

Opće je pravilo da bankarski krediti kojima se financiraju kapitalni objekti ili oprema ne smiju prijeći životni vijek financirane imovine. Danas na hrvatskom tržištu poslovne banke nude kredite koji su obično kraći od ostalih kredita uz rok dospeljeća od 2 do 5 godina (a odnedavno i više): strane banke i druge kreditne institucije mogu ponuditi i duže rokove. Banka određuje kamatnu stopu na kredit na osnovi važećih tržišnih stopa, kreditne sposobnosti zajmoprimca, trajanja duga i kolaterala ili osiguranja za vraćanje kredita. Stope su uglavnom promjenjive premda mogu biti i fiksne. Bankovni se krediti najčešće osiguravaju imovinom lokalne samouprave ili zalogom budućih prihoda. To je još jedan razlog zbog kojeg je važno da lokalne samouprave izrade plan upravljanja imovinom koji, među ostalim, uključuje bazu podataka sa svom imovinom u vlasništvu lokalne samouprave.

Prednosti kredita poslovnih banaka:

- Podnošenje zahtjeva za kredit od poslovne banke relativno je jednostavan postupak
- Predstavlja lako dostupan izvor financiranja na osnovi postojećih odnosa s lokalnom bankom
- Kreditnu analizu radi poslovna banka
- Poseban kreditni rejting agencije za utvrđivanje rejtinga nije potreban
- Moguće je pregovarati o rokovima i uvjetima kreditiranja kako bi se ispunile potrebe banke i lokalne samouprave

- Nedostaci kredita poslovnih banaka:
- Kamatne stope obično su više nego kod ostalih oblika zaduživanja
- Zahtjevi za osiguranjem (kolateralom) mogu biti pretjerani (tj. mogu uvelike prelaziti vrijednost kredita)
- Rokovi i uvjeti kredita općenito su strukturirani tako da pogoduju vjerovniku.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR)

Glavna je zadaća HBOR-a kao razvojne i izvozne banke, financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva. Lokalne samouprave mogu izravno podnijeti zahtjev za brojne programe kreditiranja u sljedeća tri područja:

- Obnova i razvitak komunalne infrastrukture
- Financijsko restrukturiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Financiranje projekata zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije

Inozemne razvojne banke

Međunarodne financijske institucije koje nude potpore i namjenske kredite lokalnim samoupravama, uključujući EBRD, EIB i WB, imaju dobro razrađene programe i vrlo pogodne kredite za lokalne samouprave.

Međunarodne razvojne banke nude kredite na duži rok od kredita poslovnih banaka.

Budući da se krediti međunarodnih razvojnih banaka temelje na dugoročnim izvorima sredstava, rok otplate kredita odobrenih lokalnoj samoupravi najčešće je od 10 do 15 godina te je prilagođen njihovim potrebama. Trajanje kredita često je vezano za uporabni vijek imovine.

Municipalne obveznice

Obveznice lokalne samouprave još su jedan izvor financiranja dostupan za kapitalna ulaganja. U Hrvatskoj, kao i u većini zemalja srednje i istočne Europe, banke su glavni kupci i drže ih u rezervi jer nema sekundarnog tržišta. Poneka banka zajedno s privatnim ulagačem povremeno može sudjelovati u kupnji obveznica lokalne samouprave.

Kamatne stope obveznica lokalne samouprave odražavaju postojeće uvjete financijskog tržišta, rok i strukturu obveznica koja se izdaje i kreditnu sposobnost lokalne samouprave. Zbog tih su razloga kamatne stope najčešće slične stopama za kredite privatnih banaka. Lokalne samouprave mogu se također odlučiti za izdavanje obveznica s fiksnom ili promjenjivom stopom uz istu dvojbu koja određuje buduće kretanje kamatnih stopa kao i kod kredita poslovnih banaka.

U pripremi za izdavanje obveznica, pročelnik za financije treba preuzeti vodeću ulogu u strukturiranju izdavanja kako bi se ispunile potrebe lokalne samouprave za financiranjem. Pročelnik za financije, u suradnji s financijskim savjetnikom grada ili bankom i dužnosnicima lokalne samouprave, trebaju zajedno odlučiti o strukturi izdanih obveznica.

Obveznice lokalne samouprave mogu biti strukturirane kao serijske, ročne ili kombinacija obveznica vezanih uz strukturu visine duga, visine glavnice ili odgođene otplate glavnice duga. Vrste obveznica uključuju:

obveznice za koje je isplata osigurana općim poreznim prihodima, i
obveznice za koje je isplata osigurana namjenskim prihodima.

Leasing financiranje

Popularnost leasinga među hrvatskim lokalnim samoupravama u proteklih nekoliko godina sve više raste zbog brojnih zakonskih i ekonomskih čimbenika. Često je to pogodan i ekonomičan način financiranja.

Postoji nekoliko različitih vrsta leasinga; svaki je strukturiran tako da ispunjava specifične namjene ili uvjete. U većini slučajeva najmovi su sporazum u kojem najmoprimac (tj. lokalna samouprava) ostvaruje korištenje, ali ne i vlasništvo nad imovinom u najmu, dok je razdoblje najma kraće od korisnog vijeka imovine. Ovisno o

poreznim zakonima, moguće su i koristi poput amortizacije za najmodavca pri zadržavanju vlasništva. Prilikom saldiranja tih potencijalnih koristi najmodavac obično mora platiti porez na dohodak na puni iznos plaćanja najma

Financiranje dioničkim kapitalom

Posljednjih godina lokalne samouprave u cijelom svijetu se sve češće okreću privatnom sektoru za pomoć u razvoju i pružanju infrastrukturnih usluga. Za lokalne samouprave koje se suočavaju sa sve većom potražnjom za uslugama, kroničnim operativnim i institucionalnim nedostacima i ograničenim financijskim sredstvima, privatni sektor sve se više prepoznaje kao vrijedan izvor novih tehnologija, stručnosti u upravljanju i ulagačkog kapitala. Međunarodno iskustvo pokazuje da, ako se osmisle na odgovarajući način, sustavi sudjelovanja privatnog sektora UPP) mogu uvelike pridonijeti unapređenju kvalitete, dostupnosti i troškovnoj efikasnosti usluga lokalne infrastrukture.

Projektno financiranje

“Projektno financiranje” definira se kao prikupljanje sredstava za financiranje projekata kapitalnih ulaganja u kojima oni koji osiguravaju sredstva prije svega prate novčani tijek iz projekta kao izvor sredstava za otplatu svojih kredita i osiguranje povrata kapitala uloženog u projekt. Uvjeti dioničkog kapitala (dionica) prilagođeni su karakteristikama novčanog tijeka projekta. Radi njihove sigurnosti, vrijednost dionica projekta barem djelomično ovisi o profitabilnosti projekta i o vrijednosti imovine projekta kao kolaterala.

Projektno financiranje treba razlikovati od konvencionalnog izravnog financiranja. Projektno financiranje zahtijeva pažljivi financijski inženjering radi raspodjele rizika i dobiti za uključene strane na međusobno prihvatljiv način. Kod konvencionalnog izravnog financiranja, ili financiranja kreditnim zaduženjem, zajmodavci provjeravaju ukupni imovinski portfelj i kreditnu sposobnost poduzeća kako bi analizirali novčani tijek radi otplate svojih kredita.

Javno-privatno partnerstvo

Određene vrste javno-privatnih partnerstva (JPP), tj. ugovornih odnosa između lokalne samouprave i izvođača iz privatnog sektora radi pružanja usluga lokalne samouprave mogu biti izvori financiranja kapitalnih ulaganja. Javno-privatno partnerstvo sadrži obvezu za izvođača da osigura kapital za projekt. Primjeri takvih financijskih aranžmana uključuju BOO model (izgraditi, imati u vlasništvu, upravljati), BOT model (izgraditi, upravljati, prenijeti), BBO model (kupiti, izgraditi, upravljati), DBO model (projektirati, izgraditi, upravljati) i DBO model (izgraditi, izgraditi, upravljati).

Koncesije

Prema koncesiji, privatni izvođač ili koncesionar snosi ukupnu odgovornost za usluge, uključujući rad, održavanje i upravljanje, kao i kapitalna ulaganja za revitalizaciju, obnavljanje i proširenje usluga. Dugotrajna imovina ostaje ili u vlasništvu javne vlasti ili se pretvara u javno vlasništvo na kraju razdoblja koncesije. Ugovori o koncesiji najčešće traju od dvadeset do trideset godina, ovisno o visini ulaganja i o razdoblju potrebnom da koncesionar povrati svoja ulaganja uz realnu stopu povrata.

Koncesije se uglavnom dodjeljuju najjeftinijem ponuđaču. Ako koncesionar ne ispuni ciljeve izvedbe navedene u ugovoru, uvode se penali. Potrošač koncesionaru izravno plaća za njegove usluge, na osnovi ugovorom utvrđene cijene koja se može prilagođavati tijekom trajanja ugovora.

Koncesionar zadržava ostatak prihoda nakon otplate svih poreza i naknada koje javna vlast određuje potrošačima. Ako troškovi budu viši od prihoda, koncesionar mora pokriti te gubitke.

Zajednička ulaganja (joint-ventures)

Za zajedničko ulaganje potrebno je osnovati zasebnu tvrtku koja se osniva na temelju javnog i privatnog interesa. Ključno je da takve tvrtke budu neovisne o lokalnoj samoupravi jer kao zakonodavne vlasti mogu biti dovedene u suprotstavljen položaj time što djeluju i kao zakonodavac i kao pružatelj usluga.

Zajednička ulaganja općenito se koriste u kombinaciji s drugim aranžmanima. Npr, lokalne samouprave mogu novoosnovanoj tvrtki dodijeliti ugovor o pružanju neke usluge, BOT ili ugovor o koncesiji za pružanje gradskih usluga. Javni i privatni partneri obično dijele dobiti iz poslovanja i surađuju kako bi osigurali širu političku prihvatljivost zajedničkog ulaganja. Privatni sektor često ima primarnu odgovornost za obavljanje svakodnevnih poslova upravljanja. Osim podjele dobiti i poslovnih rizika, zajednička se ulaganja razlikuju od manje intenzivnih oblika privatnog angažmana u infrastrukturi u fazama nastajanja. Poduzetnici iz privatnog sektora moraju pridonijeti studijama izvedivosti prije formuliranja ugovornih aranžmana te moraju biti spremni ulagati u stvorenu tvrtku. Zbog toga su zajednička ulaganja više usmjerena proizvodnom procesu i podrazumijevaju znatno veći angažman privatnog sektora.

II. DIO PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA GRADA VUKOVARA

6. ANALIZA OSNOVNIH ČIMBENIKA RAZVOJA GRADA VUKOVARA

6.1. GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ I PROMETNA INFRASTRUKTURA

Geostrateški položaj promjenjiva je kategorija koja ima svoj endogeni i egzogeni iskaz utjecaja. Endogeno, položaj ovisi o danim prirodnim uvjetima koji određuju određenu točku u prostoru, dok egzogeno, položaj ovisi o danim društvenim prilikama i prije svega je određeno političkim odlukama o djelovanju sukladno ili protiv danih endogenih odrednica prostora. Upravo ti, egzogeni utjecaj-i su tijekom prošlosti, a osobito u 20. stoljeću, bili osnovni razlog stalnog slabljenja položaja grada Vukovara.

Prirodni položaj grada Vukovara određen je smještajem uz rijeke Dunav i Vuku, na razmeđu Srijema i Slavonije. Povoljan položaj iskazuje se i kroz stalnu naseljenost užeg prostora grada od pretpovijesnog doba, ali i kroz činjenicu ostvarivanih povlastica i položaja upravnog središta regije kroz veći dio svoje povijesti. U prošlosti, područje je često bilo trusno zbog položaja na razmeđu niza subregija i različitih kultura, a izvrstan položaj omogućivao je uvijek relativno brz oporavak i razvitak grada. Ipak, neprepoznavanje pravih potencijala prostora, ali i činjenica hrvatske te kroz dio povijesti hrvatske i njemačke većine u stanovništvu, uvjetovali su niz egzogenih odluka koje su znatno ograničile korištenje punog potencijala položaja grada. Te odluke uvjetovale su smanjenje mogućnosti iskorištavanja prometnih i gospodarskih potencijala te time neposredno i ograničavanje demografskih i socijalnih potencijala prostora. Neke od tih odluka su;

- Izvlačenje cestovnog i željezničkog pravca slabije razvijenim i rjeđe naseljenim posavskim koridorom
- Oduzimanje gravitacijskog područja Srijema 1918.god. te politička odluka poticanja drugih središta na Dunavu (Beograd, Novi Sad, Pančevo, Smederevo) te prometnih pravaca koji su Vukovar lišili funkcija šireg značaja
- Poticanje razvoja osječke luke kao hrvatske opcije daljnje prisutnosti na dunavskom plovnom pravcu
- Trajno raseljavanje i umjetno naseljavanje iza 1945. godine
- Potpuno razaranje grada 1991., dugotrajna okupacija i proces reintegracije
- Koridor Vc koji je trasiran potpunim zanemarivanjem potencijala Podunavlja, Istočne Slavonije i Zapadnog Srijema

Sve navedeno rađeno je sagledavajući uske, lokalne te često i izrazito političke interese.

Današnji regionalni značaj Vukovara gotovo je nepostojeći uslijed ograničenja ratnih razaranja i procesa obnove, ali i sve veće centralizacije moći i utjecaja u velikim gradskim centrima, no promatrajući potencijal s međunarodnog stajališta stanje je bitno drugačije. Vukovar se nalazi na najdinamičnijem europskom prometnom pravcu, Dunavu, i to otprilike na sredini njegova toka. Položajem se nalazi u središtu makroregije srednje i jugoistočne Europe te time ima i mogućnost uloge njihove međusobne poveznice, kao i poveznice tih regija prema jadranskoj mikroregiji i prema regijama sjeverne i zapadne Europe.

Navedeni položaj koji omogućuje jednostavnu komunikaciju sa okolnim područjima putem kvalitetnih prometnih veza dodatno je naglašen blizinom najvećeg željezničkog čvora šire regije (Vinkovci), kao i cestovnih i željezničkih koridora X i Vc, cjevovoda Rijeka-Sisak-Novi Sad te zračne luke Klisa.

Dodatnu važnost položaju daje plan izgradnje višenamjenskog kanala Dunav-Sava te uspostavljanja intermodalnog prometa na pravcu Vukovar-Rijeka uspostavljanjem riječnog prometa Savom do Zagreba te izgradnjom nizinske brze pruge na pravcu Karlovac-Rijeka. Time će se omogućiti kvalitetno povezivanje atlantskog i crnomorskog pravca sa jadranskim, a Rijeka i Vukovar dobivaju mogućnost postanka glavnih ulaznih i izlaznih točaka roba Hrvatske, ali i šire regije.

Povoljan geostrateški položaj određen je i vanjskim poticajima razvitku koji nastaju kao rezultat procesa razvitka

drugih područja. Širenje utjecaja može se pratiti odmicanjem od ishodišne točke procesa razvitka i poticajno djeluje na širu regiju kroz otvaranje novih mogućnosti pokretanja procesa razvitka temeljenih na izvornom procesu.

Na europskom kontinentu postoje 3 glavne transverzale razvitka:

- Transverzala Leeds-London-Paris-Barcelona
- Trokut Milano-Genova-Trst temeljen na transverzali rijeke Pad
- Dunavska transverzala sa trokutom Beč-Berlin-Pariz

Najizraženija i najdinamičnija je upravo dunavska transverzala, koja temelje svojega razvitka utire početkom razvitka Rotterdama kao najznačajnije europske i svjetske luke. Time se stvaraju temelji za industrijsku revoluciju koja na kontinentu kreće upravo potpomognuta lukom Rotterdam i plovnim putovima rijeka Rajne i Majne u njemačkim pokrajinama Ruhr, Rheinland i Saarland.

Kasnijim prokopima i spajanjima plovnih putova Rajne i Majne s Dunavom, stvaraju se temelji za širenje utjecaja razvitka nizvodno tokom Dunava. Vrlo skoro stvara se europski trokut razvitka na liniji Beč-Berlin-Pariz. Daljnje širenje impulsa razvitka nizvodno od Beča zaustavljeno je netrpeljivostima između Beča i Pešte, te kasnije Prvim svjetskim ratom, raspadom Austro-Ugarske, Drugim svjetskim ratom te kasnijim uspostavljanjem socijalističko-komunističkih režima u srednjoj i istočnoj Europi. Padom željezne zavjese otvorena je ponovna mogućnost širenja impulsa razvitka temeljena na europskoj vodenoj žili kucavici. Proširenjem Unije impuls razvitka širi se na područja Češke, Slovačke, zapadne Mađarske, Austrije te regija Maribora, Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske. Težište razvitka na taj način se sa Beča pomiče Dunavom prema Vukovaru kao jednom od najznačajnijih riječnih terminala nizvodno od Beča.

Time Vukovar dobiva mogućnost postajanja točke težišta razvitka čitave šire regije i glavnog ulaza u navedeni trokut, a čije je uključanje u navedene tokove nažalost bilo zakočeno ratnim zbivanjima. Da je tome tako može se uvidjeti i razmatranjem da je središte razvitka regije prije bio grad München koji se prije širenja impulsa razvitka nalazio, otprilike, u sredini navedenog trokuta. Danas se u sredini novog trokuta nalaze prvenstveno Beč, a posredno i Bratislava, koji u zadnjih 10ak godina doživljavaju upravo nevjerojatan impuls razvitka na svim gospodarskim područjima.

Vukovar ima i još jednu prednost koja ga stavlja u fokus navedenog trokuta; Spajanjem s lukom Rijeka, kombiniranim prijevozom roba, stvara se hrvatska mini transverzala razvitka, koja spaja 2 glavne transverzale razvitka; dunavski trokut i trokut Milano-Genova-Trst čiji utjecaj se sve više širi na područja Rijeke i Istre. U središtu te mini transverzale se nalazi grad Zagreb na primjeru kojega se utjecaj navedenih krajnjih težišta te, hrvatske, mini transverzale već jako dobro osjeti.

Navedeno Vukovar u perspektivi čini gotovo najznačajnijom geostrateškom točkom kontinentalne Hrvatske i rijetkom koja na relativno malom prostoru objedinjuje sve vidove prometa na pravcima međunarodne važnosti osim pomorskog. Ovakva tvrdnja moguća je osobito zbog razvitka tehnologije prometa te činjenice kako danas više nije toliko važno podudaranje točke u prostoru sa prometnim pravcima, nego je znatno važnija relativno brza dostupnost glavnih prometnih pravaca. Upravo ta dostupnost, odnosno kvaliteta i razina povezujuće infrastrukture, glavna je odrednica privlačnosti prostora, ali i glavno ograničenje u budućem uspješnom iskorištavanju prednosti geostrateškog položaja grada Vukovara. Razlog takvom ograničenju je ratom uništena i kasnije, do reintegracije prostora, neodržavana infrastruktura te uslijed egzogeno smanjene važnosti prostora neprimjerena postojeća infrastruktura, kao i, dijelom, nepostojanje potrebne infrastrukture. Spomenuto se može sumirati kroz sljedeće:

1. Neprimjerena željeznička infrastruktura (1 trak neelektrificirane pruge nižeg reda)
2. Neprimjerena cestovna infrastruktura (D2 i D55 su dvotračne ceste niže razine protočnosti i uslužnosti)
3. Nepostojanje gradske obilaznice i koherentne gradske prometne mreže u funkciji povezivanja različitih dijelova grada i gospodarsko-industrijskih prostora. Jedini povezni pravac prolazi izravno kroz samo

središte grada.

4. Nepostojanje izravne prekodunavske veze, čime je ostvarenje utjecaja uvelike ograničeno na hrvatsku stranu i čime se ne ostvaruje prekogranični učinak kojeg slični pogranični centri ostvaruju
5. Nepostojanje prometne industrije, osobito riječnog brodarstva i to i u vidu izgradnje i remonta plovila i u smislu brodarskih usluga.

Dio ovih problema biti će riješen planiranom izgradnjom infrastrukture, osobito brze ceste Osijek-Vukovar-Vinkovci-Županja³¹ i odvojka za Ilok, no postavljeni rokovi za provedbu investicija prilično su okvirni i sežu često duboko u sljedeće desetogodišnje razdoblje, dok za željeznički sustav ne postoje planovi unaprjeđenja osim moguće obnove postojeće razine uslužnosti prometnog pravca. Navedeni planovi vidljivi su i promatranjem prostornog plana Vukovarsko-srijemske županije kojim je, osim nedavno najavljenog željezničkog povezivanja s Ilokom, predviđena izgradnja navedene infrastrukture.

Ipak razvitak sadržaja koji podržavaju iznesene teze o povoljnosti geostrateškog položaja prostora za grad Vukovar nemaju koristi ako se istovremeno ne izvrši i primjereno unaprjeđenje postojećeg gradskog sustava prometa i druge infrastrukture. To se prije svega odnosi na:

- Izgradnju gradske obilaznice
- Razvitak lučkog područja izgradnjom potrebnih pretovarnih i skladišnih kapaciteta
- Izgradnju spojnih cesta te preoblikovanje gradskih prometnih pravaca izmještanjem težišta prometa iz središta grada
- Obnovu željezničke mreže sa mogućnošću uspostavljanja gradskog, prigradskog i međugradskog prometa sa drugim centrima regije
- Izgradnju druge nužne infrastrukture, prije svega komunalne te izvršenje zoniranja i izgradnje područja za industrijsko-gospodarske djelatnosti

Rješavanje navedene problematike detaljno je uređeno Generalnim urbanističkim planom grada Vukovara.

MJESTO	DRŽAVA	UDALJENOST U KM*
Osijek	Hrvatska	39
Zagreb	Hrvatska	293
Sarajevo	BiH	240
Brčko	BiH	76
Beograd	Srbija	143
Novi Sad	Srbija	76
Budimpešta	Mađarska	377
Beč	Austrija	618

TABLICA 3: Udaljenost Vukovara od većih gradova u regiji

* udaljenosti izračunate pomoću službene Internet stranice ViaMichelin za vozače kamiona www.viamichelin.com

Pitanja da li su potrebna i da li su opravdana ulaganja u podizanje važnosti položaja grada Vukovara nemaju jednostavan odgovor. Razlog tome su znatne potrebe za sredstvima zbog uništenosti kapaciteta i isključenost prostora iz svih globalnih tokova kroz gotovo cijelo desetljeće. Ponovno osposobljavanje prostora te uključivanje u tokove šireg europskog konteksta time postaje dugotrajan i skup proces. Koliko dugotrajan i skup dovoljno govori činjenica da nakon proteka deset godina od reintegracije prostora nije ni približno postignuta razina predratne razvijenosti od prije 17 godina, a zaostatak za globalnim kretanjima postaje sve veći.

U slučaju primjerenog korištenja mogućnosti geostrateškog položaja i iz njega proizlazećeg geoprometnog položaja razvidno je postojanje određenih planova kako bi Vukovar ostvario mjesto koje prema pokazateljima zaslužuje. Međutim, trenutno stanje, osobito u području gospodarstva, kao i ocijenjena loša kratkoročna perspektiva, visina potrebnih sredstava za provođenje investicija te prednost procesa fizičke obnove grada, utječu na izbacivanje predviđenih investicija iz liste prioriteta. Iz navedenoga se jasno može zaključiti postojanje

³¹ Iako se prema izloženom planu može argumentirati kako prostor grada Vukovara od planiranog pravca prema Osijeku neće imati mnogo koristi te kako će se za cestovni promet prema Osijeku i dalje pretežno koristiti postojeći pravac državne ceste D2 preko Trpinje i Klise

potrebe za uspostavljanjem i jačanjem sustava lokalnog lobiranja kako bi se planovi koji osiguravaju dugoročnu perspektivu razvitka ne samo grada Vukovara, nego i šire regije gurali u što skorije izvršenje. Također, za većinu predviđenih investicija moguće je ostvarenje potpora iz europskih fondova, osobito ako se radi o projektima od međunarodnog značaja, s mogućnošću ostvarivanja novih partnerskih odnosa kroz sudjelovanje u projektu te čiji konačni učinak je višesektorski i višeregionalni.

(Kartografski prikaz vezano za ovo poglavlje nalazi se u prilogu)

6.2. OBILJEŽJA PROSTORA I PRIRODNI RESURSI

Grad Vukovar smješten je na sjeveroistoku Vukovarsko-srijemske županije uz državnu granicu sa Republikom Srbijom. Prema površini Vukovar je osma (zauzima 4,09% površine VSŽ) i po broju stanovnika druga jedinica lokalne samouprave u Vukovarsko-srijemskoj županiji (15,47% stanovnika VSŽ). Uz dobar geoprometni položaj, razvijen cestovni, željeznički, riječni promet, zračno pristanište, Grad se razvio u pokretača razvojnih procesa u svom okruženju te je administrativno središte Vukovarsko-srijemske županije. Obuhvaća naselja: Vukovar, Sotin i Lipovača.

Grad Vukovar jedan je od najstarijih hrvatskih gradova, bogate baštine u arheološkom i povijesnom smislu, registrirani su spomenici kulture i zaštićena povijesna jezgra Grada. Na području Grada dominiraju poljoprivredne površine, a manjim dijelom šumske površine. Riječ je o ravničarskom kraju umjerene kontinentalne klime.

Od vodotoka važnu ulogu ima jedan od najvažnijih plovnih putova Europe (VII dunavski koridor), rijeka Dunav, te njen pritok rijeka Vuka. Luka Vukovar jedna je od pet hrvatskih luka na unutarnjim plovnim putovima i jedina na Dunavu, što uz dobar prometni položaj daje Vukovaru dodatnu atraktivnost za međunarodne poslove i domaću gospodarsku aktivnost. Rijeka Vuka teče kroz Vukovar, te se u samom središtu grada ulijeva u Dunav. Tako središte grada Vukovara pored barokne jezgre karakteriziraju mostovi te tok rijeke Vuke.

Vrijednost prostora Grada Vukovara čini prometna povezanost s važnijim, većim administrativnim, uslužnim i proizvodnim središtima regije. U tom smislu su dobro uspostavljene prometne veze Grada sa susjednim prostorima.

JLS	UKUPNA POVRŠINA	POLJODJELSKJE POVRŠINE	ŠUMSKO ZEMLJIŠTE	OSTALO ZEMLJIŠTE I VODENE POVRŠINE	GRAĐEVNO ZEMLJIŠTE
Grad Vukovar	10.022 ha	6.456 ha	1.305 ha	2.261 ha	2.657 ha
Udio u ukupnoj površini Grada	100%	64,42%	13,02%	22,56%	26,51%

TABLICA 4: Struktura zemljišta u gradu Vukovaru

Izvor: Prostorni plan uređenja grada Vukovara

Naglasci:

- Površinom (8) i brojem stanovnika (2) riječ je o velikoj jedinici lokalne samouprave u Vukovarsko-srijemskoj županiji.
- Povijesna pozadina Grada čini ga prepoznatljivom urbanom cjelinom na ovim prostorima, te reprezentativnim sjedištem Županije.
- Blizina državnih granica, sjecište prometnih pravaca i prirodnih datosti pogodna je za razvoj prometa i

pratećih djelatnosti.

- Struktura zemljišta pogodna je za razvoj poljoprivrednih grana, te industrija vezanih uz šumarstvo.
- Rijeka Dunav predstavlja prirodnu granicu sa Republikom Srbijom i čini plovini put važan za promet roba i putnika prema podunavskim zemljama.

6.3. STANOVNIŠTVO

Tijekom raznih povijesnih razdoblja broja stanovnika na području Grada oscilira. U zadnjem stoljeću broj stanovnika konstantno raste sve do 1991. godine, kada je Popisom utvrđen najveći broj stanovnika (44.639). Za vrijeme Domovinskog rata područje Grada bilo je okupirano i tek 1998. godine ponovo uključeno u ustavno pravni sustav Republike Hrvatske, što je imalo za posljedicu raseljavanje stanovništva i pad broja stanovnika. Prema zadnjem Popisu stanovnika 2001. godine³² u Gradu je živjelo ukupno 31.670 stanovnika, što je 14.513 stanovnika manje nego 1991. godine, odnosno broj stanovnika se smanjio za 32%. Iste godine bilo je odsutno 11.342 ili 35,81% stanovnika od toga se najviše odnosi na prognanike u zemlji (8.408 ili 74,13%), te na radnike na boravku i radu u inozemstvu (1.289 ili 11,36%).

Područje grada Vukovara je multietničko područje gdje žive i djeluju u najvećem broju Hrvati (57,46%). Najbrojnija nacionalna manjina su Srbi (32,88%), dok su prisutni Rusini, Mađari, Albanci, Crnogorci, Slovaci, Slovenci, Ukrajinici i ostali.

Gradska uprava nastoji podizanjem kvalitete života omogućiti stanovnicima Grada potrebnu infrastrukturu, društvene sadržaje i kroz poticaje na gospodarsko osnaživanje područja osigurati potrebne uvjete za povećanje poduzetničke aktivnosti i otvaranje novih radnih mjesta.

Dobna struktura stanovništva pokazuje vitalnost, biodinamiku i ekonomski potencijal populacije te je preduvjet za označavanje nekog stanovništva mladim, zrelim ili starim. U mlado stanovništvo ubraja se dobna skupina od 0 do 19 godina, u zrelo od 20 do 59 godina, a u staro od 60 godina nadalje. Dobna struktura grada Vukovara ukazuje na zrelo stanovništvo (56,26% stanovništva). Prosječna starost stanovništva u 2001. godini bila je 40,5 godina, indeks starenja³³ iznosio je 105,6, te koeficijent starosti³⁴ 22,4%.

Spolna struktura stanovništva važna je radi pokazatelja budućeg demografskog razvoja područja. Temeljni pokazatelj spolne strukture stanovništva jest koeficijent feminiteta, koji označuje broj žena na tisuću (ili stotinu) muških stanovnika. Iako se u prosjeku se rađa više muške nego ženske djece, u stabilnim populacijama ipak prevladava žensko stanovništvo.

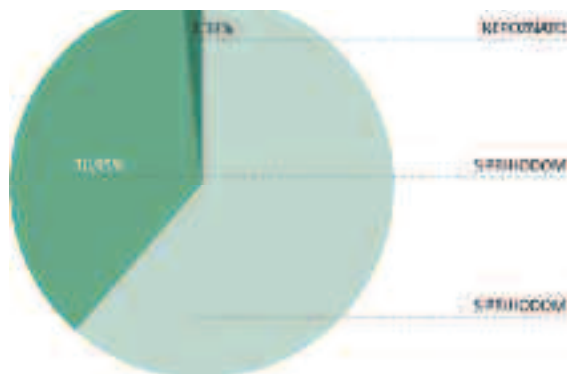
Na području grada Vukovara 2001. godine živio je gotovo jednak broj ženskog i muškog stanovništva, te je koeficijent feminiteta iznosio 117,44. Ovaj pokazatelj govori da se na 100 muškaraca ima 117 žena.

Na području Grada višak ženskog u odnosu na muško stanovništvo značajnije prevladava u životnoj dobi iznad 40 godine starosti. Visok udio žena u postfertilnoj dobi (48,11% žena je u dobi preko 45 godina) ukazuje na sve veći dio ženskog stanovništva koji ne sudjeluje u biodinamičkim procesima. Ovakva situacija ukazuje na moguće probleme u demografskom razvoju područja, te opasnost od depopulacije.

³² Podaci prema: Državni zavod za statistiku, <http://www.dzs.hr/>

³³ Indeks starenja je odnos broja stanovnika starijih od 60 godina i mladih do 19 godina.

³⁴ Koeficijent starosti je udjel staračkog kontigenta u ukupnom stanovništvu.

GRAFIKON 6: Stanovništvo prema ostvarivanju prihoda

bilo je 2001. godine 2,92% stanovnika, dok je 1,64% stanovnika nepismeno (od toga više od 70,28% čine žene starije od 65 godina). Statistika ukazuje da 46,76% stanovništva ima završene industrijske, obrtničke i tehničke škole, dok 78,02% srednjoškolske mladeži pohađa iste škole. Od ukupnog broja stanovništva 8,91% čine visoko školovani ljudi, što je ispod državnog prosjeka od 12,3% stanovništva.³⁵

Poznato je da se demografski razvoj i društveno-gospodarski procesi nekog područja odvijaju u uzročno-posljedičnoj vezi. Zbog toga je nužno proučiti ekonomske značajke stanovništva kao važnog pokazatelja razvijenosti područja. Veća ekonomska aktivnost stanovništva³⁶ ukazuje na njegovu jaču gospodarstvenu aktivnost i razvijenost.

Glavni izvori prihoda stanovništva grada Vukovara su 23,26% iz rada i oko 27,41% iz mirovina. Velik dio stanovništva ne ostvaruje nikakve prihode. Stopa aktivnosti stanovništva³⁷ grada Vukovara bila je 2001. godine 40,97%, što je u skladu sa županijskom stopom od 40% i ali manje od hrvatskog prosjeka (44%). Uzdržavano je bilo 26,18%, a s osobnim prihodima 32,85% stanovništva.

STAROST/SPOL	MUŠKI	ŽENSKI	SVI	UDIO %
15-19	1.084	1.041	2.125	10,20%
20-24	1.154	1.196	2.350	11,28%
25-29	1.023	1.033	2.056	9,87%
30-34	924	991	1.915	9,20%
35-39	980	1.077	2.057	9,88%
40-44	1.034	1.353	2.387	11,46%
45-49	1.215	1.447	2.662	12,78%
50-54	1.158	1.418	2.576	12,37%
55-59	827	986	1.813	8,71%
60-64	885	0	885	4,25%
UKUPNO	10.284	10.542	20.826	100%

TABLICA 5: Radno sposobno stanovništvo grada Vukovara

Izvor: SLJHR – 2002. godina

³⁵ Preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, siječanj 2004., str. 20

³⁶ AKTIVNIM STANOVNIŠTVOM se smatraju oni stanovnici koji obavljaju zanimanje tj. koji svojim radom zarađuju sredstva za život. Aktivnima se smatraju i osobe koje traže prvo ili ponovno zaposlenje, kao i osobe koje su prekinule rad radi ispunjenja vojne obaveze ili izdržavanja kazne lišenja slobode. Uz njih treba razlikovati ekonomski neaktivno stanovništvo, koje se sastoji iz osoba s osobnim prihodima (umirovljenici) i uzdržavane osobe. Ekonomska snaga populacije se određuje iz odnosa ove tri skupine stanovništva

³⁷ STOPA AKTIVNOSTI STANOVNIŠTVA računa se kao udjel aktivnog u ukupnom stanovništvu

Na području grada Vukovara 65,76% stanovnika čini radno sposobno stanovništvo³⁸, dok je 40,97% stanovništva aktivno. Odnos radno sposobnog stanovništva i aktivnog stanovništva iznosi 1:0,623.

Na Zavodu za zapošljavanje evidentirano je u siječnju 2009. godine ukupno 2.858³⁹ osoba, što je smanjenje za 8,5% u odnosu na siječanj 2008., ali i povećanje za 6,6% u odnosu na prosinac 2008. Struktura nezaposlenih je sljedeća: 57,3% su žene; 24,7% su osobe sa SSS, IV stupanj, a 2,2% je osoba s visokom stručnom spremom, a 4,2% osoba s višom stručnom spremom; 29,7% je osoba sa završenom osnovnom školom, a 2,2% bez škole ili s nezavršenom srednjom školom; osoba preko 45 godina starosti je 42%, od 30-44 godina je 29,4%, a do 29 godine – 28,6%.

U zadnjem desetljeću broj nezaposlenih se smanjuje. Prijelomna godina u tom smislu jest 1996. godina kada broj nezaposlenih doseže maksimum, a zatim vrlo lagano raste i stagnira. Naglasci su:

- Trend kretanja broja stanovnika je negativna što je posljedica dugotrajnog utjecaja ratnih događaja, ratne štete, gubitak radnih mjesta, depopulacija prostora.
- Etnički sastav stanovništva dobar je resurs za jačanje prekogranične suradnje i korištenje programa Europskih fondova.
- Dobna struktura stanovništva ukazuje na zrelo stanovništvo, dok velik broj žena u postfertilnoj dobi ukazuje na moguće probleme u demografskom razvoju područja, te opasnost depopulacije.
- Kvalifikacijska i obrazovna struktura stanovništva ne podržava značajniji razvoj gospodarstva utemeljenog na znanju (nizak postotak visokoškolovanog kadra u ukupnom broju stanovnika).
- Obrazovna struktura stanovništva prema kojoj je većina srednjoškolaca završava strukovne škole, govori o potencijalu obrtništva i razvoju radno intenzivnih industrijskih grana.
- Visok udio nezaposlenih u radno sposobnom stanovništvu zahtjeva aktualiziranje programa doživotnog učenja i samozapošljavanja.

6.4. GOSPODARSTVO I GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA

Razvoj gospodarstva Grada Vukovara nužno je promatrati u kontekstu ratnih razaranja. Grada Vukovar tijekom domovinskog rata pretrpio je ratna razaranja u svim područjima gospodarskog i društvenog života. Ratne štete na području Grada procijenjene su na 9,5 mrd kuna, od čega se na gospodarstvo odnosi 4,6 mrd kuna.

Problematika Vukovarskog gospodarstva je izuzetno kompleksna i poslijeratne posljedice se moraju sagledavati u odnosu na ekonomske pokazatelje prije Domovinskog rata. Naime, prijeratno vukovarsko gospodarstvo karakteriziraju velike tvrtke poput Borova, Vupika, Vuteksa, Veleprometa, Drvoprometa i druge, od kojih je samo Borovo zapošljavalo više od 24.000 ljudi. Nad većinom ovih tvrtki je završen stečajni postupak ili su u procesu privatizacije, a ujedno su opterećene dugovima, gubitkom tržišta, velikim oštećenjima na objektima, tehnološki zastarjelom opremom, nedostatkom visokoobrazovanih stručnjaka i viškom radnika.

Ratne štete u području gospodarstva iznose 4,6 mrd. kuna, a najveću izravnu štetu pretrpile su sljedeće tvrtke: Borovo (1,9 mrd.kn.), Vupik (1,3 mrd.kn.) i Vuteks (0,9 mrd.kn.). U tvrtkama koje danas posluju, trenutna uposlenost ne dostiže niti 1/10 prijeratne. S obzirom da je Vukovarska banka bila značajni razvojni faktor prijeratnog razvoja gospodarstva, njezin stečaj je također imao za posljedicu propadanje velikog broja gospodarskih subjekata u Vukovaru.

Zbog prijeratne orijentacije Vukovara na velike poslovne sustave, malo poduzetništvo je bilo slabo razvijeno i zastupljeno, bez obzira na dugu tradiciju vukovarskog obrtništva. Dodatna kočnica razvoju malog poduzetništva je još neprovedeni otkup stanova i kasniji početak obnove u Vukovaru u odnosu na ostatak Hrvatske (tek 1998.

³⁸ Pod RADNO SPOSOBNIM STANOVNIŠTVOM podrazumijevaju se osobe određene životne dobi, tj. žensko stanovništvo staro od 15 do uključivo 59 godina i muško stanovništvo od 15 do uključivo 64 godine života, koje se s obzirom na teoretsku fiziološku sposobnost smatra radno sposobnim stanovništvom

³⁹ Mjesečni statistički bilten, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Vukovar, Broj 01/2009

godine, nakon završetka procesa mirne reintegracije Hrvatskog podunavlja). Zbog navedenog, kao i zbog višestruko smanjene vrijednosti imovine u vlasništvu pravnih i fizičkih osoba, banke su ovo područje smatrale visokorizičnim, što se odrazilo na restriktivnu politiku plasmana kredita u Vukovaru. Nezainteresiranost banaka dokazuje i prisutnost samo jedne poslovnice banke do 2002. godine.

POKAZATELJ	GRAD VUKOVAR	
	2006.	2007.
Ukupan prihod*	2.380.287	2.614.960
Ukupni rashodi*	2.235.824	2.426.205
Dobit prije oporezivanja*	226.513	249.263
Gubitak prije oporezivanja*	82.049	60.508
Porez na dobit*	5.175	6.141
Dobit nakon oporezivanja*	221.338	243.134
Gubitak nakon oporezivanja*	82.049	60.519
Prosječna mjesečna neto plaća	2.949	3.056
Broj zaposlenih	5.184	5.541

TABLICA 6: Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika s područja grada Vukovara (u 000 kuna)
Izvor: FINA

zone, nedostatak prostora uslijed oštećenja objekata, nedostatak visokoobrazovanog kadra koji se nije vraćao u Vukovar i dr.

Luka na Dunavu, kao najveća komparativna prednost ovoga grada, uslijed devastacija i otuđenja dizalica, strojeva i opreme, nije bila opremljena za pretovar robe, te nije bila u mogućnosti prihvaćati značajnije poslove. Zbog nedostatka skladišnog prostora i općenito njezine prostorne ograničenosti, nije bilo moguće kvalitetno planirati njezin razvoj⁴⁰.

Ipak, unazad nekoliko godina u gospodarstvu Grada Vukovara uočavaju se vrlo mali, ipak pozitivni pomaci na bolje. Analizom osnovnih financijskih rezultata⁴¹ poslovanja gospodarskih subjekata Vukovara uočava se povećanje osnovnih kategorija kojima se mjere rezultati nekog subjekta: rast prihoda, dobiti, kao i povećanje broja zaposlenih što je i evidentno iz podataka u tablicama 6 i 7.

Ukupni prihodi u 2007. godini u odnosu na 2006. godinu porasli su za 9,9% i iznosili su 2.61 milijardi kuna. Najveći prihodi u 2007. godini ostvareni su u djelatnosti Trgovine na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala te predmeta za osobnu upotrebu i kućanstvo i iznose 1,44 milijardi kuna. Slijedi djelatnost Građevinarstva sa 335 milijardi kuna, djelatnost Poljoprivrede, lova i šumarstva s 271 milijuna kuna, djelatnost Prerađivačke industrije sa 206 milijuna kuna i djelatnost Poslovanja nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge sa 132 milijuna kuna.

Veliko opterećenje viškom uposlenih posljedica je i potpisivanja Erdutskog sporazuma, kojim povratnici i prognanici uživaju ista prava kao i osobe koje imaju prebivalište na tom području. Naime, na radnim mjestima pojedinih poslovnih subjekata je pri završetku procesa mirne reintegracije bio zatečen čak i veći broj radnika od prijeratnog, a istovremeno su prognanici i povratnici imali pravo na povratak na prijeratna radna mjesta. Zato su mnogi poslovni subjekti, a posebice javne i državne institucije, na evidenciji uposlenih vodile dvostruko više radnika nego prije rata, što je dodatno opterećivalo njihovo financijsko poslovanje.

Manji broj ekonomski zdravih privrednih subjekata nije bio u mogućnosti ponuditi otvaranje većeg broja novih radnih mjesta. Stoga se Vukovar morao okrenuti dolasku novih tvrtki koje nalaze svoj interes investirajući u Vukovaru. Međutim, njihov dolazak u Vukovar sprječavalo je i nepostojanje slobodnih građevinskih parcela zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, nepostojanje institucije slobodne

⁴⁰ Plan i Program obnove i razvoja Grada Vukovara za period 1.1.2004. - 31.12.2008.; Vlada Republike Hrvatske, 2003. godina

⁴¹ Temeljem Zakona o registru godišnjih financijskih izvještaja ustanovljen je Registar godišnjih financijskih izvještaja koji je glavni izvor informiranja o uspješnosti poslovanja i financijskom položaju poduzetnika u RH. Poduzetnicima se smatraju poslovni subjekti, pravne i fizičke osobe, obveznici poreza na dobit i poreza na dohodak (trgovačka društva i obrtnici).

DJELOVOST	BROJ PODUZETNIKA U 2006.	UKUPNI PRIHODI		UKUPNI RASHODI		POSREDOVANJE		POSREDOVANJE		POSREDOVANJE	
		2006.	2007.	2006.	2007.	2006.	2007.	2006.	2007.	2006.	2007.
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	18	230.938	271.044	207.387	282.936	20	190	1.998	1.283	85.438	13.391
Prerađivačka industrija	57	2018.527	260.337	206.310	230.738	372	813	10.610	9.408	237	23.722
Graditeljstvo	4	75.765	15.666	15.317	16.423	0	0	2.894	340	1.283	3.987
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	48	230.933	201.026	221.375	320.434	220	526	11.235	15.420	1.013	3.262
Trgovina	113	1.172.227	1.426.634	1.040.890	1.264.458	3.720	1.178	110.375	172.854	2.048	3.636
Hoteli i restorani	0	0.420	0.000	0.178	0.334	0	1	0.00	0.00	0	0.00
Prijevoz, skladištenje i veze	22	21.824	83.547	88.572	73.150	114	234	5.465	10.421	3.390	3.440
Poslovanje nekretnostima	1	0	0	10	10	0	0	0	0	10	10
Poslovanje nekretnostima	40	219.482	122.504	206.807	180.882	550	1.019	25.071	30.563	15.782	825
Poslovanje	3	2.177	3.388	2.840	2.880	5	3	170	203	1	0
Zanimanje za poslovanje	0	14.157	11.845	12.914	11.841	0	20	1.897	80	0	406
Poslovanje	0	44.813	22.383	43.934	10.003	100	185	1.000	1.298	0	43
UKUPNO	391	2.380.261	2.814.960	2.215.824	2.424.205	5.116	6.141	221.718	243.134	82.048	60.195

TABLICA 7: Rezultati poslovanja poduzetnika s područja grada Vukovara prema djelatnostima

Izvor: FINA

Najveće povećanje prihoda u odnosu na 2006. godinu je kod djelatnosti Građevinarstva za 33,5%, djelatnosti Poljoprivrede, lova i šumarstva za 28,7% i djelatnosti Trgovine na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo za 22,5%.

Najveće smanjenje prihoda u odnosu na 2006. godinu je kod djelatnosti Prerađivačke industrije za 33,1%.

Ukupno iskazan porez na dobit kod svih poduzetnika u 2007. godini iznosio je 6,1 milijun kuna i veći je u odnosu na 2006. godinu za 18,7%. Ukupno iskazana dobit nakon oporezivanja kod svih poduzetnika u 2007. godini iznosila je 243,1 milijun kuna i veća je za 9,8% u odnosu na 2006. godinu. Ukupno iskazani gubitak nakon oporezivanja kod svih poduzetnika u 2007. godini iznosio je 60,5 milijuna i manji je za 26,2% u odnosu na 2006. godinu.

Najveća dobit prije oporezivanja iskazana je u djelatnosti Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo u kojoj djeluje 113 poduzetnika. Iskazana dobit iznosi 175,7 milijuna kuna što čini 70,5% od ukupno iskazane dobiti od 249,3 milijuna kuna. Slijedi djelatnost Poslovanje nekretnostima, iznajmljivanje i poslovne usluge sa 31,9 milijuna kuna, djelatnost Građevinarstva sa 15,9 milijuna kuna, djelatnost Prijevoza, skladištenja i veze sa 10,6 milijuna kuna, Prerađivačka industrija sa 10,3 milijuna kuna iskazane dobiti.

Ukupan iznos poreza na dobit iznosi 6,1 milijuna kuna. Najveći porez na dobit je kod djelatnosti Trgovina na veliko i malo i iznosi 3,2 milijuna kuna što čini 51,8% ukupnog poreza na dobit.

Poljoprivreda je nakon trgovine druga grana po visini ostvarenih prihoda vukovarskog područja. Za ovu

MJESTO	OBITELJSKO GOSPODARSTVO	OBRT	TVRTKA	ZADRUGA	UKUPNO
Lipoveča	33	0	0	0	33
Sotin	37	2	0	0	39
Vukovar	270	7	7	2	286
UKUPNO OPĆINA VUKOVAR	340	9	7	2	358
UKUPNO VSŽ	8.527	187	100	40	8.854

TABLICA 8: Poljoprivredna gospodarstva registrirana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, stanje svibanj 2006. godine

djelatnost postoje resursne osnove u pogledu raspoloživih obradivih i plodnih poljoprivrednih površina, dobrih klimatskih uvjeta kontinentalne klime, te vodenih resursa koji su dostupni za unapređenje proizvodnje.

Poljoprivredna proizvodnja organizirana je kroz poljoprivredna gospodarstva čiji je broj na području Županije u stalnom je porastu. Pored tvrtki, obrta i zadruga u 2006. godini u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava registrirano je 340 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Važan nositelj poljoprivredne proizvodnje je VUPIK d.d. koji zajedno s kooperantima obrađuje oko 10.000 ha i zapošljava do tisuću radnika. Na obradivim površinama organizirana je proizvodnja žitarica, uljarica, krmnog bilja, te vinogradarska i stočarska proizvodnja (svinje, junad, mlijeko). U području ratarstva djeluju i dvije zadruge Agrokvalitet i Plodopromet.

Prehrambeno-prerađivačka industrija, obzirom na prirodne predispozicije područja, kao i tradicionalno iskustvo u proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, ima najveću razvojnu perspektivu, što se posebice odnosi na mogućnosti finalizacije prehrambenih proizvoda.

Brojno stanje grla stoke evidentirano Popisom poljoprivrede, upućuje na razvijeno govedarstvo, svinjogojstvo, peradarstvo, ovčarstvo i kozarstvo.

Dunav je po veličini i po količini tereta druga najveća europska plovna rijeka koja povezuje Njemačku, Austriju, Slovačku, Mađarsku, Hrvatsku, Srbiju, Rumunjsku, Bugarsku i Ukrajinu s plovnom putem Rajna-Majna-Dunav. Luka-Vukovar d.o.o. obavljanja lučki prekrcaj i skladištenje robom za razne poslovne subjekte iz Hrvatske i inozemstva. Trenutno se godišnje prekrca oko 900.000 t raznih roba uz stalnu tendenciju rasta prometa. (najčešće, uvrćani šećer, žitarice, uljarice, željezna ruda, umjetna gnojiva, ugljen, opeka). Luka-Vukovar d.o.o. danas za stalno zapošljava 90 djelatnika, te određeni broj sezonaca.

KATEGORIJA	VUKOVARSKO-SRBEJSKA ŽUPANIJA		GRAD VUKOVAR		UDIO GRADA U VSŽ (%)
	ha	UDIO (%)	ha	UDIO (%)	
Oranice	244.736	52,69%	5.693	56,81%	2,33%
Voćnjaci	140.409	30,23%	33	0,33%	0,01%
Vinogradi	2.292	0,48%	409	4,08%	0,17%
Livade	1.935	0,42%	26	0,26%	0,01%
Pašnjaci	1.592	0,34%	295	2,94%	0,12%
Šume	4.481	0,96%	1.305	13,02%	0,53%
Neplodno tlo	69.063	14,87%	2.261	22,56%	0,92%
UKUPNO	461.469	100%	10.022	100%	2,16%

TABLICA 9: Poljoprivredne površine po kategorijama

Izvor: Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Vukovar

Posljednjih godina primjetan je povrat tradicionalnih tereta u luku, prije svega rasutih (ugljen, žitarice), ali i pojava novih kao što je željezna ruda.

SLIKA 3: Luka Vukovar d.o.o.

Promet u luci iz godine u godinu raste, premda još nije na nivou od prije Domovinskog rata u apsolutnom smislu. Međutim, pokazatelji produktivnosti količine tereta po zaposlenom i dizalici zapravo su još i bolji od onih iz tih tzv. "zlatnih" vremena. Primjerice, u najboljim godinama, luka je imala prosječno od 8.000 do 10.000 t tereta po zaposlenom, dok je taj pokazatelj 2007. porastao na preko 11.000 t po radniku. Slično tome, raniji pokazatelj odnosa količine prekrcaja po dizalici je bio do najviše 250.000 t po jednoj dizalici godišnje, dok je u 2005. taj pokazatelj bio preko 265.000t. Ovi podaci svrstavaju luku Vukovar u red najaktivnijih i najproduktivnijih dunavskih luka.

Pored prekrcajno-skladišnog dijela, Luka Vukovar d.o.o. razvija i program agencijskih usluga, za trgovačke brodove i putničke cruisere, koji su posljednjih nekoliko godina sve prisutniji na ovom dijelu Dunava.

Planirani višenamjenski kanal Dunav-Sava, koji će povezati ove dvije rijeke između Vukovara i Bosanskog Šamca, dio je budućeg kombiniranog riječno-željezničkog prometnog koridora Podunavlje-Jadran. Ishodište kanala je na prostoru današnje luke Vukovar. Tim kanalom će Vukovar dobiti na prometno-strateškom značaju u tranzitu roba ovog dijela Europe. Očekuje se da će Vukovar postati glavna hrvatska riječna luka s obilježjem velike međunarodne robne, trgovačke i proizvodne zone.

Izgradnja kanala će iznimno jako utjecati na vrste i količine roba koje će se nakon njegovog otvaranja pojavljivati u luci Vukovar. S jedne strane sigurno je da se omogućuje razvoj unutarnje plovidbe u Hrvatskoj, kao i razvoj pojedinih drugih luka na Savi, što će rezultirati vjerojatnim gubitkom nekih od roba, ali upravo to povećanje riječnog prometa će samo po sebi generirati tržište prekrcajnih usluga koje do sada nisu dovoljno razvijene u RH, pa u tome i luka Vukovar ima svoju šansu za daljnji razvoj.

Područje Grada Vukovara poznato je po velikim površinama obraslim šumom koje su u vlasništvu javnog poduzeća Hrvatske šume prema čijim podacima su na ovom području zastupljene šume hrasta lužnjaka i običnog graba. Dio šumskog zemljišta bio je za vrijeme rata devastiran sječom, dijelom je obrastao šikarom.

Na bazi bogatih stoljetnih šuma svjetski poznatog slavonskog hrasta na području Županije razvila se drvo-prerađivačka industrija. Na području Grada Vukovara djeluje nekoliko manjih tvrtki - drvoprerađivača, koji spadaju u grupu malog i srednjeg poduzetništva koji svojim proizvodima dopunjuju potrebe uglavnom domaćeg tržišta.

Uslužne djelatnosti koje obuhvaćaju građevinarstvo i ugostiteljstvo, poslije poljoprivrede najzastupljenije su gospodarske djelatnosti na području Grada. Nositelji uslužnih djelatnosti su obrti koji djeluju na području Grada.

SLIKA 4: Luka Vukovar d.o.o.

Turizam, unatoč komparativnim prednostima

Vukovara, kao što su prirodne ljepote, bogata kulturna i prirodna baština, te geoprometni položaj, nije razvijen u

dovoljnoj mjeri. Mreža institucija koje djeluju zajedno nastoje ovu gospodarsku granu podići na višu razinu. Ostvarene su i značajne donacije stranih izvora financiranja s ciljem uključivanja vukovarskog prostora u međunarodne turističke rute.

Postoje i mogućnosti razvoja elitnog lovačkog turizma, te seoskog turizma u okviru seljačkih gospodarstava. Bogata kulinarska ponuda ovog kraja osnova je razvoja i kvalitetne ponude ugostiteljstva i hotelijerstva. Blizina arheološkog nalazišta Vučedol, parka prirode Kopački Rit, vinorodna područja Iloka, simbol grada Vukovara kao grada heroja, i druge prirodne ljepote, dodatna su podloga opravdanosti razvoja turističke ponude ovog područja.

U posljednjem desetljeću ulažu se znatni napor i u kreiranju raznih događanja u samome gradu (konferencije, kongresi, forumi, festivali), te malo i srednje poduzetništvo polako prati ista kretanja. Od ugostiteljskih objekata u Gradu se nalaze objekti iz skupine restorani i barovi, te hoteli. Trenutno zadovoljavaju potražnju za istima.

6.5. POTPORNA GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA

Grad Vukovar će u svojim politikama i mjerama za poticanje gospodarskog razvoja kombinirati raspoložive mogućnosti izravnih potpora posebno obrtnicima, malim i srednjim poduzetnicima i zajedno sa drugim izvorima financiranja unaprijediti razvoj poduzetničke infrastrukture. U tom kontekstu posebna pozornost će se posvetiti tehnološkim, R&D i ICT tehnologijama i uvjetima za njihov razvoj. U tim aktivnostima gradska tijela, institucije i organizacije pripremat će se za intenziviranje suradnje sa budućim organizacijskim oblicima na razini NUTS 2 te za razvoj projekata koji će kroz tu razinu biti financirani iz sredstava Europske unije.

U cilju osiguranja osnovnih infrastrukturnih uvjeta za malo i srednje poduzetništvo te privlačenja domaćih i stranih ulaganja, unazad nekoliko godina uložena su znatna proračunska sredstva u uređenje Poduzetničke zone Priljevo, Gospodarske zone Vukovar i Podunavska slobodne zone.

Poduzetnička zona Priljevo ukupne je površine oko 40.931,00 m². Zona Priljevo nalazi se na širem području grada Vukovara, na raskrižju cesta za Osijek i Vinkovce. Na sjevernoj strani zone nalazi se Državna cesta D2 (Osijek-Vukovar-Ilok), a na južnoj strani staro korito rijeke Vuke koje je ujedno buduća trasa kanala Dunav-Sava. Namjena zone je za proizvodni, skladišno-distribucijski, proizvodno-uslužni i uslužno-trgovački sadržaji.

Gospodarska zona Vukovar je smještena na zapadnom prilazu Vukovaru, od čijeg je središta udaljena 4 km. Ovaj prostor veličine 33 ha je na sjecištu željeznice s državnim cestovnim prometnicama prema Vinkovcima i Osijeku. Dobra je cestovna povezanost s 39 km udaljenim čvorom Županja na autocesti Zagreb - Lipovac, preko 16 km udaljenog grada Vinkovaca, najvećeg željezničkog čvorišta u Hrvatskoj. Zbog blizine i dobre prometne povezanosti sa susjednim državama Bosnom i Hercegovinom, Mađarskom i Srbijom i Crnom Gorom, ovaj položaj Gospodarske zone garantira dominantnu ulogu u međunarodnom tranzitu roba. Jedna od najbitnijih komparativnih prednosti Gospodarske zone je smještaj u neposrednoj blizini Luke na Dunavu. Vukovarska luka je jedna od pet hrvatskih riječnih luka, jedina je na Dunavu, kao jednom od najznačajnijih europskih plovni puteva i plovna je svih 365 dana u godini. Plovni put Rajna-Majna-Dunav, kojim prolazi značajni dio unutar-europskog transporta, daje vukovarskoj luci izuzetan značaj. Uz ovakve komparativne prednosti Vukovara koje proizlaze iz samog položaja, ali i primjenom poticajnih mjera, Gospodarska zona u Vukovaru ima tendenciju postati najinteresantnijim i najisplativijim-područjem za investiranje u Hrvatskoj.⁴²

⁴² Plan i Program obnove i razvoja grada Vukovara za razdoblje 2004-2008; Vlada RH, 2003.

Podunavska slobodna zona d.o.o. Vukovar prva je slobodna zona u Vukovarsko-srijemskoj županiji koja je počela s radom 14.02.2003. godine. Osnivači su Fond za obnovu i razvoj Grada Vukovara i tvrtka Filir d.o.o.. Ugovor o koncesiji sklopljen je na 25 godina. Zona ras polaze sa 15 000 m² zatvorenog poslovnog prostora i 3 600 m² otvorenog prostora.

Korisnici zone su tvrtke kooperanti tvrtke "Benetton": "Pezzuto textile" Italija, "Stamperia Nardi" Italija te proizvođač obuće Calzaturificio Elise s.r.l. Italija, koji zapošljavaju više od 300 djelatnika. U Zoni se pružaju i optremničke usluge.

Iako na području Grada nema Poduzetničkog centra odnosno institucije kojoj bi temeljna aktivnost bila informiranje, savjetovanje i edukacija poduzetnika, niz institucija zajednički djeluje u cilju zajedničkog stvaranja pozitivnih uvjeta za razvoj gospodarstva:

- Grad Vukovar - odjel za gospodarstvo i Gradsko Poglavarstvo,
- Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara - savjetodavna podrška i potpore investitorima,
- Hrvatski zavod za zapošljavanje - programi potpore kod selektiranja kadrova i potpore novom zapošljavanju,
- Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Vukovar
- i druge institucije, udruge i sl.

Gospodarstvo Grada Vukovara pretrpjelo je ogromne direktne ratne štete koje ni danas nisu sanirane u potpunosti. Ratne štete u području gospodarstva procjenjuju se u iznosu od 4,6 mrd. Kuna.

- Zbog prijeratne orijentacije Vukovara na velike poslovne sustave, malo poduzetništvo je slabo razvijeno i malo zastupljeno.
- Unazad nekoliko godina u gospodarstvu Grada Vukovara uočavaju se vrlo mali, ali ipak pozitivni pomaci na bolje koji se prate kroz povećanje osnovnih kategorija kojima se mjere rezultati poslovanja subjekta: rast prihoda, dobiti, kao i povećanje broja zaposlenih.
- U velikim gospodarskim subjektima značajan je udio državnog vlasništva, koji tek treba biti riješen privatizacijom (Vupik d.d. i Borovo d.d.), a predstavlja ograničavajući faktor u razvoju istih.
- Luka Vukovar predstavlja jednu od najvećih komparativnih prednosti Grada Vukovara koja bi izgradnjom višenamjenskog kanala Dunav-Sava mogla postati glavna hrvatska riječna luka s obilježjem velike međunarodne robne, trgovačke i proizvodne zone.
- Prehrambeno-prerađivačka industrija, obzirom na prirodne predispozicije područja, kao i tradicionalno iskustvo u proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, ima veliku razvojnu perspektivu, što se posebice odnosi na mogućnosti finalizacije prehrambenih proizvoda.
- Turizam, unatoč komparativnim prednostima, koje Grad Vukovar ima kao što su prirodne ljepote, bogata kulturna i prirodna baština, te geoprometni položaj, nije razvijen u dovoljnoj mjeri.
- Iako poduzetnici na području Grada Vukova uživaju brojne posebne povlastice, potpore i razvojne programe već duži niz godina, rast gospodarstva je daleko ispod očekivane i zadovoljavajuće razine.
- Potporna poduzetnička infrastruktura vrlo je razvijena, a čine je dvije gospodarske zone i dvije slobodne zone, no nedostaju ostali elementi potporne poduzetničke infrastrukture kao što su poduzetnički inkubator, tehnološki centar, poduzetnički centar i dr.
- U smislu privlačenja direktnih stranih ulaganja, gospodarske i slobodne zone, kao i čitav niz posebnih povlastica, potpora i razvojnih programa,

Dunavski biro Vukovar

Odlukom Gradskog vijeća od 08.srpnja 2008.godine u Uredu gradonačelnika osnovan je Dunavski biro Vukovar. Biro je osnovan za obavljanje poslova vezanih za suradnju podunavskih gradova i regija u cilju njegovanja već postojećih i stvaranja novih veza, kao i sklapanja partnerstva i ostvarivanja konkretnih projekata u oblasti

gospodarstva, obrazovanja, nauke, zaštite životne sredine, turizma i lokalne samouprave. Dunavskim biroom Vukovar upravlja Savjet biroa koji ima predsjednika i četiri člana. Predsjednik Savjeta biroa je gradonačelnik Grada Vukovara ili osoba koju on imenuje.

Poduzetnički Info-centar pri Upravnom odjelu za gospodarstvo

U Gradskoj upravi, u Odjelu za gospodarstvo u ožujku 2005. počeo je raditi Poduzetnički info-centar, gdje građani na jednom mjestu mogu dobiti sve informacije za ostvarenje raznih poduzetničkih inicijativa kao i sve informacije iz Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva. Poduzetnički infocentar nudi zakonsku regulativu, gradske i županijske odluke, popis konzultanata i savjetnika, odvjetnika i knjigovodstvenih servisa te marketinških tvrtki. U njemu građani također mogu dobiti informacije o moći doznati sve o sajmovima i izložbama, poduzetničkim institucijskim potporama, održavanju i sadržaju seminara i edukacijama za poduzetnike, pregledu poslovnih zona, iznalaženju slobodnog kapitala, obrtničkim i trgovačkim sudskim registrima, informacije o patentnim uredima, prostornim planovima, te informacije o tržištima i djelatnostima drugih poduzetnika.

Osnivanje info-centra pomogla je talijanska Autonomna regija Friuli-Venezia-Giulia s oko 7.800 eura namjenjenih prvenstveno za opremu, aktivnosti i promidžbu Info-centra

Tim novcem kupljena je informatička oprema, a dio je novca namijenjen i edukaciji. Otvaranje Poduzetničkog infocentra u Vukovaru dio je ostvarenja projekta „Razvoj poduzetničke mreže Vukovarsko-srijemske županije - Projekt D2”, kojemu je potporu dalo i vukovarsko Poglavarstvo. Model razvitka poduzetničke mreže u Vukovarsko-srijemskoj županiji u suradnji s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva osmislila Lokalna razvojna agencija (LEDA) - Poduzetnički centar Vukovarsko-srijemske županije. Uz vukovarski info-centar tim će projektom biti obuhvaćeno otvaranje još 3 info-centra i to u Iloku, Vinkovcima i Županji te još 21 info točke u općinama Vukovarskosrijemske županije. Cilj je djelovanja Poduzetničkog info-centra razvitak poduzetništva i otvaranje novih tvrtki te daljnji razvoj postojećih putem brze informacije i pronalaženja stručne pomoći u svim etapama poslovnog puta poduzetnika od istraživanja uvjeta za pokretanje poduzetničkih projekata, istraživanja tržišta, zakonske procedure, prikupljanja uvjeta financiranja djelatnosti, izrade poslovnih planova, osnivanja trgovačkog društva ili obrta, pronalaženja poslovnog prostora, opreme, kadrova, marketinga, uvida u natječeaje, mogućnost kooperacije, vođenja poslovnih knjiga, izrade poslovnih izvješća, poreznih prijava i drugog.

Poduzetnički inkubator Vukovar

Radi stavljanja u funkciju neiskorištenih poslovnih prostora i stvaranje što većeg broja poduzetnika početnika . u prvoj fazi do institucionalnog osnivanja Poduzetničkog inkubatora Vukovar, Grad Vukovar je ponudio u subvencionirani podzakup 10 poslovnih prostora u Tržnom centru Borovo naselje, ukupne površine 311,05 m2.Svi prostori su u potpunosti uređeni (sa strujom, vodom, grijanjem, tel.priključkom).

Cijena podzakupa za poslovne prostore bez subvencije iznosi 50,00 kuna mjesečno po 1m2.

Poslovni prostori se daju u podzakup na rok od 3 godine uz subvencioniranje cijene i to za:

1. godinu 100%
2. godinu 50%
3. godinu 25%

Uz zakup poslovnog prostora uključene su bez naknade slijedeće usluge od strane Grada :

- organizacijska i konzultacijska pomoć,
- pružanje savjetodavnih usluga s ciljem unapređenja poslovanja poduzetnika.

Razvojna agencija Vukovar d.o.o. (VURA)

Gradsko vijeće Grada Vukovara na svojoj 28. Sjednici održanoj 8.srpnja 2008.godine donijelo je odluku o osnivanju Razvojne agencije Vukovar, društva s ograničenom odgovornošću za promicanje razvoja, te je 4.rujna 2008.godine u Trgovačkom sudu u Osijeku tvrtka i osnovana.

Sjedište Društva je u Vukovaru, Kudeljarska 10. Predsjednica Skupštine društva, Gradonačelnica Zdenka Buljan, imenuje Davora Foriša za direktora agencije.

Osnovne djelatnosti VURE su prema osnivačkim dokumentima: gospodarenje poslovnim zonama i poduzetničkim inkubatorima; razvoj i potpora tehnološki utemeljenom i inovativnom poduzetništvu; poduka poduzetnika za primjenu standarda i normativa; savjetovanje u vezi s poslovanjem i upravljanjem; istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mijenja; poslovno informiranje; organiziranje poduke za poduzetnike, te seminara i savjetovanja; izrada razvojnih, investicijskih, marketinških i drugih ekonomsko financijskih programa i studija, ugovora i druge dokumentacije; identifikacija razvojnih prilika, projekata i programa; upravljanje postojećim i novim razvojnim programima; potpora tehnološki utemeljenom i inovativnom poduzetništvu; poticanje poslovne suradnje, tehnološkog transfera i komercijalizacije rezultata istraživanja; tehnička pomoć glede programa međunarodne i međuregionalne suradnje usmjerenih na tehnološki razvoj i razvoj inovativnog poduzetništva; izrada gospodarskih projekata i studija i dr..

Misija VURE je svojim djelovanjem kroz prijavu i provedbu projekata pri dostupnim fondovima EU, aktivnim djelovanjem na privlačenju stranih investicija, uskom suradnjom s resornim ministarstvima, te stvaranjem plodne poduzetničke klime, ostvariti pretpostavke za sveukupni rast i razvoj grada Vukovara.

Ciljevi osnivanja VURE su:

- Privlačenje stranih investicija
- Stvaranje pozitivne klime za ulaganje na područje grada Vukovara
- Osnivanje lokalnog jamstvenog fonda grada Vukovara
- Pisanje projektnih prijedloga za EU fondove
- Koordinacija i pomoć pri apliciranju projekata za EU fondove
- Upravljanje projektima financiranim iz EU fondova
- Konkuriranje na Natječaje pri resornim ministarstvima
- Suradivanje i koordinacija s drugim subjektima koji djeluju na području grada Vukovara (Vukovarska Gospodarska Zona, Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara, itd.)
- Osnivanje poduzetničkog inkubatora

6.6. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Infrastruktura Grada Vukovara tijekom domovinskog rata pretrpjela je među najvećim oštećenjima u RH. Osim oštećenja nastalih tijekom rata, infrastruktura je dodatno uništena uslijed izostanka održavanja za vrijeme okupacije. Primjerice, u trenutku preuzimanja vodoopskrbne mreže pri završetku procesa mirne reintegracije, gubici vode su dostizali 60-70%. Procjena ratne štete na postrojenjima distribucije Hrvatske elektroprivrede iznosi 74 mil. kuna, a odnosi na sljedeće uništene ili oštećene objekte: 62 trafostanice (od ukupno 118 prema stanju 1991. g.), 56 km 10 kV dalekovoda (od 82,6 km), 140 km niskonaponske mreže (od 325 km), te ostale objekte. Na objektima Vodovoda Grada Vukovara procijenjena je ratna šteta od strane Županijske komisije za popis i procjenu ratnih šteta u iznosu 58,7 mil. kuna. Prometnice na području Grada Vukovara su u velikoj mjeri uništene zbog oštećenja tijekom rata, ali i zbog izostanka redovitog održavanja i nepoduzimanja izvanrednog održavanja.

U obnovu komunalne infrastrukture Grada uložena su značajna financijska sredstva kako RH tako i stranih donatora. No, sadašnje stanje komunalne infrastrukture nije na zadovoljavajućoj razini. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture nužno mora pratiti sve segmente prostornog razvoja grada. Pri tom je planom određeno da se razvoj svih vrsta prometa zasniva na omogućavanju boljih prometnih veza unutar samog grada i sa van gradskim područjima, vodeći pri tom računa o tome da tranzit ne ometa život stanovnika Vukovara. Komunalna infrastruktura se u svim svojom dijelovima izgrađuje tako da se poboljšava kvaliteta usluga, te da njeno širenje prati gradnju novih gradskih područja.

Osim još uvijek vidljivih ratnih šteta na području Grada Vukovara prisutne su i sumljive minirane površine koje predstavljaju veliku prepreku gospodarskom rastu i sveukupnom razvoju. Na području Grada Vukovara još uvijek je ukupno 9,5 km² sumljivih miniranih površina. Minski sumnjive površine su područja pokrivena šumama i oranicama, što ograničava mogućnosti iskorištenja tih prirodnih resursa.

Iako je razminiranje na području Vukovarsko-srijemske županije, a time i Grada Vukovara započelo 1998. godine, veličina zadatka i nedostatak resursa surezultirali vrlo sporom provedbom tog procesa. Minirana područja su stalna prijetnja sigurnosti lokalnog stanovništva i prepreka daljnjem razvoju Grada.

Također, stvaraju loš imidž Grada kao nesigurnog područja. Intenzivan proces razminiranja je neophodan kako bi se očistile preostale površine u prihvatljivom vremenskom periodu.

CESTOVNI PROMET

Cestovna mreža je organizacijski funkcionalno dobro postavljena, i osigurava dobru prohodnost promatranog prostora. Nepovoljna je okolnost što koridor državne ceste D2 prolazi kroz središte grada Vukovara gdje se odvija i gradski promet, no probleme predstavlja i prometno-tehničko stanje cestovnih pravaca koji se tijekom okupacije nisu održavali i za čiju obnovu nije odvijeno dovoljno sredstava od strane države. Također, znatno povećanje korištenja osobnih motornih vozila dovodi do otežanog odvijanja prometa u centralnim gradskim prostorima.

Potrebna je rekonstrukcija i uređenje mreže u skladu s kategorijom ceste. Obnova i održavanje cestovnih prometnica provodi se godišnjim planovima građenja i održavanja državnih, županijskih i lokalnih cesta. Županijska uprava za ceste zadužena je za održavanje županijskih i lokalnih cesta, a Grad Vukovar za održavanje nerazvrstanih cesta.

Prometnice koje dominiraju na području Grada Vukovara i koje su od zanačaja za RH su:

Državne ceste:

D2: Dubrava Križovljanska (granica Republike Slovenije) - Varaždin - Virovitica - Našice - Osijek - Vukovar - GP Ilok (granica Srbije i Crne Gore)

D55: Borovo (D2) - Vinkovci - GP Županja (granica Republike Bosne i Hercegovine) D57: Vukovar (D2) - Orolik - Nijemci - Lipovac (D4)

D519: Dalj (D213) - Borovo (D2)

Županijske ceste:

Ž4125: Lipovača - D2

Ž4137: Nuštar (D55) - Bogdanovci - Vukovar (D2)

Ž4138: Vukovar (D2) - Ž4137

Ž4150: D57 - Petrovci - St. Jankovci - D46

Ž4151: T.L. Vučedol - D2

Lokalne ceste:

L46011: Ž4138 - Vukovar(D2) L46012: Ž4137 - Ž4150

Ostale ceste su nerazvrstane.

JAVNI GRADSKI I PRIGRADSKI PRIJEVOZ PUTNIKA

Na prostoru grada Vukovara organiziran je autobusni gradski i prigradski prijevoz putnika. Prijevoz putnika obavlja koncesionar Čazmatrans Vukovar d.o.o. Organizirane su tri gradske autobusne linije i to:

- Ulica dvanaest redarstvenika (Borovska cesta) -Borovo naselje - Sajmište
- Trpinjska cesta - Borovo naselje - Novo groblje
- Borovo naselje - Vukovar

Autobusne linije prometuju samo između jutra i večeri. Učestalost autobusa uglavnom je slična i kreće se između 16 i 20 polazaka radnim danom, dok je neradnim danom broj polazaka smanjen na prve dvije linije, a treća ni ne prometuje.

PARKIRALIŠTA, GARAŽE I BIKIKLISTIČKI PROMET

Postojeća parkirališta ne zadovoljavaju današnje potrebe, a zbog toga dolazi do parkiranja vozila na rubove kolnika, pješačkih zona i zelenih površina. Uslijed toga u razdobljima jutarnjeg i poslijepodnevnog vršnog opterećenja dolazi do stvaranja prometnih čepova i zastoja. Na razini gradske ulične mreže nema uređenih staza za odvijanje biciklističkog prometa, te se cijeli biciklistički promet odvija preko kolnika gradskih cestovnih prometnica.

ŽELJEZNIČKI PROMET

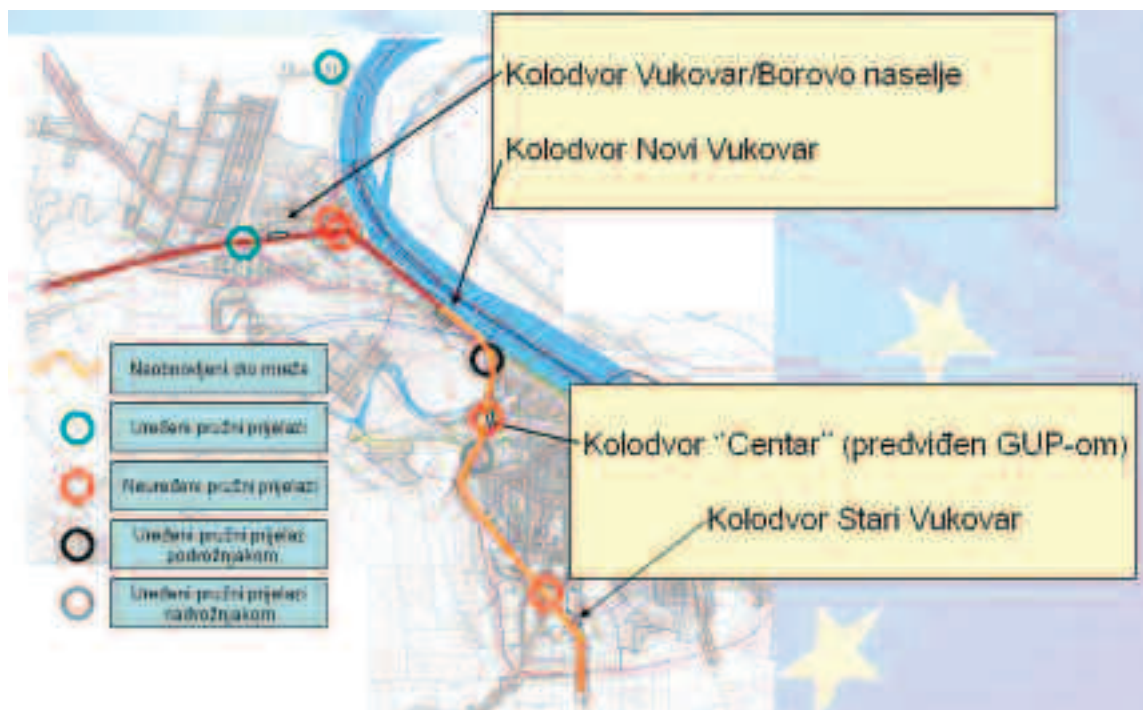
Na prostoru grada Vukovara postoje dvije željezničke pruge:

- **MP14** Vinkovci (MG2) - Erdut državna granica
- **II210** Borovo naselje /Vukovar - Vukovar Novi - Vukovar Stari

Prva pruga je magistralna pomoćna pruga i preko nje se odvija redoviti željeznički prijevoz, prvenstveno prijevoz tereta.

Zbog dotrajalosti kolovoza, sustava telekomunikacija, signalno sigurnosnih sustava i ostalih sustava i građevina potrebnih za normalno funkcioniranje prometa, željeznički pravac Borovo naselje /Vukovar - Vukovar Novi sve teže prati stalni porast tereta u i iz smjera Vukovar-ske luke. Njegova obnova je važan preduvjet za ubrzani razvoj gospodarstva, te poboljšanje dostupnosti središtu grada. Pravac Vukovar Novi - Vukovar Stari uslijed ratnih događanja je u potpunosti devastirana. Obnova navedenog pravca, te izgradnja novog željezničkog kolodvora u središtu grada (Olajnica) predviđena je GUP-om, te drugim relevantnim planovima. (Slika 6)

Tijekom rujna 2007. godine uspostavljena je izravna željeznička veza grada Vukovara s glavnim gradom, Zagrebom. Od tada, putnici HŽ-a da bi otputovali u Zagreb iz Vukovara, ne moraju presjedati u Vinkovcima.

SLIKA 5: Skica stanja željezničkog prometa Vukovara

RIJEČNI PROMET

Rijeka Dunav na cijelom svom toku kroz Republiku Hrvatsku, prema utvrđenoj mreži europskih unutarnjih plovinih puteva razvrstana je u vrlo visoku kategoriju E-80.

Luka Vukovar spada među luke od međunarodnog značenja i oduvijek je vodeća riječna luka u Hrvatskoj. Smještena je u km 1335 + 100 na desnoj obali rijeke Dunav. Dužine je oko 850 m, širine oko 45 m i na prosječnoj nadmorskoj visini od 83,50 m n.m. Luka je tijekom Domovinskog rata doživjela velika razaranja i štete, te iz tog razloga nije bila spremna za javni promet neposredno nakon mirne reintegracije ovog prostora u pravni i gospodarski poredak Republike Hrvatske. Računa se da je ukupan iznos investicija, ponajviše u otklanjanje ratnih šteta iznosio oko 5,5 mil. EUR.

Luka Vukovar koja dostiže godišnji prekrcaj od oko 900.000 t raznih roba uz stalnu tendenciju rasta prometa ima problema jer nema prostornih mogućnosti proširenja na kopnenom dijelu, nego samo unutar dijela riječnog korita. Identifikacijom problematičnih uskih grla luke Vukovar, prije svega zatvorenog skladišnog prostora, proširenjem područja luke Vukovar i eventualnim preseljenjem pojedinih terminala na druge moguće lokacije u potpunosti bi se riješila ova problematika. Riječni promet danas je u stalnom porastu i u teretnom i u putničkom prometu. Zbog značajnog porasta putničkog prometa izgrađen je pristan za putničke brodove. Pristan se nalazi nizvodno od ušća rijeke Vuke i duljine je 75 m.

Planirana izgradnja Višenamjenskog kanala Dunav - Sava ima veliku važnost za razvoj riječnog prometa, te širenje luke Vukovar. Početna točka višenamjenskog kanala Dunav-Sava planirana je na u 1334+700 rijeke Dunav.

Za turistička i sportska plovila treba osigurati današnju lokaciju od poplava.

POŠTANSKI PROMET

HP-Hrvatska pošta d.d. osnovano je radi funkcioniranja poštanskog prometa i obavljanja djelatnosti pružanja poštanskih i drugih usluga.

Poštanski uredi obavljaju sve poštanske usluge, poslove gotovinskog platnog prometa, usluge ostalog novčanog prometa (poslove štednje i isplata po tekućim računima Hrvatske poštanske banke i gotovo svih poslovnih banaka u RH, usluge uplata i isplata po ugovorima), mjenjačke poslove, brzojavne usluge, telefonske usluge iz javnih govornica u poštama, prodaju maraka i vrijednosnica, te prodaju određenog asortimana trgovačke robe (poštanske opreme i pribora, knjiga, novina, cigareta, kave i drugo), kao i prodaju srećaka Hrvatske lutrije.

Na području Grada Vukovara postoji poštanski centar 32000 Vukovar i dva poštanska ureda 32010 Vukovar (Borovo naselje) i 32011 Vukovar (Mitnica) 32232 Sotin. Poslovi koje centar i njegove jedinice obavljaju su poslovi prijema i otpreme različitih vrsta poštanskih pošiljaka (paketi, pisma, telegrami, novčane uputnice i sl.)

TELEKOMUNIKACIJE

Opremljenost prostora Grada Vukovara postrojenjima i uređajima sustava fiksnih i mobilnih telekomunikacija vrlo je dobra. Svi postojeći kapaciteti uglavnom su novijeg datuma što znači najnoviju tehnologiju i najkvalitetnije materijale.

Svi uređaji za prijenos položeni su podzemno. Na osnovnim pravcima unutar važnih cestovnih koridora izgrađena je kabela kanalizacija, a na ostalim mjestima kabela minikanalizacija. Mjesne mreže formirane su oko pojedinih postrojenja (udaljeni pretplatnički stupnjevi) na način da postrojenje predstavlja centralnu točku podsustava.

Telekomunikacijskih postrojenja postoji ukupno devet. To su jedna tranzitna telefonska centrala i osam područnih, izvedenih kao udaljeni stupnjevi i/ili multiplekseri. Sve područne centrale povezane su preko svjetlovodnih kabela s mjesnom centralom odnosno s ostalim dijelovima telekomunikacijskog sustava unutar Republike Hrvatske i šire. U podsustavu pokretnih telekomunikacija na prostoru unutar granica GUP-a grada Vukovara danas je u funkciji šest baznih radijskih stanica. Unutar sustava radio i TV ustava veza postoji jedno radio odašiljačko središte.

SUSTAV JAVNE ODVODNJE

Sustav javne odvodnje nije na zadovoljavajućoj razini jer oko 30% gradskog područja nema riješenu odvodnju. Sustav javne odvodnje je mješoviti i sastoji se od dva dijela i to zbog različitog vremena izgradnje. Posljednjih godina je izvršena sanacija kraćih poteza odvodnih cijevi, a u pripremi su zahvati na izgradnji ukupno 6 km kolektora B1 te sabirnih odvodnih kanala podsustava C, D i Lužac.

Za sada još nije izgrađeno postrojenje za pročišćavanje otpadnih voda, te se nepročišćene vode puštaju u Dunav i Vuku.

U funkciji poboljšanja tehničkih, tehnoloških i ekoloških učinaka, te zaštite površinskih i podzemnih voda od onečišćavanja i zagađivanja, izrađeno je više dokumenata s temeljnim smjernicama za kratkoročno i dugoročno planiranje razvitka sustava javne odvodnje u gradu Vukovaru. PPUG-om je predviđena izgradnja zajedničkog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za cijeli prostor grada Vukovara. Uz dvije do planirane lokacije određene su i dvije lokacije istočno od Vučedola, te južno od državne ceste D2, u šumi zapadno od groblja. S tim u skladu su predviđena varijanta rješenja.

U skladu s dugogodišnjom koncepcijom razvoja, sustav javne odvodnje razvijan je i izgrađivan kao gravitacijski mješoviti sustav. Funkcionalno, podijeljen je na dvije potpuno odvojene cjeline koje dijeli planska trasa višenamjenskog kanala Dunav-Sava. Sjeverozapadni dio sustava sustav je javne odvodnje Borova Naselja i jugoistočni dio sustava je sustav javne odvodnje Vukovar. Sastavljen je iz tri podcjeline odnosno od podsustava

Lužac, Vukovar sjever i Vukovar jug.

SUSTAV VODOOPSKRBE

Unutar Grada Vukovara izgrađen je sustav opskrbe pitkom vodom. Opremljenost prostora iznosi oko 98%, što govori da je mreža magistralnih i opskrbnih cjevovoda odlično razvijena. Najveći problem unutar sustava je da bi moguće zagađenje vodotoka Dunava onemogućilo upotrebu vode za piće, te alternativni podzemni zahtjev ne zadovoljava zdravstvene zahtjeve u pogledu kvalitete budući da izgradnja uređaja za obradu pitke vode nije dovršena. Zbog ratnih razaranja i šteta na osnovnoj i sekundarnoj mreži postoje veliki gubici unutar sustava. Zbog uništenja vodotornja koji je nekad bio kapitalno postrojenje cijelog sustava danas su izgrađene tri precrpne stanice: Stari Vukovar, Mitnica i Prvomajska. Osnovni cjevovod je magistralni cjevovod duljine 6,0 km. Jedan od prioriteta na području komunalnog opremanja je sanacija mreže vodoopskrbnih cjevovoda.

SUSTAV PLINOOPSKRBE

Mreža plinoopskrbnih cjevovoda je novoizgrađeni sustav. U neposrednoj blizini rijeke Vuke je smješteno plinsko mjerno postrojenje MRS Vukovar, koji je ujedno i izvor napajanja za cijeli sustav.

Uz postrojenje prolazi magistralni visokotlačni plinovod prirodnog plina 50 bara preko kojeg je osiguran priključak na plinoopskrbni sustav Republike Hrvatske. Od PRS Vukovar razvedena je mreža opskrbnih primarnih i sekundarnih plinovoda. Do sada je izgrađeno preko 60 km cjevovodne mreže i izvršeno priključenje oko 2000 potrošača.

ELEKTROENERGETSKI SUSTAV

Osnovni preduvjet za osiguranje potrebnih količina električne energije stabilne naponske razine ispunjen je dovršetkom TS 400/220/110 kV Ernestinovo kao ključnog elektroenergetskog postrojenja ovog dijela Republike Hrvatske.

Unutar visokonaponskog dijela sustava postoji jedno transformatorsko postrojenje TS 110/35(20) kV Vukovar 1. Postrojenje je visokonaponskim uređajima za prijenos električne energije (dalekovodi D 110 kV) priključeno na dva postrojenja (TS Vinkovci i TS Nijemci) unutar Županije odnosno s jednim u (TS Ernestinovo) u Osječko-baranjskoj županiji.

Od srednjenaponskih postrojenja postoje četiri: TS 35/10(20) kV Vukovar 1, TS 110/10(20) kV Vukovar 2, TS 35/10(20) kV Vukovar 3 i TS 35/10(20) kV Borovo Naselje. Ukupna instalirana snaga u svakom od transformatorskih postrojenja iznosi $P=2 \times 8$ MVA. Unutar kompleksa nekadašnjeg kombinata Borovo su još dva postrojenja TS 35/10(20) kV.

Srednjenaponska postrojenja povezana su međusobno uređajima za prijenos iste naponske razine (kabelski vod K 35 kV između TS 110/35/10 kV Vukovar 2 i TS 35/10 kV Borovo Naselje odnosno zračni vodovi D 35 kV između TS 110/35/10 kV Vukovar 2, TS 35/10 kV Vukovar 1 i TS 35/10 kV Vukovar 3), a osigurani su i priključci s postrojenjima u kontaktnom prostoru (TS 35/10 kV Vinkovci, TS 35/10 kV Dalj i TS 35/10 Opatovac).

Planirana je izgradnja visokonaponskih postrojenja naponske razine 110/35(20) kV pokraj srednjenaponsko postrojenje TS Vukovar 3 naponske razine 35/10(20) kV. Dinamiku izgradnje novih elektroenergetskih postrojenja i uređaja trebaju pratiti i zahvati na obnovi postojećih objekata. Posebno značajna je sanacija elektroenergetskog sustava unutar kompleksa tvornice Borovo d.d. Taj dio sustava nije do sada bio dio zajedničkog sustava Hrvatske elektroprivrede što znači da je potrebno izvršiti preuzimanje svih transformatorskih postrojenja i mreže kabela te ujednačiti postojeće naponske razine.

SUSTAV OPSKRBE TOPLINSKOM ENERGIJOM

Na području grada Vukovara sustav opskrbe toplinskom energijom sastavljen je iz više manjih podsustava. Najveći se nalaze u Borovu naselju i Olajnici. Ostali podsustavi su manjeg kapaciteta i služe za opskrbu toplinskom energijom najviše četiri-pet objekata. Sustav toplinskom energijom omogućuje zagrijavanje oko 600 stanova i poslovnih prostora.

Zahvatima unutar sustava opskrbe toplinskom energijom izvršena je sanacija svih kotlovnica, toplinskih stanica i podstanica čime su osposobljene za svoju osnovnu funkciju. Značajan nedostatak da su kotlovnice priključene neposredno na elektroenergetski sustav distribucije.

Daljnjim zahvatima na sanaciji sustava predviđen je nastavak na zamjeni gotovo svih vrelovoda koji su znatno oštećeni korozijom uslijed višegodišnjeg nefunkcioniranja, te uslijed ratnih djelovanja. S obzirom da se radi o financijski zahtjevnim i složenim građevinskim zahvatima, zamjena cjevovoda predviđena je po fazama. Izgrađena je nova toplana na Olajnici koja omogućava znatno proširenje mreže.

Ona će biti kapaciteta 20 MW, kao energent će se koristiti plin, a za rezervni pogon će se koristiti ekstra lako lož ulje.

POSTUPANJA S OTPADOM

Grad Vukovar je suosnivač "Javne ustanove za odlaganje komunalnog i neopasnog tehnološkog otpada na području istočne Slavonije" koja bi trebala na jednom mjestu organizirati zbrinjavanje otpada. Lokacija još nije određena. Postojeći deponij na području Grada planira se sanirati i zatravniti. Lokaciju postojećeg deponija će se koristiti kao reciklažno dvorište ili za deponij II kategorije inertnog otpada uz potrebne predradnje.

Naglasci vezano za problematiku infrastrukture općenito:

- Infrastruktura Grada Vukovara tijekom domovinskog rata pretrpjela je ogromna oštećenja što je posljedica direktnih ratnih razaranja, te izostanka održavanja za vrijeme okupacije.
- Iako su u obnovu komunalne infrastrukture Grada Vukovara uložena značajna financijska sredstva kako RH tako i stranih donatora, sadašnje stanje nije na zadovoljavajućoj razini.
- Na području Grada Vukovara još uvijek je ukupno 9,5 km sumljivih miniranih površina što ograničava mogućnosti iskorištenja prirodnih resursa (šuma i oranica), te stvaraju loš imidž Grada kao nesigurnog područja.
- Cestovni promet nije na zadovoljavajućoj razini, veliki problem predstavlja koridor državne ceste D2 koji prolazi kroz središte grada Vukovara gdje se odvija i gradski promet, te prometno-tehničko stanje cestovnih pravaca koji se tijekom okupacije nisu održavali i za čiju obnovu nije odvijeno dovoljno sredstava.
- Sustav odvodnje otpadnih voda, također nije na zadovoljavajućoj razini, a nedostatak pročistača otpadnih voda vrlo negativno utječe na stanje okoliša, posebice rijeke Dunav.
- U vodoopskrbnom sustavu nužna je sanacija mreže vodoopskrbnih cjevovoda.
- Riječni promet danas je u stalnom porastu i u teretnom i u putničkom prometu, a Luka Vukovar predstavlja jednu od najvećih konkurentnih prednosti područja, te okosnicu budućeg razvoja Grada.
- Evidentan je i nedostatak sustava gospodarenja otpadom.

Obnova infrastrukturnih objekata porušениh i oštećenih u ratu, razminiranje cjelokupnog prostora grada Vukovara kao i izgradnje moderne infrastrukture usklađene sa najvećim standardima Europske unije nameću se kao neki od glavnih preduvjeta za stvaranje uvjeta ubrzanog razvoja grada.

6.7. OKOLIŠ, PRIRODNO NASLJEĐE I NJEGOVO OČUVANJE

Grad Vukovar smjestio se na razmeđu Slavonije i Srijema, podijeljenih rijekom Vukom i spojenih Dunavom. Upravo zbog takvog smještaja, vukovarsko područje spaja izuzetno raznolika prirodna obilježja praćena velikom raznolikošću i bogatstvom prirodnih resursa. Navedeno je svakako uvelike utjecalo i na privlačnost prostora, čija naseljenost se može pratiti kroz više tisuća godina.

Raznolikost okoliša područja sačinjena je u prisutnosti velike pejzažne raznolikosti prostora koju čine ravnice Slavonije, povišeni Vukovarski ravnjak i brdovito po dručje početka Fruške gore u Srijemu, rijeke Dunav i Vuka, surduci, strme i visoke dunavske obale, šume, močvare i bare široko rasprostranjene po gradskom području te plavna nizinska područja donjeg toka Vuke. Uz tu raznolikost veže se i velika raznolikost prirodnih resursa. Područjem Vukovara, s jedne strane, dominira rijeka Dunav, a s druge strane nizine Slavonije i povišenog Vukovarskog ravnjaka sa srijemske strane. Te odrednice ujedno su i najveći izvori prirodnih bogatstava područja.

SLIKA 6: Plavni krajolik uz rijeku Vuku
Izvor: Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu,
Monografija grada Vukovara

obalnih i ritskih šuma na adama šireg gradskog područja. Ratna djelovanja i nekontrolirana sječa šumskih područja utjecala su i na smanjenje bioraznolikosti kroz uništavanje prirodnih staništa, a što se osobito odnosi na ptice močvarice i selice.

Današnje stanje određeno je znatnim sredstvima potrebnim za obnovu samoga grada, tako da ulaganja u poboljšanje stanja okoliša nisu znatne. Tome doprinosi i neprovedeno cjelokupno istraživanje šteta na okolišu, kao i istraživanje potencijalnih vrijednih prostora okoliša te biljnih i životinjskih vrsta koje u njima obitavaju. Osobito važno ograničenje djelovanja je još uvijek znatna minsko-eksplozivna zagađenost, osobito šumskih predjela te uništenost dijela okoliša, osobito posječena šumska vegetacija (npr. šuma "Đergaj" u potpunosti je posječena tijekom okupacije).

SLIKA7: Plavni krajolik uz rijeku Vuku
Izvor: Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu,
Monografija grada Vukovara

Prirodni resursi na kojima se razvijao grad Vukovar su plodno tlo (crnica), šume, vodna bogatstva i mineralne sirovine. Najveći dio tala na prostoru Grada Vukovara se intenzivno koriste, dok se tla na južnom području grada, Vukovarskom ravnjaku, smatraju za najkvalitetnija i najplodonosnija tla za obradu. Šume na prostoru Grada Vukovara spadaju u najkvalitetnije i najljepše nizinske šume cijelog kraja. Od vrsta su najzastupljenije zajednice

⁴³ To se odnosi na započeto ulaganje u gradski kolektor i druge započete projekte očuvanja vodenih resursa.

vrba, topola, hrasta lužnjaka, graba, crne i bijele johe. Autohtonu vegetaciju tog područja sačinjavaju nizinske plavne šume čije oblikovanje i razvoj su uvjetovani stalnom prisutnošću veće količine vode u tlu.

Vode kraja bogate su ribom, a niz rukavaca, tzv. "dunavaca" i plitko korito spore rijeke Vuke idealna su mjesta za njihova mrjestilišta.

Šume i okolna polja su bogata divljači, osobito ptičjim vrstama od kojih se ističu populacije fazana i prepelica

ZAŠTIĆENI I DRUGI OSOBITO VRIJEDNI DIJELOVI PRIRODE

Na užem području grada Vukovara od zaštićenih dijelova prirode postoji Specijalni rezervat šumske vegetacije "Orlovnjak", a kao ostali najvrjedniji prostori prirodnog krajobraza ističu se:

- prostori uz tok rijeke Dunav s bogatim šumama i brojnim rukavcima u kojima obitavaju razne životinjske i biljne vrste
- priobalje Dunava sa šumama i sprudovima
- plavno priobalje Vuke sa rukavcima, barama i močvarama pokrivenim autohtonom vegetacijom
- dunavske ade sa ritskim šumama (Vukovarska, Vučedolska i Sotinska)
- Surduci i akumulacije Grabova i Vuke

Na području Grada Vukovara nalazi se šest šumskih predjela (šuma) ukupne površine 1.180,13 ha, od koje je gotovo je 50% devastirano i zatrovano minsko-eksplozivnim sredstvima:⁴⁴

- "Đergaj" (315,34 ha) gotovo je cijeli devastiran i dijelom zatrovan minsko-eksplozivnim sredstvima. U prethodnom dvogodišnjem periodu nije bilo sječe, a pošumljeno 11,36 ha sjemenom crnog oraha.
- "Mala Dubrava" (227,63 ha) jako je devastirana i zatrovana minsko-eksplozivnim sredstvima. Nije bilo niti sječe niti pošumljavanja dok se ne raz-minira. Do kraja 2003. godine izdvojit će se 9 ha za proširenje gradskog groblja.
- "Vukovarska ada" (138,74 ha) devastirana je oko 50% i nedostupna zbog ne riješenog pitanja granice na Dunavu.
- "Orlovnjak" (46,28 ha) izdvojen je kao "Specijalni rezervat šumske vegetacije". U potpunosti je očuvan.
- "Skendra" (48,66 ha) u potpunosti očuvana. U prethodnom dvogodišnjem periodu posječeno je čistom 8,83 ha euroameričke topole.
- "Sotinska ada" (403,48 ha) do 1997. g. prosječno 46,27 ha, tijekom prethodne dvije godine prosječno je čistom 21,99 ha euroameričke topole i pošumljeno 19,79 ha sadnicama poljskog jasena.

SLIKA 8: Skupina roda na obali Vuke u središtu grada
Autor: Davor Garbac

Vukovarski kulturno-parkovni identitet čine povijesne parkovne cjeline u sklopu dvorca Eltz, vile Knoll, pred Gimnazijom i pred Franjevačkim samostanom. Kao izuzetno vrijedan dio parkovne baštine ističe se i u ovom dijelu Europe rijedak primjer dvostrukog drvoreda platana u Županijskoj ulici, te drvored platana na priljevu koji je nekada bio dio drvoreda koji se nastavljao od Županijske do Kudeljare. U međuvremenu je jedan red drvoreda u potpunosti posječen, kao i dio drugog reda na potezu od Županijske do silosa.

Od drugih važnih parkovnih sadržaja ističe se planski park u Borovu naselju, drvored uz Vuku u centru grada, tzv. "Mazda" park na Sajmištu, park na Trgu žrtava fašizma te neuređeni park Najpar bašća smješten na

⁴⁴ Izvor: PPUG Grada Vukovara

povišenom platou iznad novog vodotornja na Mitnici.

Ratnim djelovanjima uništen je najveći dio drvoreda, a po uređenosti i starosti isticao se drvored kestena u Ul. Bana Jelačića na Mitnici te park dudova u sklopu spomen obilježja "Dudik".

Vukovar je među rijetkim gradovima koji, gotovo u središtu grada, sadržavaju močvarna područja. Primjere nalazimo uz tok Vuke, ali i između gradskih naselja Mitnice i Lijeve bare, svega petstotinjak metara od središta grada, gdje se nalazi istoimena vodena površina. Takve površine vrlo su važne i za očuvanje identiteta grada, koji je nastao na močvarnom prostoru i koji je kroz cijelu svoju povijest bio usko povezan sa okolnim plavnim prostorima Dunava i Vuke koji su uvelike određivali njegov razvoj, izgled i širenje.

SLIKA 9: Lijeva bara
Izvor: www.vucafe.org

Na području grada Vukovara postoji i niz prirodnih obilježja kojih više nema. Većina je nestala nakon velike poplave 1965. g. kada je detaljno preuređeno gradsko područje. Najveći dio tih područja odnosi se na močvarno plavna područja koja su se nekada prostirala na širem gradskom području oko toka rijeke Vuke. Jedno od tih obilježja je i staro ušće Vuke, koja se nekada u Dunav ulijevala uzvodno kod Veslačkog doma. Takvo ušće spada u rijetke primjere rijeka sa uzvodnim ušćem, a u primjeru Vuke činilo je dojam da se Vuka ne ulijeva u Dunav nego da se Dunav, zbog svoje siline, račva na 2 rijeke. Takvo ušće činilo je jedinstven ekosustav koji je porječje Vuke stalno opskrbljivao svježom vodom. Zbog rijetkosti takvog ušća i jedinstvenosti ekosustava, u budućnosti je potrebno ozbiljnije razmišljati o mogućnostima

revitalizacije istog, a uz to potrebno je razvijati svijest o sprečavanju daljnje degradacije vlažnih staništa. Navedeno će biti moguće kroz ulaganje u izgradnju višenamjenskog kanala Dunav-Sava, koji će, uz svoje druge funkcije, omogućiti i revitalizaciju okoliša donjeg toka rijeke Vuke te time postati jedno od najznačajnijih ulaganja u okoliš na području grada Vukovara.

ULAGANJA U ZAŠTITU OKOLIŠA

Ulaganja u zaštitu okoliša nužnost su i dio sustavnog promišljanja razvoja grada Vukovara. Od planiranih investicija ističemo:

- Ulaganje u sanaciju vodoopskrbne mreže (distribucija i izgradnje pogona za obradu pitke vode)
- Ulaganje u rekonstrukciju kanalizacijske mreže (izgradnja kolektora i 2 pročistača otpadnih voda)
- Obveze prema potpisanoj Povelji o energetske učinkovitosti kojom će se prilagoditi način potrošnje energije u gradskim ustanovama s ciljem njezine racionalnije potrošnje te rekonstruirati gradska rasvjeta
- Sanacija i zatvaranje deponije "Petrovačka dola"
- Izgradnja reciklažnog dvorišta
- Izgradnja sakupljališta animalnog otpada na "Petrovačkoj doli"
- Osim navedenoga potrebno je poticati primjenu načela održivog razvoja u čemu će Grad vlastitim primjerom usmjeravati ostale subjekte. Također potrebno je i razvijati svijest građana o važnosti zaštite okoliša, pri čemu će, uz veliku podršku Grada Vukovara, osobitu ulogu imati obrazovni sustav.

6.8. OBJEKTI I STANJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI

Na području grada Vukovara nalazi se Opća bolnica Vukovara kapaciteta 225 postelja. Zdravstvene ambulate nalaze u Domu zdravlja koji djeluje na dvije lokacije - na Sajmištu i u Borovu naselju. U ambulantama stanovništvu su na raspolaganju liječnici opće prakse, stomatolozi, ginekolozi, pedijatri, ortodont. Sve ambulate u državnom su vlasništvu i zakupu Doma zdravlja Vukovar. Ljekarničke usluge pružaju se na sedam lokacija u gradu.

U gradu Vukovaru osigurava se pomoć najugroženijem stanovništvu. U tu svrhu Odsjek za socijalnu i zdravstvenu skrb i humanitarnu djelatnost pri Odjelu za društvene djelatnosti Grada Vukovara ima zadaću provoditi srb o socijalno ugroženom stanovništvu. Provode se sljedeći oblici socijalne skrbi:

- pripomoć za podmirenje troškova stanovanja,
- jednokratna pripomoć za prevladavanje posebnih okolnosti,
- pomoć za novorođeno dijete (1.000kn po svakom djetetu),
- pomoć za ljetovanje, ekskurziju, školu u prirodi i sl. učenika iz socijalno ugroženih obitelji te učenika s posebnim potrebama,
- pomoć za prehranu učenika iz socijalno ugroženih obitelji i učenika s posebnim potrebama,
- pomoć za neophodne pogrebne troškove za osobe koje nemaju obveznika uzdržavanja temeljem Obiteljskog zakona, te isto pravo ne ostvaruju putem drugih zakona i propisa,
- besplatan prijevoz slijepih osoba na području Grada Vukovara te savjetovanje.

Pravo na pomoć imaju samci, obitelji i samohrani roditelji.

U gradu Vukovaru postoji Dom za starije i nemoćne osobe, smještajnog kapaciteta 108 osoba. U gradu se od listopada 2004. godine provodi program međugeneracijske solidarnosti pod nazivom Pomoć u kući starijim osobama, kojim je obuhvaćeno 200 korisnika i 12 zaposlenih.⁴⁵ Svrha provedbe programa je poboljšanje kvalitete života starijih osoba na području Grada Vukovara putem usluga pomoći u kući i izvan kuće.

Usluge koje su obuhvaćene Programom su organizirana prehrane, kućni poslovi i uređenje okućnice, osobna higijena i zdravstvena skrb te posredovanje u ostvarivanju određenih prava, razgovori i druženje. Program se financira od strane Ministarstva branitelja, obitelji i međugeneracijske solidarnosti. U veljači 2006. godine osigurano je 731.400 kn za provođenje Programa.

Od svibnja 2006. godine formirano je Povjerenstvo za osobe s invaliditetom grada Vukovara. Osnovna zadaća Povjerenstva je izrada Vukovarske strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom.

6.9. OBRAZOVANJE

Na području grada Vukovara provodi se predškolski odgoj djece te osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje.

Predškolski odgoj provodi se kroz 3 institucije;

- Dječji vrtić Vukovar 1
- Dječji vrtić Vukovar 2 (za polaznike koji odabiru program za srpsku nacionalnu manjinu)
- Društvo "Naša djeca" (dječja igraonica, kreativne radionice, organizacija događanja)

Dječji vrtići djeluju na 5 lokacija s ukupno cca 850 polaznika. U sklopu rada organiziran je cjelodnevni boravak, jasličke grupe te niz radionica kreativnog razvoja djece. Zbog sve veće potrebe za dodatnim kapacitetima tijekom 2007. Izvršena je dogradnja objekta u središtu grada, a u skorije vrijeme planira se dogradnja objekta na Mitnici te obnove objekata u Sotinu i dodatnog objekta na Sajmištu (koji bi time postao 6. Lokacija).

Predškolski odgoj u dječjem vrtiću Vukovar 1 pohađa 540 djece, a u dječjem vrtiću Vukovar 2, 220 djece.

Osnovnoškolsko obrazovanje organizirano je kroz rad 7 osnovnih škola sa dvije područne škole u Vukovaru, te po jednom u Lipovači i Sotinu. Osim navedenih, u Vukovaru djeluje i Specijalna osnovna škola Josipa Matoša

⁴⁵ Podatak za 2005. godinu sa službene web stranice grada Vukovara

za djecu s posebnim potrebama-poteškoćama u razvoju, kao jedina ustanova tog tipa u Županiji. Od ulaganja u infrastrukturu, očekuje se što skorija obnova OŠ Nikole Andrića koja je jedini neobnovljeni objekt osnovnoškolskog obrazovanja na području grada.

Srednjoškolsko obrazovanje organizirano je u 4 srednjoškolske ustanove:

- Gimnazija
- Tehnička škola "Nikole Tesle"
- Treća srednja škola (obrotničko-turistički program)
- Srednja ekonomska škola

Uz navedene škole u Vukovaru djeluje i jedini učenički dom na području Županije trenutnog kapaciteta 75 osoba. Od ulaganja u infrastrukturu, ove godine se očekuje obnova Tehničke škole i Učeničkog doma, dok je u gradskim planovima predviđena i izgradnja novog objekta Srednje ekonomske škole na Olajnici.

Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru osnovano je 2005. godine te trenutno provodi 3 studija:

- Fizioterapeutski
- Upravni studij
- Studij trgovine

Veleučilište je nastalo kao nastavak prijašnjih dislociranih studija Sveučilišta u Osijeku i Splitu, trenutno upisuje 359 studenata godišnje. Prema najavama, od šk.g. 2009./10. Uvodi se novi studij sestrinstva u neurologiji te dislocirani studij vinarstva i hortikulture u Iloku. Razvoj visokoškolskog obrazovanja podržan je i dovršetkom dokumentacije za izgradnju novog multifunkcionalnog objekta studentskog doma čiji početak izgradnje se očekuje tijekom 2009. Godine.

Grad Vukovar stipendijama potiče visokoškolsko obrazovanje svojih građana, pa tako trenutno stipendiju prima 69 studenata, od čega 62 iz gradskog proračuna, dok se 5 studenata stipendira dotacijom prijateljskog grada Dubrovnika te 2 stipendije koje je dodijelila općina Baška. Za potrebe stipendiranja će se iz proračuna u 2009. izdvojiti oko 500.000 kn.

Kao vid poticanja poslijediplomskog obrazovanja Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara ustanovio je program sufinanciranja poslijediplomskog i doktorskog obrazovanja polaznika sa područja grada Vukovara, a za što je u 2008. Godini izdvojeno 500.000 kn iz sredstava Fonda.

Na području grada djeluje i niz institucija izvanškolskog, dodatnog i obrazovanja za odrasle.

Potrebno je naglasiti da se iz gradskog proračuna financira rad vrtića i osnovnih škola, dok se srednje škole financiraju iz županijskog proračuna.

U Vukovaru se provodi HNOS (Hrvatski nacionalni obrazovni standard) koji ima za cilj obrazovanje mladih naraštaja za rad i život. Pored toga, zahtjeva se i određene uvjete rada u kojima škole trebaju pružiti jednake uvjete školovanja te se treba organizirati jedna smjena nastave kako bi se omogućio djeci cjelodnevni boravak uz niz izvannastavnih aktivnosti i mogućnosti učenja u školi.

DODATNI PROGRAMI OBRAZOVANJA

Cisco Networking Academy je program obrazovanja u području mrežnih tehnologija pokrenut i potpomognut od tvrtke Cisco Systems.

U Republici Hrvatskoj program se odvija se u organizaciji Hrvatske akademske i istraživačke mreže - CARNet. Program danas obuhvaća 10,000 akademija s 296.000 studenata u svih 50 saveznih država SAD i u 150 svjetskih zemalja

Koristi od programa su višestruke:

- polaznici dobivaju šansu za lakše zaposlenje
- škole dobivaju priliku pružiti obrazovanje iz područja pred kojim je velika budućnost, a istovremeno dobivaju ljude koji im trebaju za održavanje njihovih internih mreža
- tvrtke dobivaju obrazovane i certificirane djelatnike
- država dobiva podršku u nastojanjima da uvede informacijske tehnologije u škole i istovremeno manji broj nezaposlenih

Nakon završetka programa polaznici mogu pristupiti polaganju CCNA (Cisco Certified Network Associate) ispita. CCNA certifikat koji se stječe polaganjem završnog ispita, polazna je točka u daljnjem obrazovanju koje nudi Cisco.

Program je namijenjen učenicima srednjih škola, studentima veleučilišta i sveučilišta, te drugim osobama starijim od 16 godina zainteresiranim za mrežne tehnologije.

Cisco akademija u sklopu Veleučilišta Lavoslava Ružičke u Vukovaru djeluje od 4. travnja 2008. i organizirana je kao lokalna akademija kapaciteta 20 polaznika po generaciji. Nastavni program obuhvaća 280 sati nastave u 4 modula koji se provode tijekom 9 mjeseci, odnosno 4 mjeseca po 9 tjedana nastave.

Grad Vukovar kao poticaj obrazovanju kadra informatičke struke sufinancira 50% školarine za polaznike koji imaju prebivalište na području grada Vukovara.

Microsoft IT Akademija

Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru je 3. Listopada 2007. pokrenulo Microsoft IT Akademiju s ciljem ponude dodatne stručne i specijalizirane edukacije za studente i nastavnike. Ovo je prva Microsoft IT akademija namijenjena studentima i akademskom kadru koja je otvorena na području Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema te druga na području Hrvatske.

Akademija radi po službenim MOC obrazovnim programima Microsofta (MOC – Microsoft Official Curriculum). Program se sastoji od niza stručnih modula, odnosno MCP ispita koji pokrivaju posebna, usko specijalizirana informatička znanja, a odnose se na primjenu Microsoftovih tehnoloških i programskih rješenja, te Microsoftovih računalnih aplikacija u svakodnevnom radu.

Stjecanjem MCSA certifikata, kao polaznog certifikata više razine, polaznici usvajaju znanja neophodna za obavljanje poslova poput:

- Mrežni administrator (Network Administrator)
- Sistemske administrator (Systems Administrator)
- Inženjer za podršku informacijskih sustava (Information Technology Engineer)
- Administrator informacijskih sustava (Information Systems Administrator)
- Tehničar za održavanje mreža (Network Technician)
- Specijalist tehničke podrške (Technical Support Specialist)

Ovakvim modularnim pristupom, polaznicima je omogućen izbor upravo onih pojedinačnih certifikata koji su od njihovog najvećeg interesa, te u konačnici „slaganje“ pojedinih modula u željene kombinacije potrebne za certifikate više razine.

Prednost ove akademije je u tome što će studenti prije završetka studija dobiti neophodna znanja za daljnji rad u IT industriji po višestruko nižim cijenama u odnosu na komercijalnu ponudu, a budući poslodavac će dobiti osobu koja već istog trenutka može preuzeti određene poslove.

Akademiji je omogućeno širenje ponude obrazovnih modula (MCP ispita) u skladu s izraženim potrebama. Na taj način, Akademija može u vrlo kratkom razdoblju učinkovito i fleksibilno odgovoriti potrebama polaznika. Grad Vukovar kao poticaj obrazovanju kadra informatičke struke sufinancira 50% školarine za polaznike koji imaju prebivalište na području grada Vukovara.

6.10. KULTURNO NASLJEĐE, DJELOVANJE I OBNOVA

SLIKA 10: Vučedolska golubica

Izvor: www.vukovarske-novine.com

činjenica da su 2 najznačajnija keramička nalaza vrlo brzo postali simboli grada; radi se o Vučedolskoj golubici, pronađenoj 1936. i čizmici pronađenoj 2007. godine.

Vučedol je i izuzetno bogato nalazište na kojemu je u svim dosadašnjim istraživanjima istraženo tek oko 12% površine što će sigurno osigurati i niz novih značajnih nalaza u budućnosti.

Prepoznajući važnost nalazišta na Vučedolu i same vučedolske kulture Vlada u suradnji sa Razvojnou bankom Vijeća Europe provodi projekt Ilok-Vučedol-Vukovar u sklopu kojega se provode arheološka istraživanja lokaliteta te koji će osigurati sredstva za izgradnju arheološkog parka sa replikama vučedolskih kuća.

Strateški važan položaj, kao i prirodne odrednice prostora uvjetovale su naseljenost prostora grada Vukovara u stalnom razdoblju od 7000-8000 godina. Dokaze za to nalazimo u nizu arheoloških nalazišta od kojih su svakako najznačajnija nalazišta Vučedolske kulture koja je svoj naziv dobila po nalazištu Vučedol udaljenom svega 5 km od grada. Lokalitet je sustavno istražen, otkrivene su radionice za preradu bakra, karakteristične kuće (megaron) i prekrasna keramika, koju naročito karakteriziraju bijeli stilizirani ukrasi na crnoj podlozi.

O jedinstvenosti i prepoznatljivosti kulture dovoljno govori

SLIKA 11: Vučedolska čizmica

Izvor: www.vukovarske-novine.com

SLIKA 12: Najstarija veduta grada Vukovara s prikazom vukovarske tvrđave Prandstatter, 1808.

Izvor: Optički snimak razglednice u povodu 400. Obljetnice najstarije vedute grada Vukovara

U vukovarskom kraju brojna su arheološka nalazišta iz neolitika, brončanog, starijeg i mlađeg željeznog doba, nalazišta koja svjedoče o životu Ilira i Kelta. Nekropola ilirskih grobova na Lijevoj bari u Vukovaru, osobito je važna jer dokazuje da je ovdje bilo i veliko naselje.

Grad Vukovar ima iznimno bogatu baštinu i u arheološkom i u povijesnom smislu. Najstariji tragovi naseljavanja grada otkriveni su na središnjoj gradskoj zaravni povrh Dunava oko današnje Gimnazije, franjevačkog samostana i ulice Šamac te na položaju Adica, gdje su evidentirani nalazi starčevačke kulture, najstarije neolitičke kulture (od 5500 do 4500 g.pr.Kr.)

Iz srednjeg i kasnog neolitika poznato je nekoliko na-seobinskih zona s dobro očuvanim ostacima kuća. Na položaju Berendijev vinograd su ostaci naselja vinčanske kulture (od 4700 do 3400 g.pr.Kr.), a u nešto mlađim slojevima vinograda Kirchbaum i vinograda Ružička te na području naseljenih areala ciglane Eltz i Berendijeva vinograda su ostaci naselja sopske kulture (od 4500 do 3400 g.pr.Kr.).

Ostaci naselja vučedolske kulture (2900 do 2300 g.pr. Kr.) su na Petri Skeli u Berendijevom vinogradu i vinogradu Laudenbach te na lokalitetu Desna Supoderica.

Pojedinačni tragovi su na arheološkim nalazištima Velika Skela (Najparov vrt), u vrtu franjevačkog samostana i na Dobroj vodi.

O razdoblju Srednjeg vijeka na području grada Vukovara relativno se malo zna. Tome je doprinijela plavnost područja, zbog čega je većina objekata građena od drveta, ali i politička trusnost područja koje je uvijek bilo granica između istoka i zapada. To razdoblje obilježeno je i turskom okupacijom područja, a vizuom grada dominira vukovarska tvrđava koja se nalazila na prostoru današnje crkve Sv. Filipa i Jakova i koja je opisivana kao impresivno i čvrsto zdanje koje dominira područjem na povišenim obalama Dunava.

SLIKA 13: Izgled prostora na kojemu se danas nalazi hotel Dunav

Izvor: Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu, Monografija grada Vukovara

Na žalost, od srednjovjekovne arhitekture u gradu nije preostalo gotovo ništa. Prilikom povlačenja Turaka grad je spaljen, a sama tvrđava urušila se uslijed višestoljetnog neodržavanja 1752. godine. Ipak, dijelovi temelja tvrđave ugrađeni su u objekte na potezu užeg središta te kao takvi otvaraju mogućnost detaljnijeg istraživanja i, uz pravilnu valorizaciju, prezentiranja ovog zasigurno važnog srednjovjekovnog objekta.

Odlaskom Turaka i uključivanjem područja u Monarhiju oblikuje se Vukovarsko vlastelinstvo koje je bilo među većim i značajnijim vlastelinstvima.

1773. godine izrađuje se Atlas vukovarskog vlastelinstva koji sadržava 25 rukom nacrtanih karata i jednu tiskanu kartu Sclavoniae Regnum (Kraljevina Slavonija), koja služi za ilustraciju položaja vlastelinstva u širem prostoru. Atlas je najstariji i najcjelovitiji kartografski izvor za povijest vukovarskog vlastelinstva, a ističe se svojim izuzetno velikim formatom (95 x 68 cm), luksuznim kožnim uvezom i načinom izrade te je kao takav rijedak primjer kartografije na području tadašnje Monarhije i vrlo vrijedan spomenik kulture vukovarskog kraja

U 18., 19. i početkom 20. st. život u Vukovaru ne zaostaje za drugim gradovima Monarhije. Grad tada dobiva svoje prepoznatljive konture i status industrijskog, obrtničkog, kulturnog i financijskog središta. Vukovar je i sjedište velike Srijemske županije.

Područjem upravlja obitelj Eltz pod čijim patronatom grad izrasta u jedan od najnaprednijih u regiji. Napomenimo, kao primjer naprednosti grada, samo da je grad elektrificiran već 1909., čak 19 godina prije Osijeka, 20 prije Broda, 22 prije Vinkovaca. Struja se proizvodila u vlastitom pogonu kudeljare.

Do rata na području nekadašnjeg Borova postojao je jedan od najvećih industrijskih kompleksa. Komplex Borova je projektiran za potrebe industrije s usmjerenjem na gumarsku proizvodnju. Gradnja je počela 1931. godine te su izgrađeni industrijski objekti, stambeno naselje, zgrade i prostori javne namjene. Naselje je bilo izgrađeno po ideji vrtlog grada s jasnim odvajanjem proizvodno-industrijske, stambene i rekreacijske zone.

I: Nekadašnji izgled Strossmayerove ulice (područje ulice Velepromet)
Izvor: www.vucafe.org

Razdoblja Prve i osobito Druge Jugoslavije imali su vrlo negativan utjecaj na ukupni razvitak Vukovara, pa tako i na kulturno nasljeđe. Osobito su iza 1945. te nakon velike poplave 1965. koja je dijelom uništila arhitektonsko nasljeđe središta grada, a dijelom poslužila kao opravdanje za uklanjanje neželjenih građevina koje su uglavnom zamjenjivane tzv. socrealističkom arhitekturom.

U navedenom razdoblju uništeni su veliki potezi starih građevina u današnjoj Strossmayerovoj ulici, zatim na području današnjeg hotela Dunav i pripadajućeg parkinga, na području Šamca (područje oko crkve Sv. Filipa i Jakova te gimnazije), kao i šireg prostora oko centra grada (Sajmište, Šapudl i dr.). Najvećim dijelom predmetom intervencija bile su zgrade manje arhitektonske, ali znatne ambijentalne vrijednosti te vjerski objekti, kao i dobro sačuvani dugački potezi tzv. turske kaldrme kojom je bila popločana većina gradskih ulica.

SLIKA 15: Nekadašnji izgled Strossmayerove ulice (područje hotela Lav i zgrada NAMA-e)
Izvor: www.vucafe.org

Intervencija nije bilo pošteđen niti kompleks tvornice Borovo sa vrlo vrijednim radničkim naseljem, tzv. kolonijama, odnosno Bata-vilama, u kojima su radene prvenstveno intervencije podizanja krovova na do tada ravne zgrade.

Građevine prikazane na slikama 17, 18 i 19 zbog svoje arhitektonske vrijednosti zavrđuju novu valorizaciju i razmišljanje o mogućoj obnovi. Osim građevina Vukovar je obilovao i drugim lokalnim posebnostima:

- Kao sajamski grad, koji je to pravo prvi puta dobio 1220., redoviti sajmovi su se odvijali na površini oko starog tornja
- Naselje Mitnica naziv je dobilo po istoimenoj rampi na kojoj su se naplaćivala davanja za prolaz i sudjelovanje na sajmovima (tzv. mitničarenje)
- Veliki drveni most preko starog korita Vuke na Priljevu i niz manjih mostova

SLIKA 16: Stara sinagoga, kasnije kalwinska crkva s prvim izgrađenim armiranobetonskim tornjem u Hrvatskoj, srušena 1965.

Izvor: www.vucafe.org

SLIKA 17: Nova sinagoga, srušena 1958.

Izvor: www.vucafe.org

SLIKA 18: Zidani most preko rijeke Vuke, srušen 1965. (dolje)

Izvor: www.vucafe.org

- U gradu postoji 24 stepeništa, različitih razdoblja gradnje, od kojih je većina zapuštena
- Niz vodenica (8) koje su se prostirale na potezu od dvorca Eltz do starog ušća Vuke
- Vlak „Ćiro” koje je prometovao po nekadašnjoj pruzi prema Tovarniku.

SLIKA 19: Ostaci starog drvenog mosta preko Vuke na priljevu

Autor: Davor Garbac

RATNA RAZARANJA

Svojim urbanističkim ustrojem te dobro očuvanom spomeničkom baštinom i parkovnim nasljeđem, povijesna cjelina Vukovara je do rata bila jedna od najvrjednijih u Hrvatskoj. Ratnim razaranjima 1991. godine, a zatim i neovlaštenim rušenjem uličnih poteza u vrijeme okupacije, povijesna jezgra Vukovara teško je stradala. Velika većina povijesnih građevina, od onih najjednostavnijih pa do reprezentativnijih građevina pretrpjele su teška oštećenja, kao što su kompleks crkve Sv. Filipa i Jakova s Franjevačkim samostanom, dvorac grofova Eltz, barokne zgrade u starom dijelu Vukovara, palača Srijemske županije, zgrada Kotarskog suda, grobne građevine, kao što su mauzoleji obitelji Eltz, Paunović, Panić i Stanić, te groblja, od kojih su posebno uništeni rimokatoličko i staro „švapsko” groblje.

Na području povijesne urbanističke cjeline Vukovara utvrđena je ratna šteta na ukupno 118 spomeničkih i ambijentalnih građevina unutar povijesne jezgre. Od ukupnog broja građevina, 91 je stambene i/ili poslovne namjene, 6 je gospodarske namjene, 13 je sakralnih građevina, 6 je reprezentativnih grobnih građevina, dok su

22 skulpture, križevi i sl.

Od 118 popisanih i procijenjenih građevina - spomenika kulture, 21 je razorena, 48 je dijelom razoreno, 25 ima teške štete na konstrukciji građevine, 13 je lakše oštećeno na konstruktivnim dijelovima građevina, 5 građevina pretrpjelo je manju štetu koja nije ugrozila njihovu stabilnost, a 6 je lakše ili samo površinski oštećeno.⁴⁶

Proces obnove dugotrajan je, izuzetno skup i zahtjevan. Tijekom obnove došlo je do znatnih izmjena u vizurama prostora te će proces obnove svakako biti predmet budućih rasprava, kako o samoj kvaliteti, tako i o utjecajima na kulturno nasljeđe grada Vukovara.

KULTURNO POVIJESNE CJELINE

Od potencijalno vrijednih povijesnih cjelina i objekata treba spomenuti:

- Povijesne cjeline: Gradska naselja (Stari i Novi Vukovar, Šapudl, Šamac, Sajmište, Mitnica, Pri-ljevo sa Harschovim vilama i starom zgradom kolodvora Novi Vukovar), Borovo naselje - kompleks tvornice Borovo i kolonije
- Povijesni perivoj: Vukovar - zona perivoja Eltz, dvostruki drvored u Novom Vukovaru, te vuko-varski gradski parkovi na Trgu Žrtava fašizma, M. Gupca, kod Radničkog doma.
- Povijesne građevine i kompleksi: Civilne građevine: gradske pučke kuće u Vukovaru.
- Vojne građevine: lokacije i gradišta srednjovjekovnih utvrda
- Privredne građevine: stara klaonica Vukovar, žitni magazin Novi Vukovar, industrijski kompleks pogona „Bata“ (1931-38.)
- Sakralne građevine: katoličke župne, flijalne crkve i kapele u Vukovaru (Sv. Rok, Sv. Ivan Nepomuk, Gospa od Hrasta, grobna kapela Eltzovih, županijska kapela, kapelica Gospe od dobrog savjeta, itd. te niz gradskih raspela, a osobito Bečarski križ).
- Grobne građevine: Vukovar - židovsko groblje s ulaznim objektom, njemačko novovukovarsko groblje s ulaznim objektom, pravoslavno groblje s ulaznim objektom i stubištem, katoličko i „kugino“ groblje s kapelama.
- Arheološke zone - lokaliteti i nalazišta: Vukovar - 10 lokaliteta: srednjovjekovne nekropole u Županijskoj ulici, nekropole na lokalitetu Kriva Bara. Istraživanja s dostojnom memorijalnom prezentacijom i zaštitom potrebno je provesti i na mjestima masovnih grobnica iz Domovinskog rata
- Urbanističko-arhitektonska cjelina proizvodnog kompleksa Bata.

Unutar Grada Vukovara nalazi se nekoliko zona koje spadaju u kulturno povijesne cjeline. Od njih treba spomenuti:

- kompleks vlastelinstva Eltz
- barokna jezgra Grada
- plato franjevačkog samostana i zgrade gimnazije.

Posebnu vrijednost cijelom Gradu daje proizvodni kompleks Bata, arheološko-turistički park Vučedol, rijeke Dunav koja zbog kontrasta svojih obala daje posebnu estetsku vrijednost te rijeka Vuka koja svojim prirodnim ambijentom plavnih dolina sa autohtonom vegetacijom te brojnim močvarnim rukavcima i Adicom kao zelenim plućima grada, daje izvrsnu poveznicu urbane cjeline sa prirodnim okolišem.

Pojedinačno zaštićena registrirana kulturna dobra na području Grada Vukovara:

- Kompleks vlastelinstva Eltz
- Palača Srijemske županije
- Zgrada jednokatnice Poić, sada Ćirić
- Zgrada jednokatnice zbirke Bauer i galerije umjetnina (nekada dilažanska pošta)
- Mauzolej Paunović

⁴⁶ Plan i Program obnove i razvoja grada Vukovara za razdoblje 2004 – 2008, Vlada RH, 2003. godine

- Župna crkva sv. Filipa i Jakoba i franjevački samostan
- Saborni hram sv. oca Nikolaja
- Pravoslavna kapela sv. Petke (Dobra voda)
- Zgrada gradskog magistrata (jednokatnica gradskog poglavarstva)
- Vila Knoll - mali dvor Eltz
- Radnički dom (Grand hotel Paunović)
- Grobna kapela obitelji Eltz
- Rodna kuća nobelovca Lavoslava Ružičke
- Crkva sv. Marije pomoćnice kršćana, Sotin
- Lijeva Bara, prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet
- Vukovar - Desna Bara, prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet
- Velika Skela, prapovijesni arheološki lokalitet
- Dobra voda, prapovijesni arheološki lokalitet
- Petri skela I, prapovijesni i antički arheološki lokalitet
- Petri skela II, srednjovjekovni arheološki lokalitet
- Od Petri skele do Vučedola, prapovijesna arheološka zona
- Lijeva Bara - Slavija, prapovijesni arheološki lokalitet
- Adica - srednjovjekovni arheološki lokalitet
- Desna Supoderica - prapovijesni arheološki lokalitet
- Kriva Bara - prapovijesni i srednjovjekovni lokalitet
- Lijeva Supoderica - prapovijesni arheološki lokalitet
- Budžak - prapovijesni arheološki lokalitet
- Zgrada radničkog doma u Vukovaru, kulturno dobro vezano uz radnički pokret
- Spomenik palim borcima NOR-a i Crvene armije u Vukovaru, kulturno dobro - II. svjetski rat
- Spomen groblje sa spomen obilježjem na mjestu stradanja 3000 antifašista u Dudiku, Vukovar, kulturno dobro - II. svjetski rat
- Spomen kosturnica palih boraca Bugarske armije, na groblju, kulturno dobro - II. svjetski rat

Osim navedenih, na području grada nalazi se niz drugih objekata koji imaju znatnu lokalnu arhitektonsko-ambijentalnu vrijednost i koji zaslužuju spomeničku zaštitu. Osobito se to odnosi na čak 5 starih groblja, rimokatoličko, pravoslavno tzv. švapsko, židovsko i kugino groblje. Od navedenih, prodajom grobnih mjesta i intervencijama u izgradnju novih, osobito je ugroženo staro rimokatoličko groblje na Sajmištu, zatim stari toranj (vodosprema), tzv. Bečarski križ, kao i niz drugih križeva i kapelica građenih uglavnom tijekom 19. st.

Druge materijalna kulturna dobra visoke vrijednosti:

- Atlas vukovarskog vlastelinstva iz 1773.
- Zbirke Gradskog muzeja Vukovar
- Zbirka Bauer
- Zbirka suvremene umjetnosti
- Donacija Matijaš (zbirka umjetnina Branka Crlenjaka)
- muzejska biblioteka i arhivska građa
- ostale povijesne, zavičajne i umjetničke zbirke
- zbirka povijesnog namještaja, opreme i umjetnina dvorca Eltz i drugih građanskih obitelji
- oko 15.000 muzejskih predmeta je uništeno, otuđeno ili još uvijek nije vraćeno iz Srbije
- Knjižnica samostana Sv. Filipa i Jakova (jedna od 3 najvrednije zbirke u Hrvatskoj, sa 17.000 svezaka od kojih je najstariji primjerak knjiga iz 1453. godine; u ratnom vihoru nestalo je ili uništeno oko 5.000 knjiga iz zbirke)
- Zbirka Spomen muzeja Lavoslava Ružičke (većim dijelom uništena)
- Zbirka Spomen muzeja II. Kongresa KPJ (u potpunosti uništena)
- Moći Sv. Bone, gradskog zaštitnika (spaljeni tijekom okupacije)

Osim materijalnih dobara, moguće je identificirati i niz nematerijalnih, kao npr. priče iz života građanskog Vukovara, legende oko naziva određenih objekata i ulica (Bečarski križ, ulica Tri ruže i sl.), ali i dio nasljeđa usmene predaje, poput priče o štovanju Gospe od hrasta. Također moguće je identificirati i priče iz ratnog razdoblja. Sve navedeno dio je identiteta grada i kao takvo treba postati i dijelom njegova kulturnog, turističkog i drugih djelovanja.

Osobe iz gradske povijesti koje traže bolje izučavanje, vrednovanje i primjerenu prezentaciju:

- **Lavoslav Ružička**, prvi hrvatski nobelovac
- **Fran Funtak**, vukovarski arhitekt i mostograditelj, graditelj prvog armiranobetonskog crkvenog tornja u Hrvatskoj 1910. godine (nadogradnja Male sinagoge u kalvinsku crkvu)
- **Nikola Andrić**, hrvatski književni povjesničar, filolog, dramaturg i kazališni djelatnik, dramaturg i intendant HNK, kao i jedan od utemeljitelja zagrebačke glumačke škole i osječkoga HNK. "Branič jezika hrvatskoga" iz 1911. godine važan je doprinos hrvatskom jezičnom purizmu. Izdavao "Zabavnu biblioteku".
- **Franjo Benzinger**, profesor Farmaceutskog fakulteta u Zagrebu i osnivač Zavoda za farmaceutsku tehnologiju. Osnovao je i vodio pokusnu stanicu za ljekovito bilje u Zagrebu. Radio je na izradi prvog izdanja Jugoslavenske farmakopeje, urednik je znanstvenopraktičnog djela Apotekarskog vjesnika.
- **Siniša Glavašević**, ratni izvjestitelj Radio Vukovara. Njegove priče iz radijskog etera tijekom ratnih događanja sakupljene su u djelo "Priče iz Vukovara"
- **Pavao Pavličić**, književnik. Većina njegovih djela tematizira Vukovar i vukovarsku prošlost

Popis spomenika Domovinskog rata u Vukovaru:

- Spomen dom "Ovčara"
- Spomen obilježje u obliku crnog kamenog stupa u sjećanje na 261 ranjenog branitelja, civila i bolničkog osoblja
- Memorijalni centar "Vukovarska bolnica"
- Memorijalno groblje sa spomen obilježjem -Kocka - u spomen na 938 ekshumiranih žrtava Domovinskog rata
- 938 mramornih bijelih križeva na području masovne grobnice u sklopu Memorijalnog groblja
- Memorijalni, informacijski, dokumentacijski i edukacijski centar Domovinskog rata u sklopu vukovarske vojarne
- Memorijalno spomen obilježje - Vodotoranj (u planu izgradnje)
- Memorijalni centar "Blago Zadro" (u planu)
- Spomenik Blagi Zadru
- Spomen obilježje 24-ici poginulih članova NK Radnički
- Spomen ploča u trajno sjećanje na poginule, zarobljene i nasilno odvedene hrvatske branitelje i civile
- Spomen ploča poginulim djelatnicima luke
- Kameni križ na ušću Vuke u Dunav
- Spomenik Vukovarsko srce u krugu bolnice
- Javne institucije u kulturi:
- Gradski muzej
- Galerija Oranžerija
- Hrvatski dom
- Gradska knjižnica
- Rodna kuća Lavoslava Ružičke

Na području kulture djeluje i niz podružnica nacionalnih instituta i organizacija, kao i niz udruga i građanskih inicijativa.

Događanja na području kulture su brojna. Redovito se održavaju kazališne predstave i koncerti, književne večeri, a u gradu djeluje i kino dvorana u Borovu naselju. U Radničkom domu predviđen za obnovu je Grand Hotel Vukovar.

Na ovom mjestu izdvajamo neka redovita događanja:

- Festival komorna glazbe
- Vukovarske adventske svečanosti
- Memorijal Stjepana Petrovića
- Vukovarski salon
- Brojne druge pojedinačne izložbe, koncerti, događanja i umjetničke radionice
- Vukovar Film Festival, festival flma podunavskih zemalja
- Vukovarsko lutkarsko proljeće
- Festival Glumca
- Ružičkini dani, sastanak tehničara i tehnologa Slavonije i Baranje sa dijelom posvećenim promicanju lika i djela Lavoslava Ružičke
- Bonofest, festival duhovne glazbe
- Hip-Hop festival
- Ljeto u Vukovaru, kulturno-zabavna manifestacija
- Ljeto u Gradskoj knjižnici Vukovar
- Vukovarska špica
- Dječji cvjetni korzo

U svrhu obnove i unaprjeđenja kulturnog naslijeđa provode se 3 programa:

- **Projekt Vukovar-Vučedol-Ilok** - Projekt Vlade RH kroz sredstva Razvojne banke Vijeća Europe u sklopu kojega će se izvršiti obnova kompleksa dvorca Eltz, obnova objekata najveće vrijednosti u baroknom centru grada te vršiti arheološka istraživanja i izgradnja arheološkog parka na Vučedolu.
- **obnova i uređenje park šume Adica** - Projekt Grada Vukovara i UNDP sa svrhom revitalizacije šumskog područja i izgradnje uslužnih i turističkih objekata
- **Program obnove temeljem Zakona o obnovi i razvoju grada Vukovara**

Zaključno se može reći da je Vukovar grad bogate i burne prošlosti, značajnog naslijeđa i grad koji je kroz najveći dio svoje prošlosti bio značajan kulturni i inovativni centar regije. Gledajući i druge kvalitete prostora (raznolikost i očuvanost okoliša, izuzetna dinamika krajobraza, prijeratna kulturna infrastruktura i izletničke lokacije te neposredne potrebe kulturne revitalizacije) Vukovar se promiče u prostor sa znatnim potencijalom razvoja kulturnog središta, prije svega temeljenog na svojevrsnom lokalnom štovanju prvenstveno Dunava, Vuke i Vučedola, ali i drugih kulturnih i prirodnih posebnosti kraja.

Navedeno daje izvrsne mogućnosti razvoja kulturnih sadržaja lokalnog, ali i međunarodnog karaktera te njihovog povezivanja sa gospodarstvom, sadržajima u prirodi i drugim resorima. Kao preduvjet za navedeno može se izdvojiti potreba jačeg zajedničkog djelovanja cjelokupnog grada na osmišljavanju, poticanju i provedbi kulturnih prostora i sadržaja.

Naglasci:

- Na području Grada treba detaljnije istražiti kulturno povijesna dobra, osobitu pažnju usmjeriti zaštitu područja i građevina, te ih prezentirati u promidžbene svrhe razvoja turizma i uključivanja u kulturne rute.
- Potrebno je kontinuirano raditi na poboljšavanju kvalitete življenja građana podizanjem kvalitete uvjeta obrazovanja, zdravstvenih i socijalnih usluga te raznih kulturnih i društvenih događaja.
- Grad Vukovar svojim poviješću, arheološkim nalazištima, specifičnim ambijentom kulturno-povijesne cjeline grada, rijekama koje uz šume oblikuju prekrasne vizure grada, čini jedinstveno urbano područje na ovim prostorima.

- Cilj razvoja grada je očuvanje i unaprjeđenje stanja krajolika s njegovim prirodnim i povijesnim značajkama, te razvoj djelatnosti zasnovanim i naslonjenim na prirodno i kulturno nasljeđe Grada.
- Grad Vukovar područje je bogato mnogim tragovima svog povijesnog značaja, kao i tragova naseljenosti od najranijih vremena koja sežu u mlađe kameno doba preko bakrenog doba do danas.
- Grad Vukovar je uvršten u karte kulturnih parkova Podunavskih zemalja. Uz ostale sadržaje grad se može dugoročno razvijati kao zanimljivo turističko odredište kulturnog turizma na ovom području.
- Prirodne datosti učinile su ga pogodnim za uključivanje i razvoj prometnih putova koje su u konačnici doprinijele razvoju Grada kao urbane cjeline, sjedištem Županije i nositeljem gospodarskog i društvenog života.
- Velike posljedice ratnih događaja odrazile su se i na prirodnim i kulturnim dobrima.
- Obnova i restauracija istih, zahtjeva vrijeme i značajna financijska sredstva. Istovremeno u novijoj Hrvatskoj povijesti grad Vukovar biva prihvaćen kao Grad heroj i simbol obrane Hrvatske, a Vučedolska golubica prepoznatljiv zaštitni znak naseljenosti vukovarskog kraja od davnina.
- Veleučilište treba biti stjecištem razmjene stručnih znanja u interesu razvoja gospodarstva na ovim područjima te ubrzanog razvoja i primjene znanja i tehnologija.
- Strukovno obrazovanje potrebno je uskladiti sa potrebama gospodarstva.

6.11. CIVILNO DRUŠTVO

Na području Grada Vukovara djeluje 226 udruga⁴⁷ različitih djelatnosti.

Udruge pružaju mogućnost zajedničkih akcija i sudjelovanja u manifestacijama, putovanjima i međunarodnim susretima srodnih udruga. O svim događajima, susretima, putovanjima i manifestacijama, stanovništvo se redovno informira putem lokalnih medija, te se također izvještava o projektima i planovima Grada.

U sklopu rada udruga pokrenuta je i web stranica www.icm-vukovar.info⁴⁸ koja prati, najavljuje i izvještava o događanjima na području grada Vukovara s naglaskom na djelovanje udruga, aktivizam i populaciju mladih.

Udruge i institucije civilnog društva su uglavnom ne-umrežene, pojedine institucije djeluju bez ikakve suradnje sa okolinom u kojoj djeluju i bez osluškivanja potreba i želja stanovništva. Pojedini programi i događanja organizirani su bez pravilne promocije, čime izostaje njihov puni učinak na razvoj stanovništva. Time djelovanje udruga i institucija postaje samo sebi svrha, odnosno vid trošenja sredstava bez traženja i propisivanja mjerila učinkovitog djelovanja.

Većina subjekata civilnog društva ili nemaju web stranice ili stranice šturo prikazuju sadržaje djelovanja. Tržišno praćenje i korištenje ekonomskih metoda nedostatne su, često i potpuno nepostojeće.

Civilno djelovanje se ne shvaća kao tržište na kojemu je potrebno pridobiti korisnike ili ih sustavno oblikovati, nego više kao zatvoren sustav automatski usmjeren na specifičan dio populacije.

Financiranje programa uglavnom se oslanja na dotacije države i lokalne vlasti. Osim nekolicine primjera,

VRSTA UDRUGE (PO DJELATNOSTI)	BRZ UDRUGA
Društveni	1
Ekonomska	3
Etnička	8
Gospodarske	14
Izobrazbene	8
Komunističke	6
Informacijske	3
Kulturne, rekreativne i športske	19
Nacionalne	7
Tržišna djelatnost, misli i ljubavi	10
Tržišna djelatnost	8
Socijalne	25
Športske	76
Tehnološke	13
Udruge Domovinskog rata	13
Zdravstvene	10
Zdravstvene	1
Znanstvene	1
Ostale	4
UKUPNO	226

TABLICA 11: Pregled broja udruga prema djelatnostima

Izvor: Web stranica Registra udruga RH
<http://www.uprava.hr/RegistarUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchForm.jsp> (20.11.2008.)

⁴⁷ Izvor: Web stranica Registra udruga RH, www.uprava.hr (20.11.2008.)

⁴⁸ Projekt PRONI centra financiran od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i Grada Vukovara

većinom se slabo koriste druga sredstva financiranja projekata, a navedeno se osobito odnosi na vrlo izdašna sredstva europskih fondova. Za izdašnije korištenje sredstava fondova potrebno je potaknuti stvaranje lokalnih, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih partnerstava sa subjektima sličnih područja djelovanja ili sa subjektima s kojima je moguće raditi na ostvarivanju projekata sa sličnim ciljevima.

Dojam koji se stiče je da postoji većina potrebne infrastrukture za razvoj lokalne zajednice, no ona se ne koristi primjereno. Uslijed toga, najveći problem je nastajanje svojevrsne informacijske blokade zbog koje mogućnosti i informacije o događanjima i radionicama ne dolaze do potencijalnih krajnjih korisnika. Osobito su navedenim pogođeni mladi koji ne prate tradicionalna sredstva informiranja.

Samo stanovništvo grada Vukovara, pod pritiskom (još uvijek) brojnih problema života u gradu Vukovaru, slabije je zainteresirana za sudjelovanje u oblicima djelovanja civilnog društva. Dijelom je tome razlog i šire rasprostranjena apatija te osjećaj nemogućnosti vlastitog utjecaja na odlučivanje lokalne uprave. Navedeno je snažna preporuka gradskoj vlasti za usvajanje nekog od mogućih modela sudjelovanja stanovništva u oblikovanju razvoja grada Vukovara. Drugim dijelom je uzrok nesudjelovanja građana sam rad subjekata civilnog društva, odnosno njihova slabija javna vidljivost, uslijed čega javnost često nije svjesna njihovog postojanja u lokalnoj zajednici.

Tijekom 2006. godine od strane Regionalnog foruma udruga Slavonije pokrenuta je inicijativa za boljim povezivanjem i umrežavanjem lokalnih udruga te je stvorena inicijativa za osnivanjem Lokalnog foruma udruga, koji bi djelovao u okviru regionalne asocijacije. Cilj ovakvog horizontalnog povezivanja raznorodnih udruga je prije svega jačanje kapaciteta i održivosti samih udruga, ali i povezivanje i koordiniranje programa namijenjenih građanima.

Forum udruga je u okviru svog projekta Strategija partnerstva povezao predstavnike udruga i lokalnih samouprava koji su u Vukovaru izradili program zajedničkog djelovanja nazvan Agenda 2006-2009.

Program obuhvaća područja partnerske suradnje kojima se:

- stvara infrastruktura za jačanje organizacija civilnoga društva (Lokalni centri potpore),
- jača financijska održivost (Regionalna zaklada i programi samofinanciranja)
- potiče partnerstvo (Povelje o suradnji lokalne samouprave i udruga)
- potiče stvaranje razvojnih timova (razina gradova i/ili mikro-regija)
- uvodi model transparentne dodjele i trošenja sredstava iz proračuna JLS
- donosi komunikacijska strategija unutar članica Forumu udruga
- donosi komunikacijska strategija prema javnos
- donosi Strategiju partnerstva javnog i civilnog sektora

Ovakav oblik organiziranja udruga i stvaranje partnerstva sa lokalnim i regionalnim samoupravama predstavlja visoku razinu razvoja civilnoga društva i znatno doprinosi jačanju ukupnih razvojnih kapaciteta lokalnih zajednica. Kako je cjelokupni proces znatno usporeniji nego u susjednim regijama, potrebno je ponovno pokrenuti i uz podršku Regionalnog foruma udruga Slavonije ubrzano raditi na provedbi Agende 2006-2009 na području Grada Vukovara.

Veći broj perspektivnih, ali nedovoljno osnaženih udruga u razvojnom smislu treba osnažiti i smanjiti jaz u odnosu na manji broj udruga koje su uz dugogodišnju potporu međunarodnih organizacija i donatora uspjele postići institucionalnu i programsku održivost. Na taj način postiže se ujednačeniji razvitak raznorodnih organizacija civilnoga društva te ih se osposobljava za preuzimanje veće uloge i odgovornosti za razvojne projekte.

7. USTROJ I PRORAČUN GRADA VUKOVARA

7.1. USTROJ

Sustav lokalne samouprave⁴⁹ u Hrvatskoj definiran je Ustavnom od 22. prosinca 1990. godine. Pod jedinicama lokalne samouprave podrazumijevaju se općine i gradovi, dok su jedinice područne (regionalne) samouprave županije. Općine i gradovi osnivaju se zakonom.

Gradovi su definirani kao sjedišta županija i mjesta koja imaju više od 10.000 stanovnika, a koji čine urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu, te iznimno i mjesto za koje postoje posebni povijesni, gospodarski i geoprometni razlozi. Status velikog grada imaju mjesta s preko 35.000 stanovnika, dok iznimno grad Zagreb sa 770.058 stanovnika ima status područne samouprave (županija). U Hrvatskoj ukupno se nalaze 123 grada, gdje je Komiža sa 1.677 stanovnika najmanji grad, a Split najveći s 188.69450 stanovnika. Grad Vukovar s oko 31.670 stanovnika kao sjedište Vukovarsko-srijemske županije ima status velikog grada.

Ustavom RH dani su poslovi koji ulaze u djelokrug jedinica lokalne samouprave. Statutom Grada⁵¹ predviđeni su sljedeći poslovi:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalne djelatnosti,
- briga o djeci,
- socijalna skrb,
- primarna zdravstvena zaštita,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kultura, tjelesna kultura i šport,
- zaštita potrošača,
- zaštita i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarna i civilna zaštita,
- promet na svom području
- održavanje javnih cesta
- izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola i drugih akata vezanih uz gradnju, te provedba dokumenata prostornog uređenja.

Grad Vukovar u okviru samoupravnog djelokruga:

- raspolaze, upravlja i koristi imovinu u vlasništvu Grada,
- promiče društveni i gospodarski napredak radi vrednovanja lokalnih posebnosti i poštivanja prirodnih i prostornih mogućnosti,
- vodi brigu o potrebama i interesima stanovnika u oblasti predškolskog uzrasta, odgoja i osnovnog obrazovanja, primarne zdravstvene zaštite, kulture, tjelesne kulture i športa,
- osigurava uvjete za utvrđivanje politike gospodarenja prostorom i unapređuje i zaštitu prirodnog okoliša,
- obavlja poslove u vezi s poticanjem poduzetničkih aktivnosti i korištenja prostora u vlasništvu Grada,
- osigurava uvjete za održivi razvitak komunalnih djelatnosti,
- vodi brigu o uređenju naselja, kvaliteti stanovanja i komunalnim objektima,
- organizira obavljanje komunalnih i drugih djelatnosti,
- osniva pravne osobe radi ostvarivanja gospodarskih, društvenih, komunalnih, socijalnih i drugih interesa i potreba stanovništva,

⁴⁹ Ustav Republike Hrvatske, pročišćeni tekst, NN 28/01, članak 133

⁵⁰ Vodič kroz hrvatsku lokalnu i regionalnu samoupravu, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, 2005.

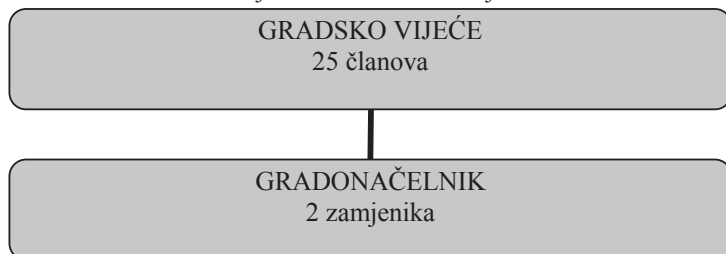
⁵¹ Statut Grada Vukovara, čl. 15

- obavlja razrez i naplatu prihoda koji pripadaju Gradu,
- potiče primjenu djelotvornih mjera radi zaštite životnog standarda i zbrinjavanja socijalno ugroženih osoba i obavlja poslove socijalne skrbi,
- potiče aktivnosti udruga građana,
- promiče očuvanje prirodne baštine, povijesnog, kulturnog i graditeljskog nasljeđa,
- osigurava uvjete za protupožarnu i civilnu zaštitu,
- osigurava uvjete za zaštitu potrošača,
- donosi proračun Grada,
- obavlja redarstvene poslove radi očuvanja komunalnog reda,
- obavlja i uređuje druge poslove koji su u neposrednoj vezi s interesima gradske zajednice za njezin gospodarski, društveni i socijalni napredak.

Obilježja općina i gradova su grb i zastava, koji se uređuju statutom. Statutom grada Vukovara⁵² određen je izgled i korištenje grba i zastave Grada. Oba simbola koriste se na način kojim se ističe tradicija i dostojanstvo Grada.

Dan Grada slavi se 3. svibnja.

Zakonom su definirana tijela Grada: Gradsko vijeće i Gradonačelnik.

GRAFIKON 7: Tijela Grada Vukovara

Gradsko vijeće

Gradsko vijeće čini 25 vijećnika. Gradsko vijeće može imati i više od 25 vijećnika ako je to potrebno da bi se osigurala odgovarajuća zastupljenost srpske nacionalne manjine u Gradskom vijeću sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina.

Pripadnicima srpske nacionalne manjine jamči se 9 mjesta u Gradskom vijeću razmjerno njenom udjelu u stanovništvu Grada Vukovara. Gradsko vijeće dužno je prije svakih redovnih izbora pravodobno uskladiti Statut s odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Mandat članova Gradskog vijeća traje četiri godine. Funkcija članova Gradskog vijeća je počasna i za to vijećnik ne prima plaću. Vijećnici imaju pravo na naknadu troškova u skladu s posebnom odlukom Gradskog vijeća. Vijećnici nemaju obvezujući mandat i nisu opozivi.

GRAFIKON 8: Ovlasti predstavničkog tijela – Gradsko vijeće
Izvor: STATUT GRADA VUKOVARA, članak 32.

⁵² Statut Grada Vukovara, čl. 4-6

Gradonačelnik

Gradonačelnik zastupa Grad Vukovar i nositelj je izvršne vlasti Grada Vukovara.

Mandat gradonačelnika traje četiri godine s tim da može i ranije prestati na temelju razloga određenih zakonom ili ako bude razriješen na referendumu.

Gradonačelnik je odgovoran za ustavnost i zakonitost obavljanja poslova koji su u njegovom djelokrugu i za ustavnost i zakonitost akata upravnih tijela Grada.

Gradonačelnik ima dva zamjenika, koji zamjenjuju gradonačelnika u slučaju duže odsutnosti ili drugih razloga spriječenosti u obavljanju svoje dužnosti. Jedan od zamjenika gradonačelnika mora biti iz reda srpske nacionalne manjine. Ako se na izborima za gradonačelnika ne izabere zamjenik iz reda srpske nacionalne manjine provode se dopunski izbori i gradonačelnik u tom slučaju ima tri zamjenika.

GRAFIKON 9: Ovlasti Gradonačelnika

Izvor: prema STATUT GRADA VUKOVARA, članak 27.

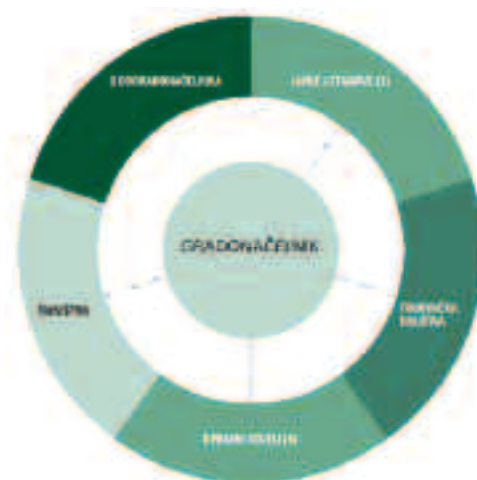
Upravne i stručne poslove iz djelokruga Grada obavljaju pročelnici, službenici te namještenici. U Gradu Vukovaru, poslovi iz djelokruga rada Grada provode se kroz upravne odjele, službe, urede i tajništvo. Na čelu upravnih odjela je Pročelnik, kojeg imenuje Gradonačelnik temeljem javnog natječja. Pročelnik je za svoj rad odgovoran Gradonačelniku. Tajništvom upravlja Tajnik koji ima status pročelnika.

Gradovi mogu osnivati trgovačka društva i javne ustanove, što je uobičajeno u području brige o djeci, kulturi, i socijalnoj skrbi. Grad Vukovar osnivač je sljedećih društava:

- Vodovod grada Vukovara d.o.o. za vodoopskrbu i odvodnju,
- Komunalac d.o.o. za komunalno gospodarstvo,
- Tehnostan d.o.o. za proizvodnju i distribuciju toplinske energije,
- Vukovarska gospodarska zona d.o.o.
- Razvojna agencija Vukovar d.o.o.,

Javne ustanove Grada Vukovara su:

- Gradski muzej Vukovar,
- Gradska knjižnica Vukovar,
- Dječji vrtić Vukovar I,
- Dječji vrtić Vukovar II,
- Hrvatski dom – javna ustanova u kulturi

GRAFIKON 10: Organizacijska shema Grada Vukovara

7.2. PRORAČUN

Prema Ustavu RH jedinice lokalne samouprave imaju pravo na vlastite prihode kojima slobodno raspolažu. Sve prihode i rashode jedinice lokalne samouprave prikazuju u svom proračunu, koji se uravnotežava snižavanjem izdataka ili pronalaženjem novih prihoda. Proračun se donosi prije početka kalendarske godine, dok se nakon isteka godine donosi godišnji obračun proračuna koji se donosi do kraja travnja tekuće godine. Grad se može zaduživati, raspisivati javni zajam ili izdavati obveznice i druge vrijednosne papire.

GRAFIKON 11: Vlastiti porezi općina i gradova

Izvor: Vodič kroz hrvatsku lokalnu i regionalnu samoupravu, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, Zagreb, 2005., str 27.

Pored vlastitih poreza općine, gradovi i županije imaju pravo i na dio zajedničkih poreza koji se raspodjeljuju između općine/gradova, županije i države. Zajednički porezi su porez na dohodak i porez na nekretnine.

Prihodi Grada Vukovara jesu:⁵³

- gradski porezi, prirezi, naknade, doprinosi i pristojbe,
- prihodi od stvari i imovinskih prava u vlasništvu Grada,
- prihodi od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u vlasništvu Grada,
- prihodi od naknade za koncesiju koju daje Gradsko vijeće,
- novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje Gradsko vijeće samo propiše u skladu sa zakonom,
- udio u zajedničkim porezima s Republikom Hrvatskom,
- sredstva pomoći i dotacija Republike Hrvatske u

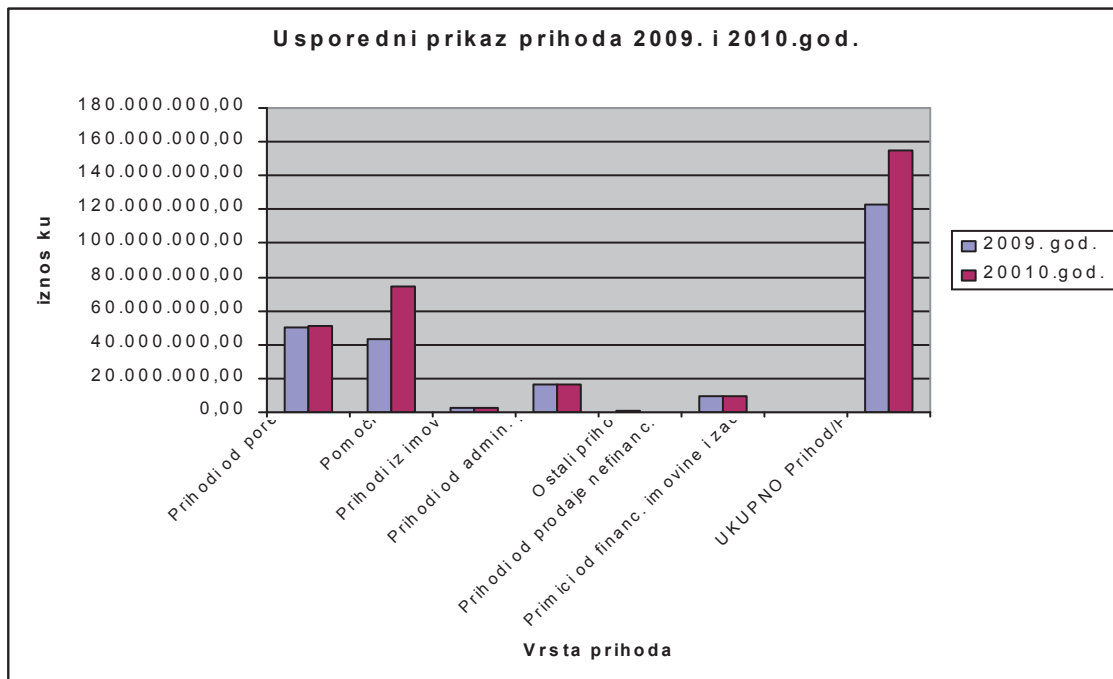
- državnom proračunu,
- drugi prihodi određeni zakonom.

VRSTA	GRAD VUKOVAR	ŽUPANIJA	DRŽAVA
POREZ NA DOHODAK	90%	10%	
POREZ NA NEKRETNINE	60%		40%

TABLICA 12: Zajednički porezi

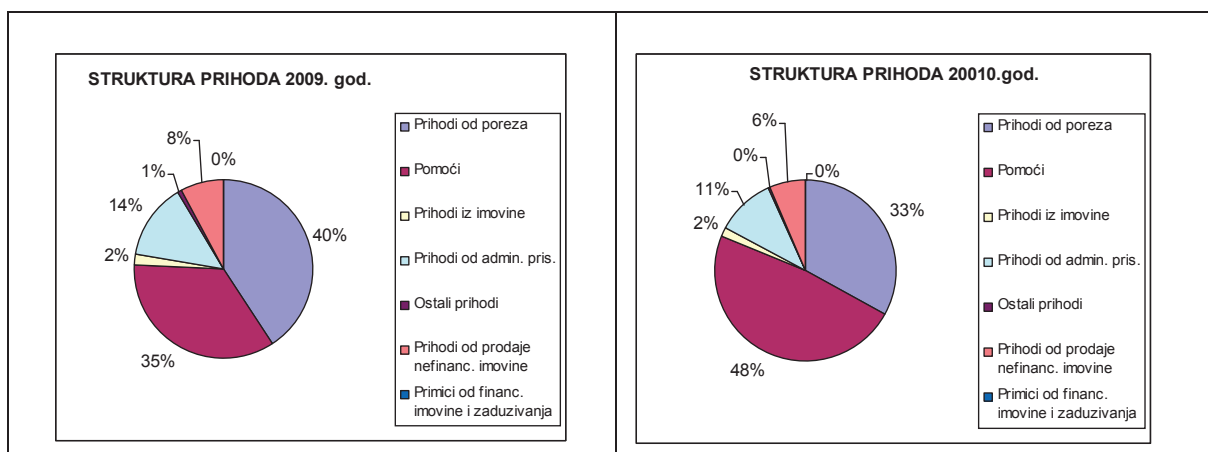
⁵³ Statut Grada Vukovara, čl. 58

PLAN PRIHODA PRORAČUNA

Tablica 13: Plan prihoda za 2009. i 2010 god.

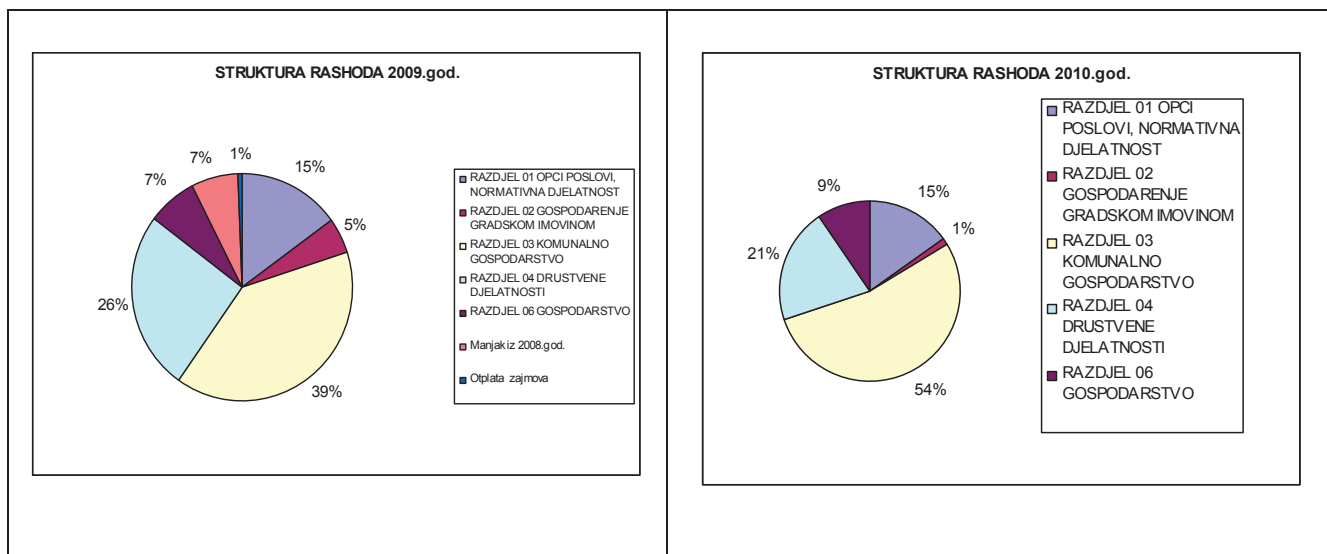
Usvojen proračun Grada Vukovara za 2010.godinu planira prihode i rashode u visini od 155.000.000,00 kuna. Planirani prihodi i rashodi za 2010.godinu veći su za 25,7% u odnosu na 2009. godinu kada iznose 123.240.000,00 kuna. Najveće povećanje planiranih prihoda u 2010.godini u odnosu na 2009.godinu je kod prihoda od pomoći iz inostranstva i od subjekata opće države. Povećanje iznosi 72,8%. Ostali prihodi su na razini prethodne godine.

Grafikon 14: Struktura prihoda 2009. i 2010.god.

Najveće učešće u ukupnim prihodima u 2010.godini imaju prihodi od pomoći iz inostranstva i od subjekata opće države i iznose 48%. Slijede prihodi od poreza čije učešće u ukupnim prihodima iznosi 33%. Najveće učešće u ukupnim prihodima u 2009.godini imaju prihodi od pomoći iz inostranstva i od subjekata opće države i iznose 40%. Slijede prihodi od poreza čije učešće u ukupnim prihodima iznosi 35%.

PRORAČUNSKI RASHODI PO RAZDJELIMA

Grafikon 15:Struktura rashoda 2009. i 2010.god.

Usvojen proračun Grada Vukovara za 2010.godinu planira rashode u iznosu od 155.000.000,00kuna. Planirani rashodi za 2010.godinu veći su za 25,7% u odnosu na 2009.godinu kada iznose 123.240.000,00 kuna. Najveći dio rashoda u 2010.godini planiran je za komunalno gospodarstvo i to u iznosu od 82.958.000,00 kuna što čini 54% ukupnih rashoda, društvene djelatnosti u iznosu od 31.883.815,00 što čini 21% ukupnih rashoda, opći poslovi i normativna djelatnost u iznosu od 23.271.360,00 što čini 15% ukupnih rashoda, gospodarstvo (u okviru kojega je javni red i sigurnost sa 6.410.000,00 kuna i poticanje poduzetništva sa 8.216.325,00kuna) u iznosu od 14.626.325,00 kuna što čini 15%,.

Najveće planirano povećanje rashoda u odnosu na 2009.godinu je kod komunalnog gospodarstva i to sa 49,059,390.00 kuna na 82.958.000,00 ili za 69,0%.

Društvene djelatnosti obuhvaćaju i program donacija u kulturi ili pak socijalnoj skrbi, čime su obuhvaćene mnoge udruge koje djeluju na području grada Vukovara.

Rashodi za gospodarstvo u svojoj strukturi sadrže i potporne mjere za razvoj poduzetništva, što ukazuje na spremnost i želju grada Vukovara da u svojoj sredini, osim obnove koja je još uvijek u tijeku, potiče i poduzetnički duh te konkurentnost postojećih subjekata, odnosno osnivanje novih.

Iz projekcije proračuna za naredne dvije godinu (tablica u privitku-Prilog 2) može se vidjeti da Grad Vukovar planira ostvariti prihode najvećim dijelom od pomoći države i od poreza. Projekcija rashoda pokazuje da se najveći dio rashoda odnosi za potrebe obnove i revitalizacije infrastrukture i gospodarstva.

III. DIO PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA GRADA VUKOVARA

8. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI GRADA VUKOVARA

Vizija je slika budućnosti kakvu se želi ostvariti u određenom roku. Ona je slika budućnosti koja je pozitivna i iz toga razloga poticajna za ostvarivanje ciljeva razvoja područja.

Vizija usmjerava i podržava:

- Razvoj područja u najširem smislu (gospodarstvo, društvene djelatnosti, infrastruktura, itd.)
- Marketing područja,
- Tržišnu/prostornu prepoznatljivost područja (...povoljna klima za ulaganje, ugodno mjesto za rad, život i boravak...).

Osnove za definiranje vizije su:

- sadašnje stanje,
- željena budućnost,
- moguća /realna budućnost,
- što učiniti (ciljevi),
- konkretni prijedlozi (prioriteti),
- kako ostvariti (programi, projekti).

8.1. VIZIJA

Vukovar, otvoreni, srednjoeuropski grad, sjedište Vukovarsko-srijemske županije i luka od šireg regionalnog značaja, centar društveno gospodarskog razvoja utemeljenog na otvorenom tržištu uz uvažavanje prirodnih vrijednosti i jedinstvene kulturne baštine, okrenut građanima kao svojoj temeljnoj vrijednosti, te promicanju ideja mira i pomirenja utemeljenih na tragičnim iskustvima prošlosti.

8.2. SWOT ANALIZA GRADA VUKOVARA

SWOT analiza (engl. SWOT analysis, njem. SWOT-Analysis) je kvalitativna analitička metoda kojom se stupnjevanjem elemenata u okviru 4 polja analize – snage (prednosti), slabosti (nedostaci), prilike (mogućnosti), prijetnje (ograničenja), procjenjuju jake i slabe strane, pogodnosti i problemi razmatranog predmeta, pojave ili stanja.

Može se koristiti u procjeni podobnosti gospodarskih, infrastrukturnih, prostornih, društvenih i drugih preduvjeta za razvoj nekog prostora. Kod toga treba respektirati činjenicu da se radi o subjektivnoj procjeni stupnjevanja elemenata analize, bez korištenja potrebnog analitičkog i metodološkog instrumentarija.

SWOT analiza je Alat jednostavan za upotrebu pomoću kojeg dobijamo okvirnu sliku o strategijskoj situaciji u kojoj se trenutno nalazimo, a ujedno je i osnov za formuliranje strategije koja će odgovarati trenutnoj situaciji

SWOT analiza je analiza snaga i slabosti, prilika i prijetnji pri kojoj se primjenjuje postupak sveden na sljedeće radnje:

- Identifikacija snaga, slabosti, prilika i prijetnji,
- Rangiranje prema važnosti i vjerojatnosti pojavljivanja,
- Analiza međuodnosa prilika sa snagama i slabostima, te prijetnji sa snagama i slabostima i
- Identifikacija strateških alternativa

Snage - sve ono što grad Vukovar posjeduje, a što utječe na njegov razvoj

Slabosti – sve ono što grad Vukovar ne posjeduje, a zbog čega je situacija nezadovoljavajuća

Prilike - sve one situacije u okolini koje pozitivno utječu na mogući razvoj Grada

Prijetnje – moguće nepovoljne situacije u okolini koje djeluju nestimulativno na ostvarenje zacrtanih ciljeva.

SWOT analiza grada Vukovara je rađena kroz interesne skupine iz tri područja – gospodarstvo, infrastruktura i društvene djelatnosti.⁵⁴

⁵⁴ U prilogu je izvorna SWOT analiza sve tri interesne skupine. Obzirom da se pojedine tvrdnje i definicije ponavljaju u različitim oblicima, izvedena je zajednička SWOT analiza

Snage Izvrstan geostrateški položaj sa značajkama međunarodne važnosti Blizina međunarodnih prometnih pravaca / Odličan geoprometni položaj Izravan smještaj na međunarodnom prometnom pravcu / riječni i cestovni promet) Postojanje Luke Vukovar, Tradicija u različitoj industrijskoj proizvodnji Uspostavljene slobodna, gospodarska i poduzetnička zona Razvojno poticajno zakonodavstvo, Postojanje institucija i programa poticanja razvoja gospodarstva Postojanje sportske zračne luke Vukovar Gravitacijsko središte ruralne okoline Pogranično područje s brzim pristupom prema 3 vanjska tržišta Nezagađen okoliš s primjerima koji imaju potencijal posebne zaštite Geomorfološko područje najvrijednijeg tla (Vukovarski ravnjak) Postojanje resursa za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora Multietnička raznolikost stanovništva Bogatstvo civilnog sektora Otvorena mogućnost lokalnog visokoškolskog obrazovanja Imidž grada heroja Vukovar - Festivali grad	Slabosti Nedovoljna konkurentnost gospodarstva u odnosu na nacionalne i međunarodne standarde Slabo razvijeno udruživanje poduzetnika Nepovoljna struktura gospodarstva (velik udio trgovine i primarne poljoprivredne proizvodnje) Podcijenjene vrijednosti nekretnina (otežano dobivanje hipotekarnih kredita) Nedovoljno razvijeno poduzetništvo i nedostatak poduzetničkog duha Nedovoljna motiviranost i informiranost o potrebi cjeloživotnog obrazovanja Neuravnoteženi odnosi ponude i potražnje na tržištu rada Spora primjena postojećih mjera kojima se stimulira dolazak deficitarnih kadrova na područje Grada Geoprometni i strateški položaj ne prati i odgovarajuća infrastruktura Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa obzirom na mogućnosti Zagađenost površina minsko-eksplozivnim sredstvima Usitnjenost obradivih površina Djelomična uništenost vodotoka Vuke Sav promet usmjeren je preko uskog koridora koji izravno prolazi kroz središte grada Nedovoljna i nezadovoljavajuća percepcija grada Vukovara kao sjedišta županije Neriješeni vlasnički odnosi Nedostatni ljudski resursi sa specifičnim znanjima i vještinama (PCM) Opća slika sažaljenja Vukovara – razumijevanje samo na deklarativnoj razini
Prilike Podunavska zajednica Višenamjenski kanal Dunav – Sava Državne potpore za ruralni i regionalni razvoj Dostupnost fondova EU i fondova Zajednice Plovni put Dunava EU i RH fondovi namijenjeni zaštiti okoliša na različitim razinama Razvoj obnovljivih/alternativnih izvora energije Razvijati projekte vezane uz tematiku energetske učinkovitosti Međusektorska suradnja Povlastice mladim stručnjacima koji se zapošljavaju u Vukovaru	Prijetnje Neprilagođen sustav obrazovanja koji ne prati potrebe razvoja gospodarstva Ulazak u EU – neprilagođenost očekivanim standardima gospodarstva i veća konkurentnost na EU tržištu Depopulacija i negativna selekcija (odljev radno sposobnog i kvalificiranog stanovništva) Izostanak kapitalnih ulaganja u infrastrukturu Ukidanje poticaja/povlastica za razvoj grada Odlaganje privatizacije državnih poduzeća Porast zagađenja Dunava Onečišćenja nadzemnih i podzemnih voda uslijed intenzivne poljoprivrede i neadekvatnog sustava odvodnje otpadnih voda Povećanje siromaštva i socijalne isključenosti Društvena apatija (rezultat stanja u gospodarstvu, usporenog općeg razvitka i niske uključenosti stanovništva)

Strateška pitanja

Strateška pitanja polazna su točka za donošenje odluke o kritičnim točkama koje će postati fokus Plana ukupnog razvoja:

- Kako privući investitore u Vukovar?
- Kako ostvariti veću zaposlenost i bolju poslovnu klimu kroz industrijsku i poduzetničke zone?
- Kako zadržati postojeća i stvoriti nova radna mjesta te osigurati dugoročni razvoj postojećih poduzeća?
- Kako osigurati komunalnu infrastrukturu, posebno adekvatnu vodoopskrbu i elektroopskrbu cijelog područja grada Vukovara?
- Kako postojeće gradsko središte pretvoriti u suvremeno srednjoeuropsko gradsko središte?
- Kako osigurati bolju informiranost i prezentaciju Grada
- Kako iskoristiti postojeće prirodne resurse u svrhu razvoja ruralnog turizma?
- Kako očuvati prirodnu i kulturnu baštinu grada i gradske okolice?
- Kako iskoristiti povijesnu i kulturnu baštinu u razvojne svrhe?
- Kako izbjeći zamku „ratnog turizma“ i smjestiti nedavnu povijest grada u širi kontekst razvoja turizma?
- Kako razviti turističku i ugostiteljsku djelatnost?
- Kako Grad Vukovar prezentirati kao poželjan grad za turiste, poduzetnike i posebice njegove građane
- Kako oživiti kulturno-zabavni život u gradu?
- Kako poboljšati društvenu infrastrukturu? (zdravstvo, školstvo, socijalna skrb, civilno društvo...)

Sva navedena pitanja mogla bi se sažeti u tri kritična strateška pitanja za razvoj grada Vukovara:

1. Kako podržati rast zaposlenosti i razvoj poslovnih subjekata?
2. Kako osigurati komunalnu i društvenu infrastrukturu na cjelokupnom području Grada?
3. Kako osigurati razvoj kulturno-zabavnih športsko-rekreativnih i turističkih sadržaja?

8.3. CILJEVI PRIORITETI I MJERE

Ključni strateški ciljevi određuju se na temelju kritičnih strateških pitanja (problem) i vizije (cilj), odnosno oni definiraju na koji se način prevladavanjem problema može doći do ostvarenja općeg/dugoročnog cilja u smislu što većeg približavanja postavljenoj viziji.

Predloženi ciljevi, prioriteti i mjere razvoja područja

Ciljevi:

1. Razvoj konkurentnog gospodarstva koje stvara visoku dodanu vrijednost
2. Uravnotežen i održiv prostorni razvoj
3. Razvoj ljudskih resursa u skladu s potrebama ukupnog društveno - ekonomskog razvoja

CILJ 1

Razvoj konkurentnog gospodarstva koje stvara visoku dodanu vrijednost

Predloženi prioriteti u odnosu na zadani cilj:

1. Poticanje razvoja poduzetništva te stvaranje uvjeta za ulaganje u gospodarstvo
2. Održivi industrijski razvoj
3. Održivi razvoj turizma

Predložene mjere:

1. Gradonačelnik će radi praćenja i realizacije zadanih ciljeva, te definiranja dodatnih mjera i aktivnosti, uspostaviti Gospodarski savjet za razvoj Vukovara kao stalno savjetodavno tijelo.
2. U cilju maksimiziranja mogućnosti korištenja sredstava Europske unije i sličnih izvora financiranja za razvojne projekte grada i njegovih institucija ali i projekata privatnog sektora gradska uprava će sustavno provoditi edukaciju i usavršavanje na ovom području te na optimalan način koristiti konzultantske usluge i najbolja iskustva europskih gradova.
3. Projektiranje novih industrijskih, poduzetničkih i komercijalnih zona temeljem potreba razvoja gospodarstva i iskazanog interesa investitora.
4. Prezentiranje i promoviranje zona kao i potencijala gospodarstva,
5. Izgradnja i poticanje djelovanja ostale lokalne poduzetničke potporne infrastrukture, (inkubatora, razvojne agencije, poduzetničkog centra i sl.) kao buduće informacijske točke za stvaranje gospodarskih partnerstava i informiranje o potencijalnim poslovnim prilikama
6. Pomoć u rješavanju vlasničkih odnosa nad zemljištem ovisno o interesima investitora,
7. Poticanje razvoja većeg broja malih i srednjih lokalnih poduzetnika (potencijalnih i postojećih) pružanjem logističke potpore kroz zone pod povoljnim uvjetima od strane Grada;
8. Privući uspješne investitore, koji će u suradnji s lokalnim poduzetnicima aktivirati lokalne resurse i zaposliti domicilno stanovništvo;
9. Poticanje korištenja svih dostupnih izvora financiranja i drugih oblika pomoći radi ubrzanog razvoja
10. Poticanje ulaganja u znanje i vještine ljudi kroz kvalitetno, učinkovito i primjenjivo obrazovanje i stalno usavršavanje svih društvenih grupa na načelima jednakih mogućnosti,
11. Poticanje zapošljavanja mladih, žena i marginaliziranih grupa ljudi,
12. Promoviranje i pokretanje poduzetništva kroz pogodnosti koje proizlaze iz svih oblika potpora na gradskoj i državnoj razini,
13. Podržavanje daljnjeg rasta postojećih poduzeća i poticanje osnivanja novih gospodarskih subjekata
14. Osiguranje medijske prezentacije: Grad Vukovar-poduzetnik-njihov proizvod/usluga (proizvodni brandovi s gradskim obilježjima),
15. Razvoj financijskih i drugih instrumenata za potporu poduzetništvu,
16. Razvijanje partnerstva između Grada i svih sudionika razvoja,
17. Poticanje primjene novih tehnologija, međunarodnih standarda i inovatorske djelatnosti, te podizanje razine kvalitete svih proizvoda i usluga, te uvođenje sustava kvalitete,
18. Poticanje razvoja informatičkih i komunikacijskih tehnologija,
19. Povezivanje malih poduzetnika radi tržišne i izvozne konkurentnosti,
20. Poticanje izvozno orijentiranih gospodarskih subjekata,
21. Poticanje razvoja prerađivačke industrije na principima održivog razvoja (sinergija konkurentne industrije, energetike i zaštite okoliša),
22. Bolja iskorištenost prirodnih i kulturnih potencijala za razvoj održivog turizma (korištenje prirodne i kulturne baštine s ciljem povećanja broja posjetitelja i ostvarivanja dobiti, ali tako da ta baština bude očuvana i za buduće generacije).

CILJ 2**Uravnotežen i održiv prostorni razvoj**

Predloženi prioriteti u odnosu na zadani cilj:

- 2.1. Izgraditi prometnu infrastrukturu i urediti središte grada,
- 2.2. Adekvatno rješavanje sustava vodoopskrbe područja grada Vukovara,
- 2.3. Sanirati postojeći sustav odvodnje i pročišćavanja (modernizirati) i dovršiti sustav u cijelosti (izgraditi),
- 2.4. Adekvatno rješavanje sustava gospodarenja otpadom na području grada Vukovara
- 2.5. Očuvani okoliš i prirodno nasljeđe
- 2.6. Povezati projekte infrastrukture grada i lučkog područja
- 2.7. Revitalizacija starog korita rijeke Vuke
- 2.8. Uređenje desne obale Dunava

Predložene mjere:

1. Gradonačelnik će u suradnji sa Udruženjem hrvatskih arhitekata pokrenuti projekt „URBANE STRATEGIJE VUKOVARA ZA 21.ST.“ kojim će sustavno pratiti i predlagati optimalna rješenja za prostorno, prometno i arhitektonsko uređenje grada.
2. Razvoj intermodalnog prometnog čvorišta prvenstveno usmjerenog na potporu djelovanja zona korištenjem geoprometnih prednosti položaja Grada
3. Unaprjeđenje gradske prometne mreže radi boljeg povezivanja kako gospodarskih prostora međusobno, tako i grada s okolinom
4. Izgradnja i rekonstrukcija prometnica (Županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta; pješačkih i biciklističkih staza; parkirališnih prostora – za osobne automobile i kamione)
5. Poboljšanje sustava javnog prometa (Izgradnja novog autobusnog i željezničkog kolodvora na Olajnici)
6. Poboljšanje funkcije željezničkog čvora za potrebe prigradskog, teretnog i daljinskog prometa
7. Izgraditi gradsku obilaznicu i poluobilaznicu, kao zamjenske pravce državnih cesta koje trenutno prolaze središtem Vukovara (prometno rasterećenje središta grada)
8. Urediti središta grada, sa svim pratećim sadržajima (Izmjestiti tržnicu iz središta grada na novu lokaciju)
9. Izgradnja druge faze uređaja za preradu bunarske vode
10. Unaprjeđenje sustava vodoopskrbe (zamjena ratom oštećene i dotrajale infrastrukture)
11. Poticanje racionalnog korištenja pitke vode
12. Izgradnja sustava za korištenje industrijske vode, vode iz akumulacija i kišnice za ostale namjene (sustavi grijanja, zalijevanje vrtova i gradskih površina, čišćenje ulica i sl.)
13. Izgraditi sustav za pročišćavanje otpadnih voda grada Vukovara
14. Izgraditi kanalizacijsku mrežu i sanirati postojeću na cijelom području grada Vukovara
15. Sanirati postojeći sustav odvodnje grada Vukovara
16. Kontinuirano sanirati divlje deponije
17. Unaprijediti sustav postupanja s otpadom
18. Vodnogospodarsko uređenje i revitalizacija retencijskog prostora starog korita rijeke Vuke u Vukovaru
19. Uređenje desne obale rijeke Dunav od rkm 1328- do rkm 1333 (Vučedol ušće Vuke)
20. Procjena stanja okoliša - napraviti kvalitetnu analizu stanja okoliša; kroz izvješće o stanju okoliša te programom zaštite okoliša definirati ciljeve razvoja grada na način da se vodi briga o okolišu; procjena ratnih šteta na okolišu - ratna i postratna devastacija; valorizacija vrijednosti dijelova okoliša (krajolika, flore i faune) i primjerena zaštita najznačajnijih te ambijentalno vrijednih dijelova okoliša
21. Uključivanje vrijednosti okoliša u gradski identitet (grad na 2 rijeke, grad nastao na močvari, gradske šume, parkovi i drvoredi te lokalno posebni krajolici, flora i fauna)

22. Edukacija građana, gospodarstvenika i poljoprivrednika (o vrijednostima lokalnog okoliša krajolika, flore i faune); očuvanju i održivom korištenju istog; o razumnom korištenju gnojiva i zaštitnih sredstava u agrarnoj proizvodnji te zamjenskim ekološkim sredstvima; o održivom razvoju, racionalnom korištenju resursa i energije te mjerama ostvarenja istog; o utjecaju opasnog otpada na okoliš (mineralna ulja, baterije, štedne žarulje i sl.)
23. Razvijanje svijesti o važnosti reciklaže (poticanje reciklažne industrije, ekološke proizvodnje i primjene okolišno prihvatljive tehnologije);
24. O svim razvojnim aktivnostima informirati javnost putem web stranica, brošura, tribina, i sl.
25. Koordinirati aktivnosti na području planiranja infrastrukturnih projekata

CILJ 3

Razvoj ljudskih resursa u skladu s potrebama ukupnog društveno - ekonomskog razvoja

Predloženi prioriteti u odnosu na zadani cilj:

- 3.1. Razvoj okruženja koje promovira cjeloživotno učenje na svim razinama
- 3.2. Pобољшanje obrazovanja u funkciji tržišta rada
- 3.3. Stjecanje iskustva i znanja za korištenje EU fondova
- 3.4. Poticanje inicijativa i projekata koji se zasnivaju na informatičkoj tehnologiji, inovacijama i novim tehnologijama
- 3.5. Stvaranje povoljnih uvjeta za razvoj civilnog društva
- 3.7. Primjena mjera koje potiču dolazak deficitarnih kadrova

Predložene mjere:

1. Radi poticanja uspostave efikasnog sustava pružanja javnih usluga u svim sektorima građanima grada Vukovara i stvaranja temeljnih uvjeta za konkurentnost grada kao povoljnog mjesta za život i ulaganje, poticat će se uvođenje sustava kvalitete u upravljanje na svim razinama, a gradska uprava će u tom smislu biti primjer uvođenjem sustava kvalitete CAF (Common assessment framework) .
2. Poticanje svih oblika formalnog i neformalnog učenja i uključivanje svih sektora u njihovu provedbu i promociju
3. Stimuliranje i nagrađivanje djelatnika u obrazovnim institucijama koji postižu pozitivne rezultate preko propisanih normi i opisa radnih mjesta.
4. Stimuliranje i nagrađivanje učenika i studenata koji postižu iznadprosječne rezultate
5. Poticanje doškoloavanja, prekvalifikacija i osposobljavanja, dokvalifikacija nezaposlenih i zaposlenih kroz stručno i drugo usavršavanje te cjeloživotno učenje
6. Strukovnu izobrazbu uskladiti s trenutnim i procijenjenim/planiranim potrebama tržišta rada na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini
7. Povezivanje poduzetnika s lokalnim obrazovnim institucijama kroz stvaranje parterstava
8. Potpora širenju djelovanja Veleučilišta (povećanje studijskih usmjerenja) i prilagodbe srednjihškola suvremenim trendovima i potrebama gospodarstva
9. Promocija i poticanje izobrazbe za poduzetničke i menadžerske vještine
10. Povećanje informatičke pismenosti te učenja stranih jezika
11. Promocija i poticanje cjeloživotnog obrazovanja kroz organiziranje i sudjelovanje na sajmovima zapošljavanja, obrazovanja, profesionalne orijentacije i sl.
12. Poticanje obrazovanja kroz praksu (osobito na razini srednjeg i visokog školstva) i time boljeg povezivanja gospodarstva sa budućom radnom snagom
13. Poticati zapošljavanje mladog stručnog kadra (potpora za pripravnički staž)
14. Umrežavanje srednjoškolskih institucija, a naročito Veleučilišta sa srodnim obrazovnim ustanovama u zemlji i inozemstvu
15. Pomoć javnom, poslovnom i civilnom sektoru u iskorištavanju otvorenih mogućnosti i pomoć u zadovoljavanju kriterija financiranja iz EU fondova i drugih izvora financiranja

16. Uključivanje obrazovnih institucija u rad na projektima koji se mogu financirati iz EU
17. Koordiniranje aktivnosti razvoja s nadležnim ustanovama
18. Jačanje unutaržupanijske, međuzupanijske i prekogranične i drugih oblika teritorijalne, međuinstitucionalne i međusektorske suradnje
19. Aktivan pristup stvaranju partnerstava, osobito kroz partnersko povezivanje gradova (gradovi prijatelji) i regija (regionalne inicijative)
20. Učenje na primjerima dobre prakse iz zemalja okruženja (novih članica EU)
21. Motiviranje lokalnih subjekata, kroz poticajne i druge mjere, za unapređenje domaćih poduzetničkih proizvoda i usluga, te stvaranje novih zasnovanih na informatičkoj tehnologiji, inovacijama ili novim tehnologijama

IV. DIO PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA GRADA VUKOVARA

9. PROVEDBA PUR-A I MONITORING

Provedba i monitoring

PUR Grada Vukovara je temeljni je dokument za provođenje razvojne politike i njene što konkretnije operacionalizacije uz korištenje vlastitih sredstava, sredstava na razini županije, sredstava na razini države i dostupnih EU fondova.

Prilikom provedbe PUR-a, važno je poštovati dva principa:

1. PUR je dokument koji je dinamičan, u skladu sa promjenom političkog, ekonomskog, socijalnog, tehnološkog i ekološkog okruženja⁵⁵
2. Provedba PUR-a se temelji uz poštivanje:
 - načela transparentnosti,
 - uz stalne konzultacije i partnerstvo sa zainteresiranim stranama,
 - jasno definirane odgovornosti i obvezatnosti u smislu rokova, predviđenih indikatora i očekivanih rezultata
 - Glavni subjekti u provedbi PUR-a bi bili gradonačelnik, Upravni odjeli te radna tijela zadužena za praćenje stanja u pojedinim područjima, stručnu obradu pojedinih pitanja te davanje prijedloga i mišljenja o pojedinim pitanjima. Radna tijela osniva i imenuje gradonačelnik.

Izradom sektorskih strategija, operativnim / akcijskim planovima vezanim za provedbu PUR-a, važno je definirati nositelje pojedinih mjera, a unutar mjera uskladiti indikatore sa predviđenim indikatorima unutar dostupnih EU fondova.⁵⁶

Buduće sektorske strategije, operativni / akcijski planovi morali bi biti usaglašeni s postojećim strategijama lokalnog i regionalnog razvoja, postojećim resursima, obilježjima domaćeg gospodarstva, tržišta rada, zahtjevima za specifičnim znanjima i vještinama, a koje trebaju biti primjenjive i u funkciji budućih projekata; Grad Vukovar će trebati podršku u financiranju, logistici i profesionalnom vođenju PUR-a u fazi implementacije. U svim područjima implementacije koju provodi Grad će imati koristi od strane adekvatnog partnera, a koji mogu pružiti informacije o sličnim nastojanjima u drugim gradovima i tehničkoj pomoći u vođenju projekta.

Uspostavljanje partnerstva između javnog i privatnog sektora je strateška osnova za moguće projekte, a sam Plan ukupnog razvoja pomaže Gradu u iznalaženju financijske potpore za implementaciju.

Partnerstva će se iznalaziti i formirati prema zajedničkim interesima, te optimalnoj iskorištenosti postojećih (partnerskih) resursa⁵⁷.

⁵⁵ U pripremi kasnijih operativnih programa važno je napraviti i PESTE analize (Političko, Ekonomsko, Socijalno, Tehnološko, Ekološko okruženje)

⁵⁶ Unutar svih EU natječaja i operativnih programa definirani su indikatori za predviđene mjere (npr. Operativni program za IPA CBC Hrvatska – Mađarska; Operativni program za IPA CBC Hrvatska – Srbija)

⁵⁷ Npr. najučinkovitija nastojanja će vjerojatno biti partnerstva između Grada i drugih institucija, kao npr. sa Županijom i njezinim institucijama, na projektu za promicanje grada Vukovara kao turističkog i gospodarskog centra.

V. DIO PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA GRADA VUKOVARA

10. PRILOZI

Popis priloga

Prilog 1: Kartografski prikazi položaja grada Vukovara te položaja u važećim planovima prostornog razvoja

Prilog 2: Izvadak iz Proračuna grada Vukovara za 2009.i 2010.godinu

Prilog 3: Korisni linkovi

Prilog 4: Popis projekata čija je realizacija o osobitog društvenog i gospodarskog interesa za razvoj Grada Vukovara

Prilog 1**Kartografski prikazi položaja grada Vukovara te položaja u važećim planovima prostornog razvoja**

Kartografski prikazi u nastavku izvadak su iz magistarskog rada "Europsko oblikovanje procesa razvitka s mogućnostima primjene na grad Vukovar" gosp. Davora Garbaca, stručnog suradnika na izradi dokumenta Programa ukupnog razvoja.

Slika 1. Položaj Vukovara kao spone regija srednje i J-I Europe

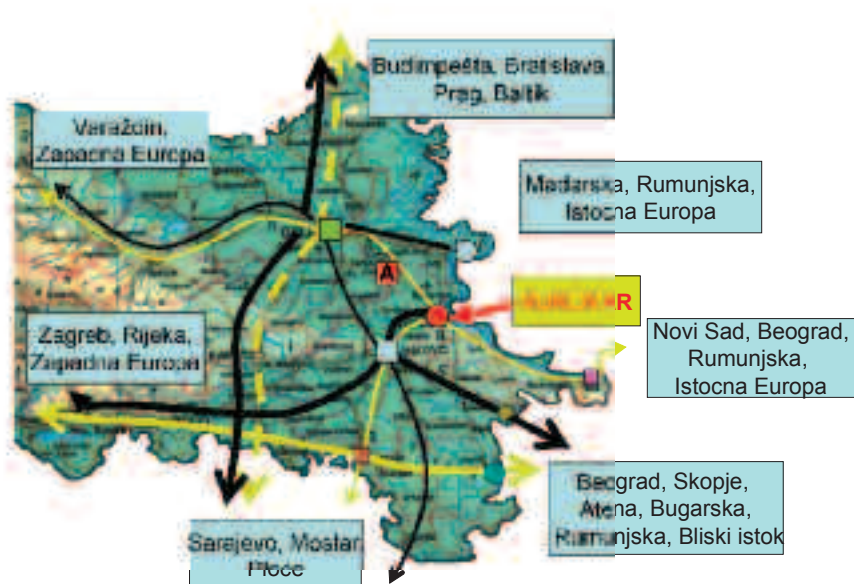

Slika 2 Prikaz intermodalnog prometnog pravca Vukovar-Rijeka

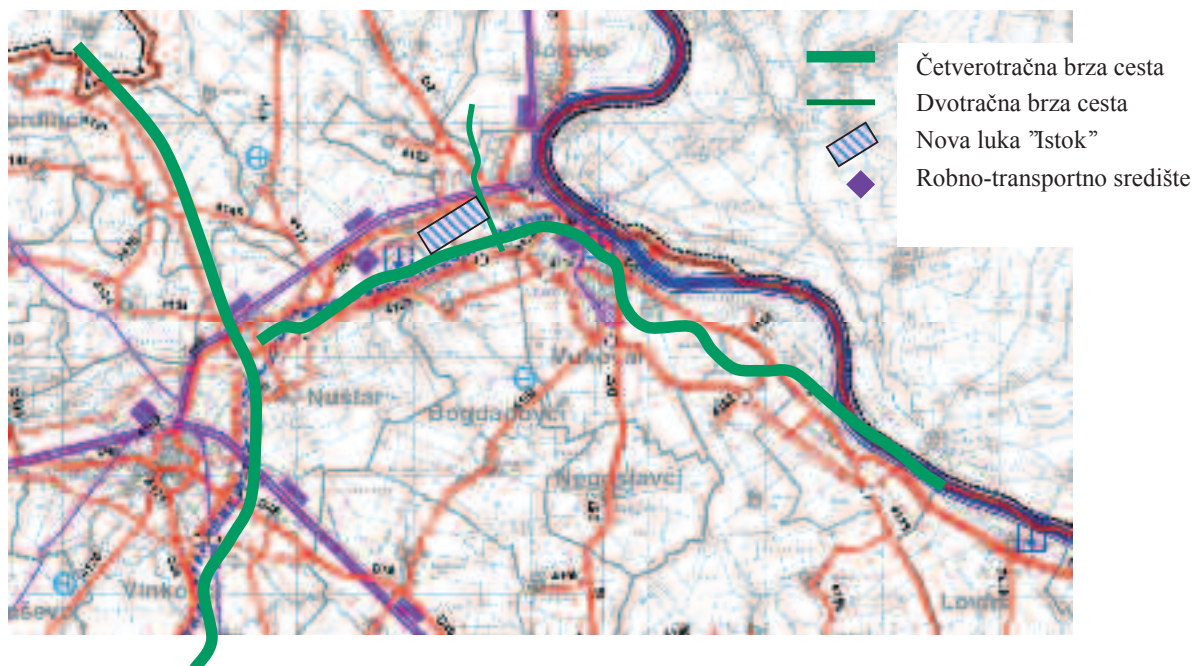

Izvor : <http://www.hrvatskiprijevoznik.hr/index.php/Rijecni-prijevoz/Kanal-Dunav-Sava/Kanal-Dunav-Sava.html>

Slika 3 Položaj Vukovara u odnosu na važnije prometne pravce

Slika 4: Prostorni plan razvitka prometne mreže Vukovarsko-srijemske županije

Izvor: Izvadak iz prostornog plana, Izmjene i dopune prostornog plana Vukovarsko-srijemske upanije, CD-ROM

Slika 5: Prikaz prometnog razvitka gradske mreže

Izvor : GUP grada Vukovara, spojeni listovi 3_1a i 3_1b – Promet, www.vukovar.hr/gup.htm (1.9.2008.)

Prilog 2

Izvadak iz Proračuna grada Vukovara .

IZVRŠENJE PRORAČUNA

1	2	3	OPIS	2007. god.	2008. god.
Prihodi					
6			Prihodi od poslovanja	90,080,255.18	102,906,398.68
	61		Prihodi od poreza	49,115,970.43	49,251,173.62
	63		Pomoći iz inozemstva i države	25,873,599.91	35,903,560.90
	64		Prihodi iz imovine	3,790,983.21	5,346,780.78
	65		Prihodi od admin. pris. i po pos. propisima	11,120,993.17	12,017,624.58
	66		Ostali prihodi	178,708.46	387,258.80
7			Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	934,807.52	4,079,626.39
8			Primici od financijske imovine i zaduzivanja	188,436.50	5,693,034.66
			UKUPNO Prihod/Primici	91,203,499.20	112,679,059.73
Rashodi					
3			Rashodi poslovanja	61,607,813.55	76,874,848.57
	31		Rashodi za zaposlene	20,325,399.85	23,114,081.78
	32		Materijalni rashodi	25,037,285.42	30,511,885.69
	34		Financijski rashodi	1,084,767.69	5,530,293.43
	35		Subvencije	168,917.99	88,024.09
	37		Naknade grad. i kućan. iz proračuna	3,107,956.87	4,214,886.54
	38		Donacije i ostali rashodi	11,883,485.73	13,415,677.04
4			Rashodi (za nabavu nefinan. imov.)	29,274,393.98	40,261,640.82
	41		Rashodi za nabavu neproizv. imovine	4,225,591.87	3,038,292.32
	42		Rashodi za nabavu proizv. dug im.	23,922,012.98	35,091,006.07
	43		Rashodi za nabavu plemenitih i pohr.vrijednosti	16,050.00	8,572.40
	45		Rashodi za dodatna ulaganja u nefinancijskoj imovini	1,110,739.13	2,123,770.03
5			Izdaci za financ imovine i otplate zajma		1,060,725.03
	54		Izdaci za otplatu glavnice primljenih zajmova		1,060,725.03
9			Vlastiti izvori	2,939,941.66	2,939,941.66
	92		Rezultati poslovanja/nepokriveni manjak prethodne godine	2,939,941.66	2,939,941.66
			UKUPNO Rashodi/Izdaci	94,143,440.86	121,137,156.08
			Razlika prihoda, primitaka i rashoda , izdataka (manjak prihoda)	-2,939,941.66	-8.458.096,35

PLAN PRORAČUNA

1	2	3	OPIS	2009. god.	2010.god.
Prihodi					
6			Prihodi od poslovanja	113.542.620,00	145.254.090,00
	61		Prihodi od poreza	50.202.140,00	51.104.760,00
	63		Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar opće države	43.201.360,00	74.692.400,00
	64		Prihodi iz imovine	2.525.500,00	2.671.005,00
	65		Prihodi od admin. pris. i po pos. propisima	16.803.620,00	16.388.905,00
	66		Ostali prihodi	810.000,00	397.020,00
7			Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	9.617.380,00	9.665.910,00
8			Primici od financijske imovine i zaduživanja	80.000,00	80.000,00
			UKUPNO Prihod/Primici	123.240.000,00	155.000.000,00
Rashodi					
3			Rashodi poslovanja	95.605.960,00	105.263.030,00
	31		Rashodi za zaposlene	26.275.343,00	27.084.671,00
	32		Materijalni rashodi	44.887.038,00	54.009.326,00
	34		Financijski rashodi	6.197.840,00	1.947.218,00
	35		Subvencije	30.000,00	230.000,00
	37		Naknade grad. i kućan. iz proračuna	5.768.160,00	6.855.000,00
	38		Donacije i ostali rashodi	12.447.579,00	15.136.815,00
4			Rashodi (za nabavu nefinan. imov.)	18.512.970,00	49.036.970,00
	41		Rashodi za nabavu neproizv. imovine	2.787.100,00	7.987.500,00
	42		Rashodi za nabavu proizv. dug im.	13.783.740,00	38.683.027,00
	43		Rashodi za nabavu plemenitih i pohr.vrijednosti	4.000,00	
	45		Rashodi za dodatna ulaganja u nefinancijskoj imovini	1.938.130,00	
5			Izdaci za financ imovine i otplate zajma	662.970,00	7000.000,00
	54		Izdaci za otplatu glavnice primljenih zajmova	662.970,00	700.000,00
9			Vlastiti izvori	8.458.100,00	
	92		Rezultati poslovanja /manjak 2008.god.	8.458.100,00	
			UKUPNO Rashodi/Izdaci	123.240.000,00	155.000.000,00

PRORAČUNSKI RASHODI PO RAZDJELIMA

NAZIV PRORAČUNSKE POZICIJE	GODINA	
	2009.	2010.
UKUPNO RASHODI	123,240,000.00	155.000.000,00
RAZDJEL 01 OPCI POSLOVI, NORMATIVNA DJELATNOST	18,319,348.00	23.271.360,00
GLAVA 1 OPCI POSLOVI I GRADSKA UPRAVA	13,742,260.00	16.597.220,00
GLAVA 2 PREDSTAVNICKA I IZVRSNA TIJELA	3,537,088.00	3.579.140,00
GLAVA 3 MJESNA SAMOUPRAVA I CIVILNA ZASTITA	1,040,000.00	3.095.000,00
RAZDJEL 02 GOSPODARENJE GRADSKOM IMOVINOM	6,325,050.00	2.260.500,00
GLAVA 1 GOSPODARENJE GRADSKOM IMOVINOM	6,325,050.00	2.260.500,00
RAZDJEL 03 KOMUNALNO GOSPODARSTVO	49,059,390.00	82.958.000,00
GLAVA 1 KOMUNALNO GOSPODARSTVO	40,962,100.00	77.082.000,00
GLAVA 2 PROSTORNO PLANIRANJE I UREĐENJE GRADA	2,517,100.00	4.741.000,00
GLAVA 3 OSTALI RASHODI	5,580,190.00	1.135.000,00
RAZDJEL 04 DRUSTVENE DJELATNOSTI	31,496,342.00	31.883.815,00
GLAVA 1 SOCIJALNA SKRB	5,379,360.00	6.542.000,00
GLAVA 2 OBRAZOVANJE	633,800.00	700.000,00
GLAVA 3 SPORT	5,086,000.00	5.004.000,00
GLAVA 4 KULTURNO KAZALISNA DJELATNOST	10,474,335.00	10.383.775,00
GLAVA 5 PREDSKOLSKI ODGOJ	9,922,847.00	9.254.040,00
RAZDJEL 06 GOSPODARSTVO	8,918,800.00	14.626.325,00
GLAVA 1 JAVNI RED I SIGURNOST - JVP	6,337,000.00	6.410.000,00
GLAVA 2 GOSPODARSTVO-RAZVOJ PODUZETNISTVA	2,581,800.00	8.216.325,00
MANJAK	8,458,100.00	
Manjak 2008. godine	8,458,100.00	
OTPLATA ZAJMOVA	662,970.00	
Otplata zajmova	662,970.00	

PROJEKCIJA PRORAČUNA

PRIHODI

UKUPNO		155.000.000,00	166.544.207,00	174.258.811,00
BROJ KONTA	OPIS	1 PLAN	2 PLAN	3 PLAN
	GODINA	2010	2011	2012
6	PRIHODI POSLOVANJA	145.254.090,00	156.798.297,00	165.088.071,00
61	Prihodi od poreza	51.104.760,00	65.525.127,00	69.628.070,00
63	Pomoći iz inozemstva (darovnice) i od subjekata unutar opće države	74.692.400,00	75.534.710,00	79.160.376,00
64	Prihodi od imovine	2.671.005,00	1.901.309,00	1.975.460,00
65	Prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima	16.388.905,00	13.428.852,00	13.898.862,00
66	Ostali prihodi	397.020,00	408.299,00	425.303,00
7	PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	9.665.910,00	9.665.910,00	9.090.740,00
71	Prihodi od prodaje neproizvedene imovine	351.210,00	351.210,00	351.210,00
	imovine			
72	Prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	9.314.700,00	9.314.700,00	8.739.530,00
8	PRIMICI OD FINANCIJSKE IMOVINE I ZADUŽIVANJA	80.000,00	80.000,00	80.000,00
81	Primljene otplate (povrati) glavnice danih zajmova	80.000,00	80.000,00	80.000,00

RASHODI

UKUPNO		155.000.000,00	161.345.417,00	169.307.709,00
BROJ KONTA	OPIS	1 PLAN	2 PLAN	3 PLAN
	GODINA	2010	2011	2012
3	RASHODI POSLOVANJA	105.263.030,00	109.205.634,00	113.670.022,00
31	Rashodi za zaposlene	27.084.671,00	28.651.987,00	29.683.459,00
32	Materijalni rashodi	54.009.326,00	54.825.785,00	56.306.081,00
34	Financijski rashodi	1.947.218,00	2.213.987,00	2.481.879,00
35	Subvencije	230.000,00	251.390,00	273.261,00
37	Naknade građanima i	6.855.000,00	7.677.600,00	8.514.458,00
38	Ostali rashodi	15.136.815,00	15.584.885,00	16.410.884,00
4	RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	49.036.970,00	51.439.783,00	54.937.687,00

41	Rashodi za nabavu neproizvedene imovine	7.987.500,00	8.378.888,00	8.948.652,00
42	Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	38.683.027,00	40.578.496,00	43.337.833,00
43	Rashodi za nabavu plemenitih metala i ostalih pohranjenih vrijednosti	4.500,00	4.721,00	5.042,00
45	Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	2.361.943,00	2.477.678,00	2.646.160,00
5	IZDACI ZA FINANCIJSKU IMOVINU I OTPLATE ZAJMOVA	700.000,00	700.000,00	700.000,00
54	Izdaci za otplatu glavnice	700.000,00	700.000,00	700.000,00

Prilog 3**Popis korisnih linkova****DRŽAVNE INSTITUCIJE**

- ovdje se mogu pronaći informacije o osnovama funkcioniranja predmetne institucije, o djelokrugu njenog rada, te nadležnostima sukladno zakonu.

Hrvatski sabor

- <http://www.sabor.hr/Default.aspx>

Vlada Republike Hrvatske

- <http://www.vlada.hr/>

Ured predsjednika Republike Hrvatske

- <http://www.predsjednik.hr/>

Hrvatski fond za privatizaciju

- <http://www.dzs.hr/>

Državni zavod za statistiku

- <http://www.dzs.hr/>

Hrvatski zavod za zapošljavanje

- <http://www.hzz.hr/>

Hrvatska narodna banka

- <http://www.hnb.hr/>

FINA - Financijska agencija

- <http://www.fina.hr/Default.aspx>

HBOR - Hrvatska banka za obnovu i razvitak

- <http://www.hbor.hr/Default.aspx>

MINISTARSTVA

- na linkovima ministarstava RH mogu se pronaći korisne informacije kako o djelokrugu rada određenog ministarstva i njegovim nadležnostima, tako i o projektima koje provode, te o mjerama potpore koje nude, bilo za građane, bilo za organizacije, institucije ili poslovne subjekte

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

- <http://www.mobms.hr/>
Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
- <http://www.miz.hr/>
Ministarstvo vanjskih poslova i EU integracija
- <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=1123>
Pregovori pristupanju RH Europskoj Uniji
- <http://www.eu-pregovori.hr/>
Ministarstvo financija
- <http://www.mfin.hr/>
Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje - CFCU
- <http://cfcu.mfin.hr/>
Ministarstvo obrane
- <http://www.morh.hr/>
Ministarstvo pravosuđa
- <http://www.pravosudje.hr/mp/naslovnica.htm>
Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
- <http://www.mingorp.hr/>
Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
- <http://www.mmtpr.hr/>
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva
- <http://www.mps.hr/>
Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
- <http://www.mzopu.hr/>
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
- <http://public.mzos.hr/Default.aspx>
Ministarstvo kulture
- <http://www.min-kulture.hr/>

INTERNETSKIE STRANICE EUROPSKE UNIJE I PROGRAME EU

- navedene web stranice Europske unije i njezinih institucija nude korisne informacije o svim aspektima njihova rada. Potrebno je istaknuti kako se spomenute stranice mogu iščitavati na službenim jezicima svih zemalja članica EU, što pak znači kako trenutno nije moguće iste čitati na hrvatskom jeziku. No, kao što je dolje i navedeno, postoje i stranice naših institucija na hrvatskom jeziku, a koje nude jednako vrijedne i korisne informacije: o programima financiranja projekata, bespovratnim sredstvima, objavljenim natječajima, operativnim programima i sl.

Glavni Portal EU

- <http://europa.eu/>
European Commission - EC (Europska komisija)
- <http://ec.europa.eu/index.htm>
European Parliament - EP (Europski parlament)
- <http://www.europarl.europa.eu/>
European Bank for Reconstruction&Development (Europska banka za obnovu i razvoj)
- <http://www.ebrd.com/>
PRAG – Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ
- http://ec.europa.eu/europeaid/tender/gestion/index_en.htm
EU centar (informacije o natječajima EU i mogućnostima financiranja)
- <http://www.myeucenter.org/>
Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
- <http://www.strategija.hr/Default.aspx>
Delegacija Europske komisije u RH
- <http://www.delhrv.ec.europa.eu>
IPA - instrument pretpristupne pomoći u RH (brošura)
- www.strategija.hr/lgs.axd?t=16&id=487
Operativni program prekogranične suradnje Mađarska-Hrvatska
- <http://www.mrrsvg.hr/default.aspx?id=421>
Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska-Srbija
- <http://www.mrrsvg.hr/default.aspx?id=389>
Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska-Bosna i Hercegovina

- <http://www.mrrsvg.hr/default.aspx?id=388>
O programima zajednice u RH
- <http://www.strategija.hr/Default.aspx?sec=39>
O programu Europa za građane
- http://ec.europa.eu/citizenship/index_en.html
O programu Mladi na djelu
- http://ec.europa.eu/youth/index_en.html

GRAD VUKOVAR I VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA

Grad Vukovar

- <http://www.vukovar.hr/>
Vukovarsko-srijemska županija
- <http://www.vukovarsko-srijemska-zupanija.hr/>
Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara
- http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_44_728.html
Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara
- <http://www.fond-vukovar.hr/>
Razvojna agencija Vukovarsko-srijemske županije HRAST
- www.ar-hrast.hr
Razvoj agencija Vukovar
- <http://www.vevu.hr/>
Veleučilište Lavoslav Ružička
- <http://www.vevu.hr/>

Vukovarske novine

- <http://www.vukovarske-novine.com/>
Portal s vijestima iz grada Vukovara
- <http://www.vukovarac.net/3/vijesti.php>

OSTALO

Hrvatska obrtnička komora

- <http://www.hok.hr/>
- Hrvatska gospodarska komora*
- <http://www.hgk.hr/wps/portal/>
- Institut za javne financije*
- <http://www.ijf.hr/>
- Poslovni navigator*
- <http://www.business-navigator.biz/>
- Business.hr*
- <http://business.hr/Default2.aspx>
- Croatiabiz*
- <http://www.croatiabiz.com/>

Ured za udruge

- www.uzuvrh.hr
- Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva*
- www.civilnodrustvo.hr

Prilog 4**Popis projekata čija je realizacija je od osobitog društvenog i gospodarskog interesa za razvoj Grada Vukovara:**

Naziv projekta	Vrijednost projekta (procjena u EUR-ima)
1. Rekonstrukcija sustava vodoopskrbe grada Vukovara	12.000.000,00
2. Obnova i rekonstrukcija kanalizacije i odvodnje otpadnih voda	25.000.000,00
3. Pogon za pročišćavanje otpadnih voda i dodatna infrastruktura	30.000.000,00
4. Vukovarski prometni prsten	15.000.000,00
5. Obnova i unaprjeđenje magistralnog željezničkog pravca Vinkovci-Vukovar (M601) i lokalne željezničke linije (L213)	30.000.000,00
6. Uređenje desne obale Dunava (od ušća Vuke do Vučedola)	25.000.000,00
7. Vodnogospodarsko uređenje i revitalizacija retencijskog prostora Stare Vuke u Vukovaru	5.000.000,00
8. Uređenje rijeke Vuke na području Grada Vukovara	2.750.000,00
9. Uređenje područja sliva Dubrava na području Grada Vukovara	1.750.000,00
10. Izgradnja akumulacije Dola	750.000,00
11. Stabilizacija i uređenje desne obale Dunava kod Sotina	4.800.000,00
12. Arheološko-turistički park Vučedol	13.000.000,00
13. Rekonstrukcija Luke Vukovar	40.000.000,00
14. Izgradnja II i III faze gospodarske zone Vukovar	3.000.000,00
15. Proširenje poduzetničke zone Priljevo	1.350.000,00
16. Izgradnja nove poslovne zone	3.000.000,00
17. TIC-Poduzetnički inkubator Vukovar	
18. Eko-etno centar Adica	782.617,00
19. Sanacija odlagališta otpada I kategorije „Petrovačka dola“	8.753.372,00
20. Rekonstrukcija gradskih prometnica	40.000.000,00

21. Izgradnja glavne Vukovarske tržnice	
22.Obnova Radničkog doma	7.000.000,00
23.Studentski centar	
24.Klub mladih Vukovar	
25.Šetnica uz rijeku Vuku	1.000.000,00
26.Ekonomska škola Vukovar	
27.Vrtić Mitnica-proširenje	1.000.000,00
28.Vrtić Sotin-rekonstrukcija stare škole	650.000,00
29.Plivalište Vukovar	10.000.000,00

VI. DIO PROGRAMA UKUPNOG RAZVOJA GRADA VUKOVARA

11. LITERATURA

- ▮ **STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE**, prijedlog, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, 2009.
- ▮ **ZAJEDNIČKI MEMORANDUM O SOCIJALNOM UKLJUČIVANJU REPUBLIKE HRVATSKE**, Europska komisija i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, ožujak 2007. godine
- ▮ **55 PREPORUKA ZA POVEĆANJE KONKURENTNOSTI HRVATSKE**, Nacionalno vijeće za konkurentnost, siječanj 2004. godine
- ▮ **STRATEGIJA RAZVOJA HRVATSKOG TURIZMA DO 2010. GODINE**, Ministarstvo turizma, 2003.
- ▮ **ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA 2007-2013**. Vukovarsko – srijemska županija, 2007.
- ▮ **ZA RAZVOJ RURALNIH KRAJEVA**, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Uprava za održivi razvitak seoskog prostora, 2007.
- ▮ **OKVIR ZA RURALNI RAZVITAK**, Udruga za kreativni razvoj SLAP, grupa autora, 2005.
- ▮ **RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALOG GOSPODARSTVA U HRVATSKOJ, "PODUZETNIŠTVO ZA 21. STOLJEĆE**, Vladimir Žanić, priručnik za učitelje/trenere poduzetništva
- ▮ **RAZVOJNO-MARKETINŠKI PLAN TURIZMA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE** (Mr. Neda Telišman- Košuta, Dr. Sanda Webe, Snježana Boranić, Dr. Edo Kušen, Mr. Zvezdana Hendija, Dr. Zoran Klarić, Dr. Siniša Horak, Snježana Boranić, Dr. Ante Radnić, vanjski suradnik: Rujana Bušić)
- ▮ **RURALNI TURIZAM – JEDAN OD ČIMBENIKA OBNOVE SELA I CJELOVITOG RAZVITKA RURALNOG PROSTORA**, Hrvatski farmer d.d., Zagreb, 40-47.
- ▮ **STRATEGIJA PROSTORNOG UREĐENJA REPUBLIKE HRVATSKE**, 4. Prostorno-razvojna i planska usmjerenja 4.5. Zaštita okoliša, prirodnih i kulturnopovijesnih vrijednosti prostora (Zaštita okoliša, Zaštita prirode, Zaštita graditeljske baštine, Krajoblik)
- ▮ **VODIČ KROZ HRVATSKU LOKALNU I REGIONALNU UPRAVU**, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, 2005. godine
- ▮ **VODIČ ZA IZRADU STRATEŠKIH RAZVOJNIH PROGRAMA NA LOKALNOJ RAZINI**, Ekonomski institut i GTZ, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitaka, Zagreb, Frankfurt am Main, veljača 2004. godine
- ▮ **OKVIR ZA USKLAĐENOST STRATEGIJA**, Publikacija RH - 2007.-2013. Instrument predpristupne pomoći Zagreb, svibanj 2007.
- ▮ **EUROPSKI FONDOVI ZA HRVATSKE PROJEKTE**, Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija, 2009.
- ▮ **MJESEČNI STATISTIČKI BILTEN**, Hrvatski zavod za zapošljavanje Područna služba Vukovar

▣ **PROSTORNI PLAN GRADA VUKOVARA**

▣ **NACIONALNA STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA RH** (www.mmtpr.hr)

▣ Zakon o područjima posebne državne skrbi (NN 90/05, 42/05, 26/03)

▣ Zakon o brdsko-planinskim područjima (NN 90/05, 42/05, 117/03, 12/02)

▣ Zakon o otocima (NN 33/06, 32/02, 149/99)

▣ Zakon o gradu Vukovaru (NN 90/05, 44/01)

▣ **EKONOMSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U SPLITU I MINISTARSTVO REGIONALNOG RAZVOJA, ŠUMARSTVA I VODNOGA GOSPODARSTVA** - studija ocjena i unaprjeđenje državnih mjera pomoći za potpomognuta područja

INTERNET :

▣ www.vukovar.hr – Grad Vukovar

▣ www.hr.wikipedia.org/wiki/Glavna_stranica - internet enciklopedija **Wikipedia** (*Internet*)

▣ www.konkurentnost.hr

▣ www.hgk.hr

▣ www.centar-jls.com/izrada_razvojnih_mjera